

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Pavel Andrlé

Rozhodčí doložky

Vybrané problematické aspekty platnosti rozhodčích doložek

Rigorózní práce

Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 19.9.2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 364 861 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 19.9.2019

Mgr. Pavel Andrlé

Obsah

Úvod	5
1 Rozhodčí smlouva a rozhodčí řízení	11
1.1 K povaze a vývoji rozhodčího řízení	11
1.2 Význam rozhodčí smlouvy	15
1.3 Typy rozhodčí smlouvy	17
2 Předpoklady pro platnost rozhodčí doložky	18
2.1 Obsah a forma rozhodčí doložky	18
2.1.1 Písemná forma rozhodčí doložky	18
2.1.2 Obsahové náležitosti rozhodčí doložky	28
2.1.3 Komparace	33
2.1.4 Dílčí hodnocení	34
2.2 Arbitrabilita	36
2.2.1 Majetkový charakter	40
2.2.2 Způsobilost uzavřít smír	42
2.2.3 Komparace	43
2.2.4 Dílčí hodnocení	44
2.3 Určení rozhodce a pravidla rozhodčího řízení	46
2.3.1 Způsob určení rozhodce	46
2.3.2 Stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení	61
2.3.3 Komparace	65
2.3.4 Dílčí hodnocení	67
3 Rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech	71
3.1 Vývoj přípustnosti rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech	71
3.2 Vyloučení rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech	80
3.3 Dílčí hodnocení a komparace	82
4 Přezkum platnosti rozhodčí doložky	85
4.1 Přezkum před a v rámci rozhodčího řízení	86
4.1.1 Posouzení rozhodčí doložky před zahájením rozhodčího řízení	86
4.1.2 Námitka podjatosti rozhodce a nedostatku jeho pravomoci	88
4.1.3 Posouzení rozhodčí doložky rozhodcem a její přezkum jinými rozhodci	92
4.2 Rozhodčí doložka a řízení o zrušení rozhodčího nálezu	93
4.3 Rozhodčí doložka v exekuci	97

4.4 Rozhodčí doložka v insolvenční.....	101
4.5 Komparace	104
4.6 Dílčí hodnocení	108
Závěr.....	112
Seznam zkratk	125
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	126
Název rigorózní práce v českém jazyce	144
Abstrakt	144
Seznam klíčových slov.....	145
Název rigorózní práce v anglickém jazyce	146
Abstract.....	146
Key words	147

Úvod

Vzhledem ke složitosti právní úpravy lze dojít k závěru, že mezi adresáty právních norem vznikají v důsledku rozdílnosti názorů, zájmů či postojů konflikty. Jakkoli obecně lze souhlasit s názorem Tomáše Lichovníka,¹ že příčinou většiny občanskoprávních sporů je neplnění závazků, přičemž zde nehraje zásadní roli neznalost hmotněprávní úpravy, nýbrž obsah toho konkrétního závazku (tzn., půjčí-li si dlužník určitý finanční obnos, musí tento finanční obnos vrátit), přesto stále platí, že neznalost právní úpravy bývá rovněž důvodem vzniku sporu.

Nárůst množství soukromoprávních sporů v České republice lze bez nadsázky označit za dramatický. Z údajů Českého statistického úřadu mimo jiné vyplývá, že za deset let se počet pravomocně rozhodnutých občanskoprávních věcí zvýšil o 100%, když v roce 2005 okresní soudy pravomocně rozhodly takřka 230 000 občanskoprávních věcí a v roce 2015 jich bylo pravomocně uzavřených více než 475 000.² S tím úzce souvisí i délka soudního řízení. Ze statistik ČSÚ za rok 2015 lze rovněž dovodit, že v daném roce bylo možno domoci se pravomocného rozhodnutí u okresního soudu za 343 dní a u krajských soudů dokonce za 677 dní.³ Průměrnou délku soudního řízení trvající téměř 1 rok, resp. 2 roky v případě krajských soudů, lze právem považovat za příliš dlouhou a pro občany poněkud nekomfortní. V každém případě jde o nenaplnění jednoho z postulátů práva na spravedlivý proces.

Nepochybně i tyto okolnosti jsou důvodem stále více rostoucí popularity⁴ využívání alternativ k soudnímu řízení, což však s sebou neoddělitelně přináší i možnost zneužití těchto mimosoudních způsobů řešení soukromoprávních sporů. Jednou z těchto alternativ je i rozhodčí řízení, v němž nevystupuje státem podepřená autorita, která by vždy zajišťovala dostatečnou právní erudovanost v dané oblasti a zároveň zajišťovala, že budou zachovány veškeré komponenty práva na spravedlivý proces.⁵ Na druhou stranu se jedná o jeden z nejrozšířenějších instrumentů dobře známý nejen kontinentálnímu, nýbrž i angloamerickému právu.⁶ Tendence směřující ke zneužívání ADR zaznamenal a vyjádřil se k nim i Ústavní soud.⁷

¹ LICHOVNÍK, Tomáš. *Neznalost zákona neomlouvá. Opravdu?* [online]. pravni prostor.cz, 7. května 2014 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravni-prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/neznalost-zakona-neomlouvava-opravdu>>.

² Český statistický úřad – Statistická ročenka 2014. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/rocenky_souhrn>.

³ Tamtéž.

⁴ WALLGREN, Carita. ADR and Business. In GOLDSMITH, Jean-Claude, INGEN-HOUSZ, Arnold, POINTON, Gerald. *ADR in Business: Practice and Issues across Countries and Cultures*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2006, s. 3.

⁵ LISSE, Luděk. *Komentář ke zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012, s. 35.

⁶ GARNER, Bryan. *Black's Law Dictionary*. St. Paul: West, 2004, s. 112-113.

⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

Z dnes již všeobecné praxe jsou patrné snahy o zakotvování nepřiměřených smluvních podmínek pomocí velmi malého a velice lehce přehlédnutelného písma ve spotřebitelských věcech.⁸ Za takových okolností ztrácí podobné metody na významu, jelikož přinejmenším jedna ze smluvních stran, tj. spotřebitel, nemá vůbec představu o smyslu podobných metod, zvláště pak není dotyčnému dostatečně známa právní úprava dané oblasti.

Nerovnováha sil mezi stranami sporu se ukázala být natolik závažným problémem, že zákonodárce považoval za nezbytné opakovaně zpřísnit pravidla rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech.

Ačkoli má být tato práce ryze odborným textem, nelze se zcela odvrátit ani od společenských vztahů, které má právní řád obecně regulovat. Jak ostatně uvádí i Luděk Lisse: „*Lidé jsou totiž egoisticky zaměřeni a tento egoismus je často vede k tomu, že jsou úskoční, amorální, aby dosáhli svých osobních cílů*“.⁹ Toto konstatování naprosto vystihuje i motivaci některých smluvních stran v případě využití rozhodčího řízení, a to dosažení rychlého právního rozřešení svého právního problému, avšak za cenu popření základních morálních a leckdy i právních zásad.

Nejeví se jako přínosné nad touto realitou nyní lamentovat, avšak Lisseho zhodnocení situace je do velké míry vyjádřením podstaty volby některých jedinců pro výběr rozhodčího řízení jako alternativního způsobu řešení sporu. Dnes je již obecně známou skutečností, že rozhodčí doložky byly sjednávány ve smlouvách se spotřebiteli často za účelem obohacení silnější smluvní strany,¹⁰ na což zákonodárce reagoval,¹¹ nicméně tato neblahá praxe vytváří poměrně velký šrám na podstatě a potenciálu rozhodčího řízení jakožto metody mimosoudního řešení sporu a nese relativně negativní dopad na obecné povědomí o tomto způsobu mimosoudního řešení sporů.

Výše uvedené je důvodem k vypracování tohoto odborného pojednání o aspektech rozhodčí smlouvy, která je ústředním titulem k nabytí pravomoci rozhodce pro rozhodnutí věci v rozhodčím řízení a celkově má určující vliv na regulérnost a platnost rozhodčího řízení a v důsledku toho i konečného rozhodčího nálezu. Ústřední myšlenkou této práce je rozhodčí smlouva pouze ve formě rozhodčí doložky, tedy jako doložky ve smlouvě zakotvující delegování pravomoci na soukromý

⁸ HERBOCZKOVÁ, Jana. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. In *COFOLA 2010 : The Conference Proceedings* [online]. 1. ed. Brno: Masaryk University, 2009 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Herboczkova_Jana__1555_.pdf> nebo PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, č. 10, 2011, s.17 nebo PALLA, Tomáš. *Zneužívání rozhodčích doložek – stále nevyřešený problém*. [online]. epravo.cz, 10. února 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nyvreseny-problem-60076.html>>

⁹ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. s. 20.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp.zn. I. ÚS 3227/07.

¹¹ LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 904 s. Dostupné online na: <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/booktoc.aspx?book=TOC_Lew_2003_V05_V06IBA> nebo BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 16.

subjekt týkající se sporu z určitého právního vztahu, který ještě nevznikl, ale vzniknout může, neboť právě tato forma rozhodčí doložky je v praxi tou nejčastější, jak vyplývá i z množství judikatury k této otázce.¹² Práce se tak věnuje detailně rozhodčí doložce, jež je obsahem jiné (hlavní) smlouvy a směřuje k úpravě řešení sporu do budoucna, přičemž na případné odlišné aspekty u jiných typů rozhodčích smluv je v konkrétních případech upozorněno, a tyto rozdíly jsou podrobně vysvětleny. Převážná část závěrů, které zmiňuje tato rigorózní práce, se však v mnohém použije obecně na veškeré typy rozhodčích smluv, byť judikatorně jsou řešeny převážně pouze rozhodčí doložky.

Práce má přispět k vysvětlení základních podmínek pro sjednání platné rozhodčí doložky, přičemž dnes platnost rozhodčí doložky nelze posuzovat čistě s ohledem na zákonnou úpravu, nýbrž je nezbytné zevrubně znát i judikatorní činnost obecných soudů, kteréžto vytvářejí na poli rozhodčího řízení limity, za něž již s ohledem na platnost rozhodčí doložky nelze zajít. K tomuto je však nutné dodat, že soudní rozhodnutí v českém právu nevytváří tzv. precedent známý z angloamerické právní kultury, jinak řečeno, soudní rozhodnutí není v českých podmínkách pramenem práva, soudce je nezávislý a je vázán pouze zákonem.¹³ Na druhou stranu, v rámci sjednocování soudní praxe judikatura nezanedbatelnou roli mít může a jak vidno i má - o tom dnes nelze pochybovat, a to přinejmenším i z toho důvodu, že doplňuje a dotváří normy práva.¹⁴

Odlišnou roli však precedent hraje v angloamerickém právu, přičemž je relativně dosti zajímavou otázkou i samotná role precedentu v rámci rozhodčího řízení. Tato otázka je poměrně zdařile řešena ve stati, kterou vypracoval Gilbert Guillaume.¹⁵ Dochází v ní k závěru, že otázka precedentu v rámci rozhodčího řízení není jednoznačně vyřešena.

Objevují se postupy, a to například Rozhodčího soudu pro sport,¹⁶ který systematicky odkazuje na svá rozhodnutí učiněná předchozími kolegy. Je zřejmé, že tato otázka je rovněž významná, a to i v českých podmínkách, ve vztahu ke skutečnosti, zda se rozhodčí řízení odehrává

¹² HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 938.

¹³ WÁGNEROVÁ, Eliška: Otázka možnosti uplatnění precedentu v českém právním řádu. *Právní rozhledy*, 2000, č. 1, s. 1.

¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 2009, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007, nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 470/1997 a dále KÜHN, Zdeněk, BOBEK, Michal, POLČÁK, Radim. *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006, s. 178.

¹⁵ GUILLAUME, Gilbert. *The Use of Precedent by International Judges and Arbitrators*. In *Journal of International Dispute Settlement*, Volume 2, No. 1. 2011. Dostupné na <<http://jids.oxfordjournals.org/content/2/1/5.full.pdf+html>>.

¹⁶ The Court of Arbitration for Sport, více na <<http://www.tas-cas.org/en/index.html>>.

před rozhodcem ad hoc či stálým rozhodčím soudem, avšak pojednání o této otázce by bylo odklonem od tématu práce.¹⁷

Cílem této rigorózní práce je zhodnocení důvodů neplatnosti rozhodčí doložky ve vztahu k vývoji judikatury v dané otázce.

Judikatura v otázce neplatnosti rozhodčích doložek sehrála velmi důležitou roli, což je patrné mimo jiné z toho, že ovlivnila další normotvornou činnost zákonodárce týkající se dané problematiky.¹⁸ I na rozhodčím řízení lze postřehnout, jaký vliv má judikatura, jelikož právě tato započala změny v dřívější nežádoucí praxi rozhodčího řízení.

Otázkou je jakou měrou a způsobem ovlivňuje judikatorní činnost soudů platnost rozhodčí doložky? Hypotézy pro zodpovězení výzkumné otázky jsou stanoveny následovně:

- a) Náležitosti rozhodčí doložky působí díky absenci explicitního vyjádření v zákoně výkladové problémy.
- b) Platnost rozhodčí doložky je výrazně závislá na posouzení platnosti ze strany soudu.
- c) Platnost rozhodčí doložky je závislá na několika proměnných faktorech (činitelích, prvcích) stanovených judikatorní činností, kteréžto musí smluvní strany při formulaci rozhodčí doložky respektovat.

V práci je použito metody analýzy, která kriticky hodnotí právní úpravu rozhodčího řízení skrze judikaturou vyslovené názory k té které konkrétní otázce. Dále, induktivní metoda umožňuje jednotlivé důvody neplatnosti zkoumat a uvést, jaké dopady mají na samotné rozhodčí řízení, čímž je vyjádřena i další použitá metoda, a to metoda interpretace. V neposlední řadě je také využita metoda komparace, jejíž pomocí je česká právní úprava srovnána s úpravou zahraniční, kdy zejména úprava členských států EU se jeví jako klíčová. Závěry z toho vyplývající pak přispívají k naplnění cílů práce.

Jedním z cílů této rigorózní práce je přispění k diskuzi o rozhodčím řízení, zejména pak k otázce formulace rozhodčí doložky a s tím související problematiky její platnosti. Tomuto účelu je rovněž přizpůsobena i struktura práce, která je sestavena logicky dle cíle, jehož má práce dosáhnout, tzn. představení rozhodčí smlouvy a rozhodčího řízení jako alternativního způsobu

¹⁷ Je však nutné respektovat specifika rozhodčího řízení, jak je ostatně dále řečeno. Ústavní soud (nález Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02) uzavřel, že rozhodce nenalézá právo, z povahy takového konstatování potom plyne, že jen těžko bychom mohli rozhodčí nález považovat za precedent.

¹⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

řešení sporů, vymezení základních zákonných předpokladů pro platnost rozhodčí smlouvy a jejich konkrétní definování z pohledu judikatury, následuje formulování jednotlivých možností, jak lze platnost rozhodčí doložky zkoumat a zachycení klíčových problematických otázek, na což navazuje i zhodnocení důsledků spojených s případnou neplatností rozhodčí doložky.

Při tvorbě této práce jsou využity nezbytné právní předpisy, názory odborné literatury a především závěry soudní judikatury. Detailně lze ke struktuře práce uvést, že je rozčleněna celkem do šesti částí včetně úvodu a závěru, dále jsou části vyjádřeny jednotlivými kapitolami, které jsou následně rozčleněny do dalších podkapitol, což vede k systematickosti výkladu a vzájemnému doplňování jednotlivých částí této práce.

První kapitola je zaměřena na velmi stručné doktrinální vymezení a analyzování podstaty rozhodčího řízení a významu rozhodčí smlouvy, přičemž zdůrazňuje různé teoretické náhledy na charakter rozhodčí smlouvy, což má nastínit, že již jen samotné vymezení rozhodčí smlouvy je v kruzích odborné veřejnosti spojeno s pozoruhodnou názorovou nejednotností.

Navazuje druhá kapitola, která se již zevrubně zaměřuje na analýzu judikatury zejména vyšších soudů ČR, tj. Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. Podstatou kapitoly je snaha vymezit základní důvody neplatnosti definované judikaturou ve spojení se zákonnou úpravou a představit tak jasnou vývojovou tendenci při posuzování neplatnosti rozhodčích doložek v českém právním prostředí.

Následující kapitola analyzuje vývoj právní úpravy ve spotřebitelských rozhodčích věcech, kde došlo hned k celé řadě převratných změn. Proto jsou důkladně rozebrány jednotlivé zásadní změny až do současné doby.

Čtvrtá kapitola, která se svým obsahem prolíná mezi všechny předchozí, je systematicky zařazena k závěru rigorózní práce, a to z prostého důvodu, pojí se totiž s celou řadou významných zvláštností z důvodu přezkumu různými orgány pomocí specifických právních instrumentů, jejichž prostřednictvím lze dosáhnout určité formy přezkumu platnosti rozhodčí doložky.

Obecně k tématu rigorózní práce existuje vskutku značné množství odborné literatury, v jejímž čele stojí především Bělohávek, Lisse, Rozehnalová, Raban a Růžička.¹⁹ Celá řada dalších

¹⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1672 s., LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. 920 s., ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2013. 399 s., RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a v zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004. 768 s., RŮŽIČKA, Karel. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*, 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 254 s., OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 440 s., MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996. 214 s., LANDOLT, Phillip. *Limits on Court Review of International Arbitration Awards Assessed in light of States' Interests and in partikular in light of*

autorů se pak věnuje dílčím aspektům rozhodčího řízení, ovšem poměrně klíčová je zde otázka samotné platnosti rozhodčí doložky, k čemuž lze odkázat na opravdu pestrou škálu autorů věnujících se zejména platnosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech, a to ať už jsou to výše jmenovaní autoři,²⁰ tak i další,²¹ kteří se úvahami nad specifícností spotřebitelského rozhodčího řízení široce zabývají.

Jak již bylo zmíněno, v současné době existuje poměrně viditelný nesoulad odborné veřejnosti, co se týče doktrinárního uchopení rozhodčí doložky jako smlouvy.

Obdobně existuje i nesoulad v otázce samotného přezkumu rozhodčích doložek. Zmíněný nesoulad mezi názory v odborné veřejnosti je zřetelný např. v nazírání na „povinnost“ přezkoumat platnost rozhodčích doložek, když Valoušková²² svůj názor obhájuje v souladu s evropskou tendencí, naopak Sokol nepovažuje evropský aspekt za klíčový,²³ vůči čemuž se vyjadřuje Pelikánová,²⁴ která na rozdíl od něj přikládá evropskému aspektu naprosto zásadní význam. Z těchto důvodů se práce zaměřuje co možná nejširší měrou na vyslovené judikatorní závěry, které jsou praktickým a v zásadě determinujícím odrazem všech těchto názorových vln.

Pro praxi je znalost těchto závěrů zcela nepostradatelná, poněvadž právě sjednocené judikatorní závěry převažující měrou ovlivňují samotnou tvorbu rozhodčích doložek.

EU Law Requirements, Arbitration Internatioanl, 2007, č. 23/1. Dostupné na <<http://arbitration.oxfordjournals.org/content/23/1/63>> nebo POSPÍŠIL, Petr. *K současné situaci v českém rozhodčím řízení*. [online]. epravo.cz, 14. dubna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-soucasne-situaci-v-ceskem-rozhodcim-rizeni-60981.html>>, LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003. 904 s. Dostupné online na <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/booktoc.aspx?book=TOC_Lew_2003_V05_V06IBA>

²⁰ např. BĚLOHLÁVEK, Alexander. Arbitrabilita pracovněprávních sporů. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 9, s. 23 – 31, BĚLOHLÁVEK, Alexander, Nárok rozhodců na odměnu a způsob jejího stanovení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 6, s. 34 – 38, BĚLOHLÁVEK, Alexander. Tuzemská právní praxe a veřejnost objevují výhody rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2006, č. 2, s. 18 – 21, LISSE, Luděk. K právní povaze rozhodčího řízení. *Právní rozhledy*, 2011, č. 15, s. 551 – 558, RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikatoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 17.

²¹ např. DOHNAL, Jakub. Obrana spotřebitele, nebo bránění obchodnímu styku? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 66–69, HULMÁK, Milan, TOMÁNCÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek k řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 168-174, MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 579 – 583, MIKULCOVÁ, Lenka. Důsledky neplatné rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech pro exekuci. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, s. 52 – 56, PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 17, SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 7-8, s. 47 – 49, ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 13 – 15, PAULSSON, Jan. Arbitration in Three Dimensions. *London School of Economics and Political Science, Law Department* [online]. LSE Law, Society, and Economy Working Papers 2/2010 [citováno 18. ledna 2018], s. 11. Dostupné na <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1536093>.

²² VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých rozhodčích soudů. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 35.

²³ SOKOL, Tomáš. Opět k [ne]platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých rozhodčích soudů. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 22.

²⁴ PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 17.

1 Rozhodčí smlouva a rozhodčí řízení

V dnešní době již existuje skutečně velké množství judikatury Ústavního soudu k vymezení a uchopení rozhodčího řízení v rámci právního řádu. Rozhodčí řízení je úzce spojeno se zásadou autonomie vůle stran daného smluvního kontraktu.²⁵ Pokud se tyto strany dohodnou, že svůj spor nechtějí řešit v řízení před soudem a dají přednost rozhodčímu řízení, potom je to čistě otázkou jejich svobodné vůle.²⁶ Tato možnost vychází z předpokladu, že si strany chtějí zvolit mezi standardním soudním řízením a alternativou k němu.

Rozhodčí řízení má v českých zemích dlouholetou právní i faktickou tradici.²⁷ Tato tradice započala dokonce již v předminulém století, když v zákoně o soudním řízení v občanských rozepřích právních z roku 1895 bylo ustanovení následujícího znění: „*Úmluva, že se má právní rozepře rozhodnouti jedním nebo několika rozhodci (smlouva rozhodčí), má právní účinek potud, pokud strany jsou způsobilé uzavřít o předmětu sporu smír.*“²⁸ Tato tradice nebyla zcela přerušena či zničena ani komunistickým režimem, byť se v něm vzhledem k ideologickému směřování státu pochopitelně nemohla patřičně rozvíjet,²⁹ a pokračovala a rozvíjela se i v moderním demokratickém českém státu.³⁰

1.1 K povaze a vývoji rozhodčího řízení

Jak známo, k rozhodování sporů byly vytvořeny státem jakožto nositelem suverénní moci nezávislé soudy.³¹ Ovšem v otázce rozhodčího řízení se stát v podstatě vzdává tohoto svého monopolu a vytváří mimořádný způsob výkonu soudní moci prostřednictvím nestátních orgánů jako určitou alternativu k obecnému státnímu soudnictví.³²

Na tomto místě je nezbytné konstatovat, že byly vedeny poměrně rozsáhlé diskuze v odborných kruzích na téma charakteru rozhodčího řízení a existenci několika teorií s odkazem

²⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

²⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. prosince 2003, sp. zn. IV. ÚS 511/03, usnesení Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2015, sp. zn. III. ÚS 166/05, nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, usnesení Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. II. ÚS 3059/08, usnesení Ústavního soudu ze dne 17. března 2010, sp. zn. I. ÚS 533/10, usnesení Ústavního soudu ze dne 5. května 2011, sp. zn. II. ÚS 2784/10.

²⁷ Ustanovení § 577 zákona č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, ustanovení § 648 zákona č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech, zákon č. 98/1963, o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů.

²⁸ Ustanovení § 577 zákona č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, v původním znění.

²⁹ Zákon č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů v původním znění.

³⁰ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů v původním znění.

³¹ RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, s. 27.

³² MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka, STEINER, Vilém. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 1996, str. 19 nebo RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 5, s. 27.

na historický vývoj rozhodčího řízení, a to konkrétně teorie smluvní, teorie jurisdikční, smíšené teorie a teorie autonomní.

Takto vedená odborná diskuze je velmi podstatná vzhledem k vývoji a ukotvení rozhodčího řízení v právním řádu. Proto je v tomto ohledu nezbytné odkázat na autory, kteří se touto problematikou zabývají.³³ Pro tuto práci je však podstatná zejména skutečnost, o které navíc nejsou v kruzích odborné veřejnosti pochybnosti, a to že základem projednání sporu v rozhodčím řízení je smlouva.³⁴

Rozhodovací činnost rozhodce je totiž založena na smlouvě, která deleguje vůli stran, a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku.³⁵ Rozhodce nenalézá právo,³⁶ ale tvoří (eventuálně napevno staví, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran.

Uzavřením platné rozhodčí smlouvy se strany dobrovolně a vědomě vzdávají práva na projednání své věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS.³⁷ Z judikatury Ústavního soudu rovněž plyne již ustálený závěr, že v případech rozhodnutí rozhodce nejde o rozhodnutí orgánů veřejné moci.³⁸

Zachování ústavních požadavků v řízení před rozhodcem nebo rozhodčím soudem je zaručeno možností soudního přezkumu podle části čtvrté zákona o rozhodčím řízení (§ 31 ZRR), když toliko rozhodnutí vydané dle části čtvrté zákona o rozhodčím řízení může být napadeno prostřednictvím ústavní stížnosti.³⁹

³³ LISSE, Luděk. *Komentář k zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012, s. 631 nebo LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, 904 s. Dostupné na: <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/booktoc.aspx?book=TOC_Lew_2003_V05_V06IBA> nebo BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 22-34 nebo RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. In: *Dny práva – 2009*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/rozhodci_rizeni/Rozehnalova_Nadezda_1053.pdf>.

³⁴ Srovnej ustanovení § 2 odst. 1 ZRR nebo LISSE, Luděk. *K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy* [online]. epravo.cz, 29. března 2011 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>>

³⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. prosince 2003, sp. zn. IV. ÚS 511/03, usnesení Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2005, sp. zn. III. ÚS 166/05, usnesení Ústavního soudu ze dne 8. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 805/06, usnesení Ústavního soudu ze dne 11. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 1357/07, usnesení Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. II. ÚS 3059/08, usnesení Ústavního soudu ze dne 17. března 2010, sp. zn. I. ÚS 533/10.

³⁶ K otázce nalézání práva rozhodce lze odkázat na velmi zdařilý článek kolegy Davida, který se touto otázkou velmi výstižně zabývá, viz DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 10, s. 27.

³⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 805/06.

³⁸ Podrobněji k této problematice usnesení Ústavního soudu ze dne 13. srpna 2009, sp. zn. III. ÚS 1425/09, usnesení Ústavního soudu ze dne 23. února 2012, sp. zn. III. ÚS 220/12, usnesení Ústavního soudu ze dne 15. července 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02 a usnesení Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. III. ÚS 460/01.

³⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2002, sp. zn. II. ÚS 574/01, usnesení Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. III. ÚS 460/01, náleží Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

Ústavní soud se tak přiklonil ke smluvní teorii, je však třeba uvést, že se objevují rovněž názory směřující proti této teorii a názoru Ústavního soudu.⁴⁰

Sporným bodem je názor, že zákon o rozhodčím řízení je založen na jurisdikční teorii,⁴¹ její podstatou je, že rozhodce nalézá právo, což je zřejmý opak názoru Ústavního soudu. Jak vidno, třetí plochu tak představuje především otázka, zda rozhodce nalézá či nenalézá právo. Její zodpovězení má klíčový význam v souvislosti s podstatou rozhodčího řízení, neboť bude-li ubíráno na významu rozhodčích řízení a rozhodčího nálezu, dojde k přiblížení se ke stavu, kdy se rozhodce bude ocitát toliko v roli pomocníka sloužícího sporným stranám k naleznutí řešení. Rozhodce tak nebude hlavním hybatelem, který se svou podstatou přibližuje soudci,⁴² ale naopak se bude přibližovat roli mediátora.

Poměrně zásadním obratem však byl názor Ústavního soudu, který explicitně uvedl: „Rozhodčí řízení, jak bylo shora uvedeno, je druhem civilního procesu. To však samo o sobě vůbec neznamená, že soudy mohou do rozhodčího řízení libovolně zasahovat. Právní řád dává stranám možnost, aby rozhodčí smlouvou derogovaly pravomoc soudu a založily pravomoc rozhodce, jenž bude v jejich věci nalézat právo a výsledek této činnosti promítne do autoritativního rozhodnutí - rozhodčího nálezu.“⁴³ Z výše uvedeného je zřejmá změna v názoru Ústavního soudu, jenž se tímto rozhodnutím přiklonil k jurisdikční teorii. Nadto lze z jeho rozhodnutí jednoznačně dovodit, že rozhodce dle Ústavního soudu fakticky nalézá právo a je tak jiným orgánem ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS, a že projednáním věci v rozhodčím řízení se dotyčný nevzdává své právní ochrany.⁴⁴

Jak patrně, tato otázka bude zcela jistě mít význam v dalším vývoji rozhodčího řízení, avšak nebude zde dále více rozebírána, poněvadž ačkoli nelze její význam z obecného nazírání podceňovat, není pro tuto práci natolik klíčovou, aby jí bylo věnováno více prostoru.

Faktem tak zůstává, že rozhodčí řízení je formou civilního procesu, avšak obecné soudy nemohou do rozhodčího řízení libovolně zasahovat.⁴⁵ Praktické důsledky těchto úvah jsou nanejvýš zřejmé v průběhu rozhodčího řízení. To se projevilo např. na relativně nedávné novelizaci zákona

⁴⁰ Srovnej např. BEZOUŠKA, Petr, KOCINA, Jan. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy*, 2010, č. 16, roč. 18, s. 585.

⁴¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 26-27.

⁴² RŮŽIČKA, Květoslav. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5 s. 27.

⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

⁴⁴ LISSE, Luděk. *Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu*. [online]. epravo.cz, 20. října 2011 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>>.

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07 a také KLÍMA, Karel. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 293.

o rozhodčím řízení, konkrétně v ustanovení § 19a,⁴⁶ kde jsou nově upraveny způsoby a pořadí doručování.

Dříve se totiž uplatnilo ustanovení § 30 zákona o rozhodčím řízení ohledně přiměřeného použití občanského soudního řádu, když příslušným ustanovením byl § 45 OSŘ, který upravoval a i dnes stále upravuje posloupnost způsobů doručování stejně. Každopádně efekt soukromoprávní povahy rozhodců se projeví v tom, že při doručování rozhodčích nálezů a dalších písemností se nepoužije ustanovení § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, kteréžto upravuje obecně způsob doručování skrze datovou schránku pro orgány veřejné moci. Jinak řečeno, rozhodce ke svému doručování zásadně může přistoupit prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky adresáta jen tehdy, pokud o to adresát požádal.⁴⁷ Tento výklad potvrdil i Nejvyšší soud,⁴⁸ když v souvislosti s doručováním prostřednictvím veřejné datové sítě uvedl že: „*Není-li takové žádosti, tento způsob doručení se v rozhodčím řízení neuplatní.*“ To je jen jeden z mnoha rozdílů mezi pojetím rozhodce jako soukromoprávního orgánu rozhodujícího o právech a povinnostech a soudu jako orgánu veřejné moci.⁴⁹

Tradičně bylo rozhodčí řízení směřováno do obchodní oblasti,⁵⁰ v minulém režimu pak pouze v oblasti majetkových sporů z mezinárodního obchodního styku,⁵¹ avšak s růstem popularity rozhodčího řízení a hlavně s možností „vyloučit“ pravomoc obecných soudů se rozhodčí řízení prosadilo i ve sporech se spotřebitelem.

Široká volnost rozhodčího řízení i ve spotřebitelské oblasti však měla neblahé důsledky (viz dále), a proto státy v poslední době usilují o limitování rozhodčího řízení právě s ohledem na ochranu spotřebitele.⁵² Obecně je totiž rozhodčí řízení spojeno s poměrně velkou mírou volnosti smluvních stran a rozhodců, když státy zde ustoupily ze svého monopolu při rozhodování sporů. Rozhodčí řízení se nicméně začalo ubírat jiným směrem ve vztahu ke spotřebitelům. Z

⁴⁶ Ustanovení § 19a ZRŘ: „*Rozhodce doručí písemnost na adresu datové schránky; není-li možné písemnost doručit do datové schránky, doručí písemnost na elektronickou adresu, kterou adresát rozhodci sdělil nebo kterou určil jako doručovací v rozhodčí smlouvě. Není-li možné doručit písemnost na adresy uvedené výše, doručí rozhodce písemnost na adresu, kterou adresát rozhodci sdělil nebo adresu uvedenou v rozhodčí smlouvě.*“

⁴⁷ Ustanovení § 18a odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2014, sp. zn. 26 Cdo 282/2014.

⁴⁹ Lze se poukázat na podrobnou analýzu v usnesení Ústavního soudu ze dne 13. srpna 2009, sp. zn. III. ÚS 1425/09.

⁵⁰ KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. Praha: Aspi, 2007, s. XI.

⁵¹ MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva, 2. rozšířené a podstatně přepracované vydání*. Praha: Linde, 1999, s. 1192.

⁵² LANDOLT, Phillip. *Limits on Court Review of International Arbitration Awards Assessed in light of States' Interests and in particular in light of EU Law Requirements*, *Arbitration International*, 2007, č. 23/1. Dostupné na <<http://arbitration.oxfordjournals.org/content/23/1/63>>.

tohoto důvodu dnes státy rozhodčí řízení regulují ve prospěch spotřebitele,⁵³ o čemž bude zevrubněji pojednáno v samostatné kapitole.

1.2 Význam rozhodčí smlouvy

Smluvní strany uzavřením rozhodčí smlouvy vyjadřují své rozhodnutí založené na zvážení výhod a nevýhod projednání věci v rozhodčím řízení, což jsou již obecně⁵⁴ známé rysy či charakteristiky jako vyšší rychlost spojená s rozhodováním ve většině případů v jediném stupni, menší formálnost a větší jednoduchost procesních pravidel, či to, že rozhodcem může být osoba, která je odborníkem v oblasti, jež je předmětem sporu.

Rozhodčí smlouva je jako institut upravena v ustanovení § 2 zákona o rozhodčím řízení. Její podstatou je zachycení projevu vůle smluvních stran tak, aby jejich případný budoucí spor byl řešen pomocí jednoho či více rozhodců anebo pomocí stálého rozhodčího soudu. Dochází tak ke zcela výjimečné situaci, totiž ke stavu, kdy o majetkových právech a povinnostech rozhoduje někdo jiný než soud jakožto orgán veřejné moci, a tím se činnost státu omezuje pouze na revizi některých procesních otázek, nikoli však na přezkoumání samotného merita věci.⁵⁵ Z tohoto důvodu jsou zákonem stanoveny podmínky pro náležitosti rozhodčí smlouvy.

Další podstatou dispozičního oprávnění smluvních stran je i možnost zvolit si konkrétní osoby rozhodců a jejich počet, stanovit si nejen procesní pravidla pro vedení rozhodčího řízení, nýbrž i samotná věcně právní hlediska.⁵⁶ Obsahem dispozičního oprávnění je i zakotvení vlastního místa konání rozhodčího řízení. Je zřejmé, že rozsah dispozičního oprávnění je vskutku velmi široký.⁵⁷ Podrobněji tomu proto bude věnován prostor v dalším textu.

Rozhodčí smlouva má zásadní procesní účinky. Je-li totiž rozhodčí smlouva platně uzavřena, nelze již uplatnit žalobu u obecného soudu, resp., učiní-li tak některá ze smluvních stran, může druhá strana vznést námitku nedostatku pravomoci obecného soudu, a to prostým tvrzením, že trvá na rozhodčí smlouvě ve smyslu ustanovení § 106 OSŘ. O to důležitější je i skutečnost, že rozhodčí smlouva může zavazovat rovněž právní nástupce smluvních stran, a to v takovém případě, kdy si to smluvní strany explicitně nevyloučí. Takováto specifická, avšak nikterak zcela

⁵³ POSPÍŠIL, Petr. *K současné situaci v českém rozhodčím řízení*. [online]. epravo.cz, 14. dubna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-soucasne-situaci-v-ceskem-rozhodcim-rizeni-60981.html>>.

⁵⁴ REDFERN, Alan, HUNTER Martin, BLACKABY Nigel, PARTASIDES Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell. 2004, 661 s. nebo KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 128-133.

⁵⁵ OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 8-15.

⁵⁶ Dle ustanovení § 25 odst. 3 ZRR lze spor rozhodnout dle zásad spravedlnosti, pověří-li rozhodce k tomu strany rozhodčí doložky.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

ojedinělá situace byla řešena Nejvyšším soudem ČR, který uzavřel, že rozhodčí doložka sjednaná úpadcem se vztahuje také na správce konkursní podstaty.⁵⁸ Takový závěr je pak pochopitelný a zcela logický, když nástupce v takovém právním vztahu přistoupil i na rozhodčí doložku, resp. rozhodčí doložka se nikterak neváže na jednu konkrétní osobu, nýbrž se týká konkrétního smluvního vztahu.

Dosud nebyla řešena otázka významu rozhodčí smlouvy uzavřené s mezinárodním prvkem. Nic nebrání tomu, aby si osoby z různých států uzavřely v rámci svého smluvního vztahu rozhodčí smlouvu. V takovém případě ovšem bude kladen o to větší důraz na její obsah, zejména s ohledem na určení rozhodného práva,⁵⁹ neboť jednotlivé státy mají otázku arbitrability řešenou rozdílně. Pokud by arbitrabilita nebyla dána, bylo by to dle Newyorské úmluvy důvodem pro odmítnutí výkonu rozhodčího nálezu.⁶⁰

Rozhodčí smlouva je vedle zákona, jenž umožňuje a vůbec nastavuje podmínky, za kterých lze věc rozhodnout v rozhodčím řízení,⁶¹ jinak řečeno, který upravuje arbitrabilitu sporu, druhým pilířem, na základě kterého je soukromoprávním osobám dána pravomoc věc rozhodnout.⁶² Rozhodčí smlouva je tak zcela ústředním podkladem pro rozhodčí řízení - její význam je naprosto zásadní, ba přímo nepostradatelný,⁶³ když bez rozhodčí smlouvy, tzn., bez souhlasu smluvních stran nemůže proběhnout rozhodčí řízení. K totožnému názoru došel i Nejvyšší soud,⁶⁴ který konstatoval, že podmínkou pro projednání majetkového sporu v rozhodčím řízení je existence rozhodčí smlouvy.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004.

⁵⁹ Podrobněji k této otázce viz PAUKNEROVÁ, Monika. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. *Právní rozhledy*, 2003, č. 12, s. 587.

⁶⁰ Článek III Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřené 10. června 1958 v New Yorku.

⁶¹ KYSELOVSKÁ, Tereza. Rozhodčí doložky (nejen) ve spotřebitelských smlouvách a ochrana základních lidských práv. In DÁVID, Radovan, NECKÁŘ, Jan., SEHNÁLEK, David (eds). *COFOLA 2009: the Conference Proceedings. 1. edition*. Brno: Masaryk University, 2009. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2009/files/contributions/Tereza%20Kyselovska%20_829_.pdf>.

⁶² ROZEHNALOVÁ, Naděžda. Hlavní doktríny ovládající rozhodčí řízení. In *Dny práva – 2009 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2009 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/rozhodci_rizeni.html>.

⁶³ RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 32 nebo LISSE, Luděk. *K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy* [online]. epravo.cz, 29. března 2011 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>>.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006, k otázce existence rozhodčí smlouvy srovnej další výklad.

1.3 Typy rozhodčí smlouvy

Pojem „rozhodčí smlouva“ je termínem zastřešujícím, když lze tento pojem dále rozlišovat. Samotný zákon o rozhodčím řízení uvádí v ustanovení § 2 odst. 3,⁶⁵ rozlišuje mezi smlouvou o rozhodci a rozhodčí doložkou. Rozlišujícím kritériem podle tohoto zákonného ustanovení je okamžik vzniku sporu. Vznikne-li spor a až následně dochází k uzavření rozhodčí smlouvy, bude se jednat o tzv. smlouvu o rozhodci. Pokud však strany uzavřou rozhodčí smlouvu pro případ budoucích sporů vzniklých z konkrétní smlouvy, bude řeč o tzv. rozhodčí doložce.

Dalším rozlišujícím kritériem je i to, že smlouva o rozhodci se týká jednotlivého sporu, kdežto rozhodčí doložka se vztahuje na všechny spory vzniklé z konkrétní smlouvy. V případě rozhodčí doložky lze hovořit i o tzv. neomezeném kompromisu.⁶⁶ Jde o specifické ujednání mezi stranami, které spolu udržují pravidelný obchodní styk, pročež by za normálních okolností musely v každé smlouvě zakotvit rozhodčí doložku. Za účelem eliminování této situace se proto mohou předem dohodnout, že veškeré jejich spory (tj. spory ze všech smluv mezi nimi uzavřených) budou řešeny v rozhodčím řízení.

Jak je patrné, tak častějším případem v praxi již z logiky věci jsou a budou rozhodčí doložky, neboť v situaci, kdy mezi stranami konkrétní smlouvy vznikne spor, bude velmi problematické se dohodnout na způsobu řešení sporů, a dokonce na osobě, která jejich spor má rozhodnout, neboť si strany často nebudou důvěřovat nebo bude situace tak vyhrocená, že v úvahu nebude připadat ani možnost jednání. Takovou situaci nicméně nelze vyloučit, poněvadž na druhou stranu si strany sporu budou vědomy možnosti vedení dlouholetého sporu u obecných soudů, čemuž se budou chtít vyhnout, a proto rozhodčí řízení bude levnější a hlavně rychlejší cestou ze sporu. Dojde-li k této variantě, strany se mohou podrobně dohodnout třeba již za asistence rozhodce na smlouvě o rozhodci, na podmínkách rozhodčího řízení, vymezení sporu apod.

⁶⁵ Rozhodčí smlouva se může týkat a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).

⁶⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. s. 62.

2 Předpoklady pro platnost rozhodčí doložky

K projednání sporu před rozhodcem je nezbytně nutná existence platné rozhodčí doložky v primární (hlavní smlouvě), případně po vzniku sporu musí existovat platná smlouva o rozhodci.⁶⁷ Strany sporu se tedy musí dohodnout na tom, zda chtějí svůj spor řešit prostřednictvím rozhodce.⁶⁸ Rozhodčí doložku⁶⁹ a především její platnost ovlivňuje její obsah, přičemž tento dále podstatným způsobem určuje i samotný průběh rozhodčího řízení. Jinými slovy, platná rozhodčí doložka je základní podmínkou pro zahájení rozhodčího řízení a je ovlivněna dalšími sekundárními předpoklady, jež musí, nebo v některých případech může, rozhodčí doložka obsahovat.

2.1 Obsah a forma rozhodčí doložky

Rozhodčí doložka musí některé náležitosti bezpodmínečně obsahovat,⁷⁰ neboť bez těchto esenciálních náležitostí rozhodčí doložka nemůže být považována za platnou. Pokud však strany chtějí, mohou si smluvně ujednat i další nikoli esenciální náležitosti rozhodčí doložky. Bez nich se platná rozhodčí doložka sice obejde, nicméně pravidelně se v rozhodčí doložce vyskytují, a to především s ohledem na rychlost, jasnost a předvídatelnost řízení.⁷¹ Podstatné obsahové náležitosti lze odvodit zejména z ustanovení § 2 zákona o rozhodčím řízení. Jde o takové náležitosti, které ovlivňují platnost rozhodčí doložky, jako je zakotvení charakteru budoucích právních vztahů a delegace pravomoci spor rozhodnout na rozhodce. Neméně důležitou otázkou týkající se platnosti rozhodčí doložky, která je úzce spjata s její podstatou - stále jde totiž de facto v obecném slova smyslu o smlouvu - je požadavek zákona na splnění základních předpokladů právních úkonů ve smyslu ustanovení § 545 OZ. Proto bude dále věnována nezbytná pozornost i otázce formy rozhodčí doložky, poněvadž nedodržení formy rovněž může způsobit neplatnost rozhodčí doložky.⁷²

2.1.1 Písemná forma rozhodčí doložky

Požadavek písemné formy rozhodčí doložky je zakotven nejen v českém právním řádu, nýbrž i v právních normách práva mezinárodního, konkrétně se jedná o Newyorskou úmluvu

⁶⁷ RŮŽIČKA, Květoslav. Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení? *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 52 - 54.

⁶⁸ DOMKE, Martin. *Commercial Arbitration*. Annual Survey of American Law, New York University: 1973. Dostupné na <<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein:journals/annam1972&div=19&id=&page=&collection=journal>>.

⁶⁹ Nadále bude hovořeno o rozhodčí doložce, jak bylo zmíněno v úvodu a na případné odlišné aspekty u smlouvy o rozhodci bude upozorněno.

⁷⁰ Více k posuzování náležitostí rozhodčí doložky shodně jako obsah právního jednání viz MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů? *Právní rozhledy*. 1995, č. 11, s. 440.

⁷¹ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, s. 82.

⁷² Ustanovení § 3 odst. 1 ZRR a ustanovení § 561 OZ.

a Evropskou úmluvu.⁷³ Konkrétní definice písemné formy jsou však mírně odlišné, např. Newyorská úmluva požaduje, aby byla dohoda podepsána stranami nebo obsažena ve výměně dopisů nebo telegramů. Ostatně i angloamerická škola zdůrazňuje požadavek písemnosti rozhodčí doložky a konstatuje, že bez písemné rozhodčí doložky nemůže být platně provedeno rozhodčí řízení.⁷⁴ Naproti tomu Evropská úmluva stanovuje, že ve vztazích mezi státy, jejichž zákony nevyžadují, aby rozhodčí doložka byla učiněna písemnou formou, postačuje pro platnost rozhodčí doložky jakákoliv dohoda, uzavřená formou dovolenou těmito státy. Tradiční pojem písemnosti ovšem získává zcela jiný rozměr s vývojem moderních metod komunikace, když k uzavření platné rozhodčí doložky dnes nemusí dojít pouze tradiční písemnou cestou. Elektronické uzavření rozhodčí doložky je připuštěno v Itálii či ve středoevropských a východoevropských státech.⁷⁵ Otázka písemné formy představuje zajímavou otázku, zvláště dojde-li k podrobení stavu tuzemské právní úpravy podrobné analýze.

Z tuzemské právní úpravy vyplývá požadavek, aby rozhodčí doložka byla uzavřena písemně, jinak je neplatná,⁷⁶ přičemž písemná forma je zachována i v případě rozhodčí doložky sjednané telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí doložku sjednaly. Takový požadavek je na první pohled poměrně jasný a obvyklý i v mnoha evropských státech,⁷⁷ avšak bude-li písemná forma podrobena pečlivějšímu zkoumání a bude-li zákonný požadavek zrelativizován, potom forma rozhodčí doložky nemusí být tak jednoznačná. Nejprve je však důležité vymezit pojem písemné formy, který je spojen se dvěma požadavky, jimiž jsou písemnost a podpis jednající osoby.⁷⁸

Písemnost znamená zachycení právního jednání na hmotném nosiči, což představuje nejčastěji papír, avšak podle části teoretiků lze uvažovat i o látce, zdi nebo dokonce kůře.⁷⁹ Z povahy věci se ale poslední tři jmenované hmotné nosiče jeví pro zachování požadavku písemnosti jako nanejvýš nepraktické, a to do té míry, že jejich použití je stěžejně představitelné

⁷³ Písemnou formu rozhodčí doložky požaduje čl. II odst. 1 Newyorské úmluvy a čl. I odst. 2 písm. a) Evropské úmluvy.

⁷⁴ REDFERN, Alan, HUNTER, Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell. 2004, str. 3-4.

⁷⁵ ZWETTLEROVÁ, Ingrid, BERDYCH, Martin. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 891 – 904.

⁷⁶ Ustanovení § 3 ZRŘ.

⁷⁷ ZWETTLEROVÁ, Ingrid, BERDYCH, Martin. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 891 – 904.

⁷⁸ Podrobněji k této otázce lze odkázat na tyto autory: POLČÁK, Radim. Praxe elektronických dokumentů. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7–8, s. 53; PETERKA, Jiří. *Báječný svět elektronického podpisu*. Praha: CZ.NIC, 2011. 430 s.; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 2020-2024; KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 31-36; PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Podpis písemného právního jednání v době moderních komunikačních technologií se zvláštním zřetelem k rozhodčí doložce. *Právní rozhledy*, 2015, č. 15-16, s. 550.

⁷⁹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 2021.

i v krajních situacích. Zákon o rozhodčím řízení výslovně uvádí, že písemná forma je zachována i v případě, kdy bude rozhodčí doložka sjednána elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejího obsahu a určení osob, které jednaly.⁸⁰ Velmi podobné ustanovení obsahuje i občanský zákoník, který vyžaduje zachycení obsahu právního jednání a určení jednající osoby.⁸¹ Občanský zákoník dokonce hovoří v souvislosti se spotřebitelskými smlouvami o textové podobě, která je zachována tehdy, pokud jsou údaje poskytnuty takovým způsobem, že je lze uchovat a opakovaně zobrazovat.⁸² Rozdílem oproti písemné formě je skutečnost, že se nevyžaduje podpis jednající osoby.⁸³ Využívání prostředků, které umožňují právně jednat bez současné fyzické přítomnosti daných smluvních stran (typicky e-mail), slouží bezpochyby k zefektivnění právního styku.⁸⁴ Sbližování jednotlivých podob komunikace a relativizování tradičního požadavku listinné podoby písemností připouští i občanský zákoník, který stanovuje, že ustanovení o listině se obdobně použijí i pro písemnosti jiné bez zřetele na její podobu, nevylučuje-li to povaha písemnosti.⁸⁵ Část odborné veřejnosti se tak kloní k tomu, že lze připustit uzavření rozhodčí doložky i přes internet.⁸⁶ V této souvislosti lze zdůraznit, že podpis představuje uvedení jména a příjmení jednajícího, přičemž lze obecně trvat na tom, že podpis by měl být vlastnoruční, neboť má identifikovat osobu, která dané právní jednání učinila.⁸⁷ Další podstatnou otázkou je tzv. elektronický podpis v případě právního jednání činěného elektronicky, neboť i v tomto případě je písemná forma zachována⁸⁸ (viz dále). Dle názoru Krajského soudu v Ostravě, pobočce v Olomouci není vlastnoruční a ani zaručený elektronický podpis náležitostí rozhodčí doložky, proto by taková rozhodčí doložka byla platná, pokud zároveň obsahuje elektronický podpis prostý (uvedení jména a příjmení).⁸⁹

V dnešní době se velice často využívají ke komunikaci emailové zprávy. K tomu, aby bylo právní jednání, jehož obsah emailová zpráva zachycuje, v písemné formě platné, musí obsahovat

⁸⁰ Ustanovení § 3 odst. 1 ZRR.

⁸¹ Ustanovení § 562 odst. 1 OZ.

⁸² Ustanovení § 1819 OZ: „Textová podoba je zachována, jsou-li údaje poskytnuty takovým způsobem, že je lze uchovat a opakovaně zobrazovat.“

⁸³ Více k významu textové podoby a jejímu využití: HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 499-502.

⁸⁴ JURÁŠ, Marek. Spotřebitelské rozhodčí řízení tři roky po novele. *Právní rozhledy*, 2015, č. 11, s. 398.

⁸⁵ Ustanovení § 3026 odst. 1 OZ. „(1) Nevylučuje-li to povaha písemnosti, platí ustanovení tohoto zákona o listině obdobně i pro jinou písemnost bez zřetele na její podobu. (2) Vyžaduje-li právní jednání formu veřejné listiny, rozumí se jí notářský zápis; nabrazen může být rozhodnutím, kterým orgán veřejné moci v mezích své pravomoci schvaluje smír nebo jiný projev vůle, jebož povaha to nevylučuje.“

⁸⁶ JURÁŠ, Marek. Spotřebitelské rozhodčí řízení tři roky po novele. *Právní rozhledy*, 2015, č. 11, s. 398 nebo KORBEL, František; MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 31-36.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Ustanovení § 562 OZ: „Písemná forma je zachována i při právním jednáním učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby.“

⁸⁹ Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci ze dne 18. prosince 2014, sp. zn. 40 Co 689/2014, shodně JURÁŠ, Marek. Spotřebitelské rozhodčí řízení tři roky po novele. *Právní rozhledy*, 2015, č. 11, s. 398.

podpis jednatelky osoby.⁹⁰ Písemná forma je rovněž zachována, umožňuje-li zachytit obsah právního jednání a určit jednatelky osoby.⁹¹ Nejvyšší soud navíc k perfektnosti písemného právního jednání vyžaduje jak náležitosti písemnosti, tak náležitosti podpisu.⁹²

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě právního jednání učiněného elektronickými prostředky, může být toto právní jednání podepsáno elektronicky podle zvláštních předpisů.⁹³

Ústavní soud se k této otázce vyjádřil ještě za účinnosti zákona o elektronickém podpisu⁹⁴ a konstatoval, že podání v elektronické podobě má procesní účinky jen tehdy, jestliže bylo také elektronicky podepsáno způsobem stanoveným v tomto zákoně.⁹⁵ Nový zákon⁹⁶ umožňuje pro právní jednání v písemné formě i prostý elektronický podpis,⁹⁷ který splňuje pouze funkci uzavírací (konečnost vůle) a funkci varovací (vážnost vlastní vůle).⁹⁸ Z důvodové zprávy k tomuto novému zákonu plyne, že v případě, kdy nejde o jednání subjektů ve vrchnostenském postavení, případně o právní jednání činěné vůči těmto subjektům, lze využít všech typů elektronického podpisu, tj. elektronický podpis, zaručený elektronický podpis, zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis nebo kvalifikovaný elektronický podpis. Je tedy zřejmé, že nyní je i zákonem připuštěna varianta prostého elektronického podpisu.

Velice podstatnou skutečností je to, že nařízení eIDAS⁹⁹ přiznává stejné právní účinky jako má vlastnoruční podpis pouze kvalifikovanému elektronickému podpisu a pouze tento podpis musí být uznáván ve všech členských státech.¹⁰⁰ Adaptující zákon však umožňuje nad rámec nařízení

⁹⁰ Ustanovení § 561 OZ: „K platnosti právního jednání učiněného v písemné formě se vyžaduje podpis jednatelky osoby. Podpis může být nabízen mechanickými prostředky tam, kde je to obvyklé. Jiný právní předpis stanoví, jak lze při právním jednání učiněném elektronickými prostředky písemnost elektronicky podepsat.“

⁹¹ Ustanovení § 562 odst. 1 OZ: „Písemná forma je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednatelky osoby.“

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2001, sp. zn. 25 Cdo 176/99.

⁹³ Zákon č. 297/2016 Sb., zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, který nahradil zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.

⁹⁴ Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05.

⁹⁶ Navazuje na přímo použitelný právní předpis EU – nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu („nařízení eIDAS“).

⁹⁷ Elektronickým podpisem jsou dle důvodové zprávy k tomuto zákonu data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena, a která podepisující osoba používá k podepisování. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=763&CT1=0>>.

⁹⁸ K tomuto lze odkázat na velmi zdařilý článek Kmenta, který se velice detailně zabýval analýzou elektronického podpisu. Více KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, 2016, č. 12, str. 31-35.

⁹⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu.

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=763&CT1=0>>.

eIDAS přiznat účinky vlastnoručního podpisu i zaručenému elektronickému podpisu.¹⁰¹ Zákodárce v důvodové zprávě k tomuto zákonu rovněž uvádí, že je třeba rozlišovat právní účinky vlastnoručního podpisu a jiné právní účinky.

Tyto jiné právní účinky jsou spojeny s jiným typem elektronického podpisu, než jaký požaduje ustanovení § 6 zmiňovaného zákona.¹⁰² V důvodové zprávě je zdůrazněno, že v takovém případě jde o nepodepsaná neanonymní podání, s čímž jsou spojeny důsledky dle toho kterého procesního předpisu, přičemž se jako příklad uvádí správní řád, kde nepodepsané podání není vadou podání, proto správní orgán není povinen vyzývat k doplnění nebo potvrzení takového právního jednání, ovšem jednající by měl být vždy poučen o tom, že bez potvrzení nebo doplnění takového právního jednání nebude možné toto právní jednání považovat za podání.¹⁰³

Nicméně pro tuto práci je podstatnější ta skutečnost, že na rozdíl od zákona o elektronickém podpisu, který vyžadoval jednoznačné ověření identity podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě, nyní tento požadavek odpadá, čímž se nároky kladené na elektronický podpis výrazně snižují.¹⁰⁴ Za elektronický podpis tak nyní lze v zásadě považovat i biometrický podpis nebo i pouhý sken vlastnoručního podpisu jednající osoby či tradiční emailová patička s pouhým textovým označením odesílatele.¹⁰⁵ Vše výše uvedené totiž splňuje definici elektronického podpisu, kdy jde o data, která jsou logicky spojena s emailovou zprávou a která odesílatel e-mailu používá k podepsání.

Na druhé straně však existují i ustanovení občanského zákoníku, která podrobně upravují problematiku náležitosti podpisu. Ustanovení § 561 OZ uvádí, že k platnosti právního jednání učiněného v písemné formě se vyžaduje podpis jednajícího. Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky tam, kde je to obvyklé. Následně je v ustanovení § 562 OZ stanoveno, že písemná forma je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými

¹⁰¹ Tento krok zákonodárce učinil především s ohledem na finanční náklady na pořízení kvalifikovaného prostředku pro vytváření elektronických podpisů, viz důvodová zpráva k zákonu č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=763&CT1=0>>.

¹⁰² Ustanovení § 6 zákona č. 297/2016 Sb., zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce: „(1) K podepsávání elektronickým podpisem lze použít pouze uznávaný elektronický podpis, podepisuje-li se elektronický dokument, kterým se právně jedná vůči veřejnoprávnímu podepisujícímu nebo jiné osobě v souvislosti s výkonem jejich působnosti. (2) Uznávaným elektronickým podpisem se rozumí zaručený elektronický podpis založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronický podpis nebo kvalifikovaný elektronický podpis.“

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=763&CT1=0>>.

¹⁰⁴ DONÁT, Josef. *Revoluce jménem eIDAS* [online]. pravnicadce.cz, 12. února 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.rowanlegal.com/wp-content/uploads/2016/06/SKMBT_5521602151191.pdf>.

¹⁰⁵ ZELENKOVÁ, Nela. *Kdy je nově prostý elektronický podpis rovnocenný s podpisem vlastnoručním?* [online]. epravo.cz, 12. ledna 2017 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-je-nove-prosty-elektronicky-podpis-rovnocenny-s-podpisem-vlastnorucnim-104697.html>>.

technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednající osoby. Vztah těchto ustanovení je předmětem diskuze odborné veřejnosti.¹⁰⁶

Důležitost této otázky se plně projeví v souvislosti s prokázáním pravosti podpisu, přičemž lze odkázat na ustanovení § 565 OZ, které stanoví, že je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost. Je-li soukromá listina použita proti osobě, která listinu zjevně podepsala,¹⁰⁷ nebo proti jejímu dědici nebo proti tomu, kdo nabytí jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, má se za to, že pravost a správnost listiny byla uznána. Uvedené ustanovení presumuje pravost dané listiny a podpisu na ní. Lze v tomto směru také poukázat na ochranu podepisujícího v právu USA, kde platí, že odpovědnost za pravost podpisu a jeho ověřitelnost nese strana, která přijímá elektronický podpis, poněvadž pouze tímto je možné vyvážit riziko v daném sporu.¹⁰⁸

Z uvedeného vyplývá, že za současné situace je výrazně oslabena autentičnost písemné formy, neboť nyní lze požadavky elektronického podpisu naplnit velmi jednoduše. To vše je nicméně vyváženo oslabením pozice osoby, kterážto podepisuje elektronickou písemnost.

Vhodnost této úpravy i v souvislosti s domněnkou pravosti zakotvenou v ustanovení § 565 OZ je proto rozporuplná, neboť není konzistentní a citelně snižuje ochranu osob využívajících internetovou platformou.

Konkrétní dopady tak pravděpodobně budou podrobněji rozebrány judikaturou, která danou problematiku již zřejmě bude řešit. Ostatně lze očekávat i výklad soudu zužující rozvolněnou koncepci zákona o službách vytvářejících důvěru v elektronické transakce s ohledem na ochranu podepisující strany.¹⁰⁹

K otázce uzavření rozhodčí doložky elektronickou formou se zabýval Městský soud v Brně.¹¹⁰ Jednalo se o formulář umístěný na internetovém rozhraní. Městský soud v Brně nepovažoval takový způsob za řádné uzavření smlouvy, neboť mu chyběl řádný písemný návrh hlavní smlouvy,

¹⁰⁶ KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, 2016, č. 12, s. 31-35.

¹⁰⁷ K pojmu „zjevně podepsala“ lze dále upozornit poměrně zásadní procesní účinky, neboť se do velké míry jedná o otázky dokazování. V této souvislosti tak platí, že „Není-li pravost podpisu zpochybněna, případně je-li prokázána, v souladu s obecnými zkušenostmi se předpokládá, že listina pochází od toho, kdo ji podepsal, a dále také, že to, co podepsal, odpovídá skutečnosti. Straně, proti níž svědčí tato vyvrátitelná zákonná domněnka, proto ke zbavení listiny důkazní síly nepostačí, popře-li pouze formálně její pravost či správnost. Musí tuto domněnku vyvrátit důkazem opaku, tj. musí tvrdit a na úrovni praktické jistoty prokázat, že listina nepochází od ní, nebo že její obsah není pravdivý.“ viz LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*, Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2036 – 2039.

¹⁰⁸ KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, č. 12, 2016, s. 31-35.

¹⁰⁹ DONÁT, Josef. *Revoluce jménem eIDAS* [online]. *pravnikradce.cz*, 12. února 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.rowanlegal.com/wp-content/uploads/2016/06/SKMBT_55216021511191.pdf>.

¹¹⁰ Usnesení Městského soudu v Brně ze dne 26. května 2009, sp. zn. 52 C 65/2008.

takže nebyla zachována písemná forma a rozhodčí doložka tak byla neplatná. Podobně argumentuje i Městský soud v Praze,¹¹¹ který nepovažoval za písemně uzavřenou dohodu o splátkovém kalendáři, která byla dohodnuta pomocí emailové komunikace, protože absentoval zaručený elektronický podpis. Tuto argumentaci následně potvrdil i Ústavní soud.¹¹²

Z výše uvedené judikatury soudů lze uzavřít, že neobsahuje-li emailová zpráva uznávaný elektronický podpis, který musí obsahovat takové údaje, aby osoba byla jednoznačně identifikovatelná (jinak řečeno, aby byla dostatečně ověřena pravost podepisující osoby),¹¹³ nelze považovat emailovou komunikaci za právní jednání. V daném případě by bylo třeba na podobnou emailovou zprávu pohlížet jako na dokument řádně nepodepsaný (stejně jako by na písemném vyhotovení smlouvy v listinné podobě chyběl vlastnoruční podpis).

Ovšem, zákon o rozhodčím řízení nestanovuje požadavek ověření pravosti podepisující osoby, zákon hovoří pouze o identifikaci, což ale automaticky neznamená nutnost použití zaručeného elektronického podpisu.¹¹⁴ Po 19. září 2016 a nabytí účinnosti nového zákona č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru v elektronické transakce, lze v této oblasti čekat jistý posun směrem k uvolnění.

Na druhé straně se objevují názory,¹¹⁵ že k platnosti právního jednání učiněného v písemné formě pomocí elektronických prostředků bude v soukromoprávních vztazích postačovat i emailová zpráva opatřená pouze jménem autora.

Rozhodčí soud při IAL SE uvedl,¹¹⁶ že automaticky nelze elektronicky ujednanou rozhodčí doložku označit za neplatnou, byť není taková elektronická zpráva opatřená zaručeným elektronickým podpisem. Podstatné u tohoto rozhodčího nálezu je, že Rozhodčí soud při IAL SE posuzoval platnost rozhodčí doložky s ohledem na související skutečnosti daného případu, totiž vzal v úvahu, že účastník, který namítal neplatnost rozhodčí doložky, komunikoval často

¹¹¹ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. listopadu 2012, sp. zn. 12 Co 354/2012.

¹¹² Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. února 2015, sp. zn. II. ÚS 2250/14.

¹¹³ Ustanovení § 2 písm. a), b) zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.

¹¹⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 236-237.

¹¹⁵ TROJAN, Petr, TROJANOVÁ, Tereza. *Kdy lze v soukromém právu považovat e-mail za platné právní jednání v písemné formě?* [online]. epravo.cz, 2. března 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-lze-v-soukromem-pravu-povazovat-e-mail-za-platne-pravni-jednani-v-pisemne-forme-100673.html>>, dále ZELENKOVÁ, Nela. *Kdy je nově prostý elektronický podpis rovnocenný s podpisem vlastnoručním?* [online]. epravo.cz, 12. ledna 2017 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-je-nove-prosty-elektronicky-podpis-rovnocenny-s-podpisem-vlastnorucnim-104697.html>>

¹¹⁶ Rozhodčí nález Rozhodčího soudu při IAL SE ze dne 22. října 2009, sp. zn. 222/2009. Dostupné na <<http://www.rozhodcisoud.net/cz/sekce/judikatura-14>>.

prostřednictvím elektronických prostředků, a proto nese právě takový účastník důkazní břemeno k prokázání, že není původcem takové elektronické zprávy.¹¹⁷

Velice zajímavou skutečností je to, že k tomuto názoru došli rozhodci u Rozhodčího soudu při IAL SE ještě před novelou evropské úpravy učiněnou nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 910/2014 ze dne 23. července 2014, která rušila předchozí směrnici a dále uvolnila přísné požadavky na elektronický podpis.

Vedle toho i Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře má ve svém řádu¹¹⁸ stanoveno, že je oprávněn rozhodovat spory, jestliže jeho pravomoc vyplývá mimo jiné z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle podřídit se pravomoci Rozhodčího soudu. Ostatně i zákon o rozhodčím řízení v souvislosti s rozhodčí doložkou, která je součástí podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, upravuje, že platnost takové rozhodčí doložky je nutno posuzovat s ohledem na způsob přijetí návrhu hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.¹¹⁹

Velmi zajímavým se v tomto ohledu jeví rozhodnutí francouzského Nejvyššího soudu, který konstatoval, že hlavní dohoda ani nemusí obsahovat rozhodčí doložku, neboť platnost rozhodčí doložky je třeba posuzovat na základě společného záměru smluvních stran.¹²⁰

V daném případě skutečně v hlavní smlouvě rozhodčí doložka nebyla, avšak následně se strany v jiném dokumentu zavázaly být odpovědné za všechny ztráty či škody a v tomto dokumentu byl mimoto odkaz na rozhodčí doložku. Francouzský Nejvyšší soud celou záležitost posoudil tak, že za určitých okolností lze připustit absenci rozhodčí doložky v hlavní smlouvě, avšak zároveň se

¹¹⁷ Zůstává však otázkou, jak je objektivně možné ze strany podobného subjektu prokazovat negaci, tedy prokazovat skutečnost, která se neměla stát. Tento požadavek staví podobný subjekt do nezáviděníhodné situace, ze které existuje jen velice málo možných cest. Jistě, rozhodčí soud v daném rozhodnutí hovoří o tom, že daný subjekt často komunikoval prostřednictvím elektronických zpráv, avšak i přesto lze požadavek na prokazování negace z jeho strany označit za nepřiměřený.

¹¹⁸ Ustanovení § 1 odst. 2 písm. b) Řádu rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR pro vnitrostátní úhradové spory ve zdravotnictví (účinný od 15.6.2010). Dostupný na <<http://www.soud.cz/rady/rad-pro-vnitrostatni-uhradove-spory-ve-zdravotnictvi-2011>>: „b) z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle podřídit se pravomoci Rozhodčího soudu.“

¹¹⁹ Ustanovení § 3 odst. 2 ZŘŘ: „Tvoří-li však rozhodčí doložka součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, ke níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy.“

¹²⁰ KRAUSE, Christophe. *Existence and Validity of an Arbitration Agreement: The French Supreme Court Confirms that the Validity of an Arbitration Agreement Depends Primarily on the Common Intent of the Parties* [online]. kluwerarbitrationblog.com, 27. ledna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://kluwerarbitrationblog.com/2010/01/27/existence-and-validity-of-an-arbitration-agreement-the-french-supreme-court-confirms-that-the-validity-of-an-arbitration-agreement-depends-primarily-on-the-common-intent-of-the-parties/>>, LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 130. Dostupné online na: <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/booktoc.aspx?book=TOC_Lew_2003_V05_V06IBA>.

platnost takové rozhodčí doložky bude posuzovat ve světle společného zájmu stran, jejich dobré víry a i dostatečného oprávnění na straně osoby, která zavazuje danou obchodní společnost.

Ve vztahu k tuzemské právní úpravě je vhodné podotknout, že v takovém případě by se zřejmě uvažovalo i o tom, zda vůbec rozhodčí doložka existuje, což má ale za následek i jiný procesní postup. V případě neexistence rozhodčí doložky nemůže být věc rozhodnuta v rozhodčím řízení, rozhodce totiž vůbec není oprávněn o majetkovém sporu rozhodnout.¹²¹

V této souvislosti však podotýká Růžička,¹²² že rozhodčí řízení lze konat i tehdy, pokud mezi stranami vůbec žádná rozhodčí smlouva neexistuje, v takovém případě ale musí žalovaný jednoznačně vyjádřit svůj souhlas, takže nestačí, pokud mlčí a k věci se nikterak nevyjadřuje - v takovém případě by bylo naopak nutné rozhodčí řízení zastavit.

Existuje-li rozhodčí doložka, byť je neplatná, je pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena,¹²³ což je základní rozdíl oproti neexistenci rozhodčí doložky.

V případě neexistence rozhodčí doložky by nemohl být vůbec vydán rozhodčí nález, případný návrh na zahájení exekuce by musel být zamítnut (neexistoval by totiž exekuční titul), v druhém případě by bylo možné podat žalobu na zrušení rozhodčího nálezu, neboť by rozhodčí nález existoval, avšak byl by neplatný.

Nejvyšší soud ČR relativizoval požadavek písemné formy rozhodčí doložky,¹²⁴ když uplatnil podobný přístup jako francouzský Nejvyšší soud. Připustil totiž písemnou formu zachovanou v situaci, kdy jedna smluvní strana předložila žádost o poskytnutí revolvingového úvěru, která odkazovala na smluvní podmínky obsahující rozhodčí doložku. V tomto případě dovolatelka namítala, že se nejednalo o písemnou smlouvu v pravém slova smyslu, nýbrž šlo pouze o návrh na uzavření smlouvy, který nebyl dle dovolatelky druhou stranou akceptován. Nejvyšší soud zde po posouzení konkrétních okolností případu odmítl námitku, že k uzavření smlouvy nedošlo, neboť se na smlouvě nacházel podpis dovolatelky, a tak nedošlo k vadám kontraktačního procesu. Dále také zmínil, že dovolatelka skutečně předmětný úvěr čerpala. Nejvyšší soud se tak zjevně přiklonil k tomu, že i následné chování smluvní strany může potvrdit písemné uzavření smlouvy, byť v omezeném rozsahu a v závislosti na konkrétních okolnostech případu nelze tak takový závěr přijmout zcela obecně.

Z výše uvedeného výkladu vyplývá, že písemnost rozhodčí doložky je skutečně významný požadavek, jehož nedodržení může způsobit dokonce neplatnost rozhodčí doložky. V tuzemské

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2005, sp. zn. 20 Cdo 168/2005.

¹²² RŮŽIČKA, Květoslav. Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení? *Bulletin advokacie*, č. 10, 2005, str. 52 - 54.

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. říjen 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011.

právní úpravě lze jen těžko připustit ve smyslu ZRR a judikatury soudů, aby byla rozhodčí doložka ústní.¹²⁵

Ovšem jiná situace je spojená s neustálým rozvojem informační technologie připouštějící stále častější obchodní jednání prostřednictvím internetové platformy. Z tohoto důvodu již nelze zcela zastávat názor, že rozhodčí doložku lze sjednat pouze tradiční písemnou formou.

Za zcela zásadní lze u formy rozhodčí doložky označit skutečnost, že rozhodčí doložka musí být zaznamenána ve formě, ze které je zřejmé, že smluvní strany rozhodčí doložku přijaly a neodmítly ji.¹²⁶ Ostatně i z judikatury ESLP vyplývá, že dobrovolné vzdání se práva na soudní projednání musí být svobodné, přípustné a jednoznačné.¹²⁷ Jinými slovy řečeno, ne za všech okolností musí být rozhodčí doložka sjednaná například prostřednictvím emailové komunikace neplatná z důvodu nedodržení formy.¹²⁸ Nehledě na skutečnost, že v rámci mezinárodního styku je používání ověřeného elektronického podpisu výjimečné a spíše neobvyklé.¹²⁹ V takovýchto případech je nezbytné posuzovat i další skutečnosti jako jsou zejména okolnosti uzavírání smluv či případně dalšího jednání smluvních stran.

Podobně je tomu i u tzv. všeobecných smluvních podmínek, na které často hlavní smlouva odkazuje. I v tomto případě nelze odkaz sjednaný v hlavní smlouvě a směřující na tyto podmínky, které jsou připojeny ke smlouvě a smluvními stranami podepsány, a ve kterých se nachází rozhodčí doložka, považovat za nepřipustný.¹³⁰ Takové smluvní podmínky se naopak stávají nedílnou součástí smlouvy. Smluvní strany svým podpisem se zněním smluvních podmínek souhlasí a je-li ve smluvních podmínkách sjednána rozhodčí doložka, vyjadřují souhlas i s touto rozhodčí doložkou. To platí i v případě elektronické komunikace.¹³¹

¹²⁵ Jediným známým případem, kdy by uzavření rozhodčí doložky bylo možné ústně, je úprava rozhodčího řízení v Norsku viz ustanovení § 9 a § 10 zákona No. 25/2004 Coll. The Arbitration Act, as amended, Norsko, dostupné na <http://www.chamber.no/wp-content/uploads/2014/02/Norwegian_Arbitration_Act.pdf>, také BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 247.

¹²⁶ KRAUSE, Christophe. *Existence and Validity of an Arbitration Agreement: The French Supreme Court Confirms that the Validity of an Arbitration Agreement Depends Primarily on the Common Intent of the Parties* [online]. kluwerarbitrationblog.com, 27. ledna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://kluwerarbitrationblog.com/2010/01/27/existence-and-validity-of-an-arbitration-agreement-the-french-supreme-court-confirms-that-the-validity-of-an-arbitration-agreement-depends-primarily-on-the-common-intent-of-the-parties/>>, podobně LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 130. Dostupné online na <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/booktoc.aspx?book=TOC_Lew_2003_V05_V06IBA>.

¹²⁷ Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek ze dne 28. října 2010, Suda proti České republice, stížnost č. 1643/06.

¹²⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 239-241.

¹²⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 248.

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 4895/2009.

¹³¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 242-243.

2.1.2 Obsahové náležitosti rozhodčí doložky

Rozhodčí doložka je v první řadě smlouva, neboť dvě strany se dohodnou na tom, že jejich spor má být řešen rozhodci. Rozhodčí doložka, jak ostatně vyplývá z jejího názvu, je doložka, resp. ujednání v jiné „hlavní“ smlouvě. Za takových okolností je nutné nejprve vyřešit vztah rozhodčí doložky ke zbytku smlouvy, resp. k této hlavní smlouvě. Rozhodčí smlouvu, i když má podobu jen rozhodčí doložky, je nutno vždy posuzovat jako smlouvu zcela samostatnou, jen technicky vloženou do textu jiné smlouvy, a proto platnost rozhodčí smlouvy nemůže být závislá na platnosti hlavní (základní) smlouvy.¹³² Jinak řečeno, je-li neplatná hlavní smlouva, neznamená to automaticky, že neplatnou bude i rozhodčí doložka. Rozhodčí doložka zůstane i za těchto okolností platná, pokud se důvod neplatnosti hlavní smlouvy nevztahuje na rozhodčí doložku týkající se sporů z této smlouvy. Nevztahuje-li se na rozhodčí doložku, nemá potom neplatnost hlavní smlouvy vliv na platnost rozhodčí doložky.

Je-li rozhodčí doložka smlouvou, pak je i právním jednáním, které z podstaty věci musí splňovat obecné náležitosti na ně kladené zákonem.¹³³

Při tomto konstatování však vyvstávají další otázky spojené právě s povahou rozhodčí doložky, a to, zda rozhodčí doložku považovat spíše jako smlouvu hmotněprávní nebo smlouvu procesněprávní.

Je zřejmé, že při preferování prvního či druhého pohledu na rozhodčí doložku je nezbytně třeba znát i důsledky, které jsou s daným závěrem nerozlučně spojeny. Procesněprávní nahlížení na rozhodčí doložku znamená, že nedochází ke zkoumání náležitosti vůle, jinak řečeno, není podstatné, čeho konkrétně chtěly smluvní strany dotčenou rozhodčí doložkou dosáhnout, nýbrž jsou posuzovány pouze náležitosti daného procesního úkonu, poněvadž rozhoduje vždy obsah úkonu.

V tomto pojetí mluvíme o tzv. teorii projevu vůle.¹³⁴ Takovéto pojetí v procesním právu znamená, že nedochází ke zkoumání skutečné vůle jednajícího subjektu, neboť opačným postupem by se proces stal nanejvýš složitým pro soud, a to z toho důvodu, že by soud musel při každém podání jednajícího přezkoumávat jeho skutečnou vůli.¹³⁵

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2012, sp. zn. 32 Cdo 4061/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2013, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010.

¹³³ Ustanovení § 545 až § 599 OZ.

¹³⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní*, 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2006, s. 188-191.

¹³⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol.: *Civilní právo procesní*, 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2006, s. 188-191.

Nazírání na rozhodčí doložku jako na procesněprávní jednání považoval za správný přístup Krajský soud v Brně.¹³⁶ Tamější soud posoudil rozhodčí doložku podepsanou předsedou představenstva jako dohodu dle ustanovení § 21 odst. 1 OSŘ, tedy čistě jako procesněprávní jednání právnické osoby, byť v případě posouzení dle hmotněprávní úpravy by rozhodčí doložka v tomto souzeném případě musela být jinak shledána neplatnou. K podobnému názoru se vyjadřuje i Zoulík,¹³⁷ který uvádí, že rozhodčí doložku nelze považovat za hmotněprávní smlouvu, a to s odkazem na ustanovení § 494 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.¹³⁸ Rozhodčí doložka totiž nezakotvuje závazek, resp. neobsahuje žádné ze zmíněných plnění, jež je obsahem závazku. Svůj závěr dále odůvodňuje převážně procesními důsledky rozhodčí doložky a skutečností, že rozhodčí doložka je upravena předpisy procesního práva.

Rozlišování hmotněprávního a procesněprávního úkonu je několik¹³⁹, za nejrozšířenější lze považovat pojetí, dle kterého je klíčové, zda se předpoklady a účinky určitého úkonu řídí hmotným nebo procesním právem.¹⁴⁰ V tomto ohledu je nezbytné dodat, že procesní právo zde představují pravidla upravující procesní činnost, nikoliv pravidla formálně zařazená do procesních předpisů.¹⁴¹

Existuje i názor, že smlouva jako taková, je obecným právním institutem, a proto se její účinky projevují jak v oblasti hmotněprávní, tak v oblasti procesněprávní. Jinak řečeno, procesním úkonem strany zamýšlí nakládat tak, že způsobí určité procesně právní účinky, resp. že vyvolají zamýšlené právní následky spojené s činností soudu, avšak z těchto procesních smluv zpravidla nevznikají povinnosti smluvních stran k určitému budoucímu právnímu jednání, což je naopak typické pro smlouvy hmotněprávní.¹⁴²

V tomto ohledu tak lze upustit od tradiční teorie projevu vůle a naopak použít i kritéria platnosti vycházející z hmotného práva.¹⁴³

K tomuto pojetí se hlásí i David¹⁴⁴ a zdůrazňuje, že rozhodčí doložka sice nepředstavuje závazek ve smyslu ustanovení § 1789 občanského zákoníku, avšak nelze ignorovat skutečnost, že ani rozhodčí doložku nelze uzavřít v omylu či v tísní a za nápadně nevýhodných podmínek, což

¹³⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17. prosince 2009, č. j. 4 Cmo 328/2009-62.

¹³⁷ ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007, č. 1, s. 13 – 15.

¹³⁸ Nyní jde o téměř shodné ustanovení § 1789 OZ: „ze závazku je dlužník povinen něco dát, něco konat, něčeho se zdržet nebo něco strpět a věřitel je oprávněn to od něho požadovat.“

¹³⁹ JAUERNIG, Othmar. *Zivilprozessrecht*. 29. vydání. Mnichov: C. H Beck, 2007, s. 97.

¹⁴⁰ DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl*. Praha: WoltersKluwer, 2009, s. 210.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 579 – 583.

¹⁴³ DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl*. Praha: WoltersKluwer, 2009, s. 210.

¹⁴⁴ DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

jsou projevy ryze hmotněprávní povahy. Lze se tak ztotožnit s pojetím rozhodčí doložky jako smlouvy *sui generis*.

Konečně i Ústavní soud považuje¹⁴⁵ rozhodčí řízení „jako procesní institut *sui generis*, který má na jedné straně svůj původ v dohodě stran a na straně druhé čerpá své jurisdikční účinky z civilního práva.“ Ústavní soud dále shledal, že rozhodčí doložka, resp. rozhodčí řízení nestojí mimo právní systém, naopak je nezbytné vyžadovat, aby zde byl právní řád, který zakotví podmínky konání rozhodčího řízení, tedy zejména jde o náležitosti rozhodčí doložky a vedle toho je nezbytné naplnit základní zásady procesu.

Podobné pojetí rozhodčí doložky zastává i Rozehnalová,¹⁴⁶ která uvádí, že rozhodčí doložka je sice smluvním závazkem, proč je nezbytné posuzovat náležitosti vůle, ale zároveň dodává, že takový závazek má jednoznačné účinky v procesní sféře – rozhodčím řízení.

Výše uvedené má podstatné důsledky s ohledem na důvod zrušení rozhodčího řízení pro neplatnost rozhodčí doložky dle ustanovení § 31 písm. b) ZRR.¹⁴⁷ Dle tohoto ustanovení platí, že nebude-li rozhodčí doložka v souladu s právní úpravou dle hmotněprávních předpisů, tzn., že s uzavřením rozhodčí doložky je spojen nedostatek vůle, vážnosti, určitosti a srozumitelnosti projevu vůle, potom bude zpravidla nutné posoudit rozhodčí doložku jako neplatnou.

Jak vidno, názory na povahu rozhodčí doložky se liší, přičemž s ohledem na názor toho kterého konkrétního autora se odvíjí i požadavky na rozhodčí doložku a v konečném důsledku i na platnost či neplatnost rozhodčí doložky.

Podobně je třeba uvažovat i v souvislosti s právním jednáním, o které dle ustanovení § 551 OZ vůbec nejde, jde totiž o právní jednání zdánlivé, neboť chybí vůle jednající osoby.¹⁴⁸ Typickým příkladem bude nedostatek svéprávnosti jedné ze stran rozhodčí doložky při jejím uzavírání, jinak řečeno, půjde o nedostatek způsobilosti nabývat pro sebe vlastním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem.¹⁴⁹ Zákon o rozhodčím řízení sice nerozlišuje mezi zdánlivým právním jednáním a neplatným právním jednáním, nicméně dle Bělohlávka¹⁵⁰ však lze zdánlivost

¹⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08.

¹⁴⁶ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 64.

¹⁴⁷ DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27 nebo BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1088.

¹⁴⁸ Více ke zdánlivosti např. ZUKLINKOVÁ, Michaela. *Zdánlivé právní jednání*. [online]. pravni prostor.cz, 15. července 2015 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/zdanlive-pravni-jednani>>.

¹⁴⁹ Ustanovení § 15 OZ, více LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 139 – 140.

¹⁵⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1088-1090.

(nicotnost) právního jednání podřadit pod důvod neplatnosti dle ustanovení § 31 písm. b) zákona o rozhodčím řízení.

K dané otázce lze uzavřít, že rozhodčí doložka skutečně je právním jednáním svého druhu, neboť má jak hmotněprávní prvky, tak i prvky procesněprávní, jelikož si zřejmě nelze představit rozhodčí doložku, kterou jednající neuzavřel svobodně a vážně.¹⁵¹ Jde totiž o posuzování dohody, kde se jednající zřiká svého ústavně zaručeného práva na soudní ochranu, a proto je třeba náležitosti rozhodčí doložky posuzovat i z hmotněprávního a nikoliv pouze z procesněprávního hlediska. K platnosti rozhodčí doložky je tak třeba vyžadovat splnění náležitostí subjektu, vůle, projevu, poměru vůle a projevu a náležitosti předmětu.¹⁵²

Tato skutečnost rovněž znamená, že je třeba právní jednání zachycené v rozhodčí doložce vykládat a priori prostředky gramatickými, logickými či systematickými. Soud též musí posoudit skutečnou vůli stran v okamžiku uzavírání smlouvy, kdy přihlédne k vůli účastníků, která nesmí být v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření.¹⁵³ Nelze-li pouze z jazykového vyjádření jednoznačně dovodit vůli smluvních stran, potom je třeba využít dalších výkladových metod, a to i dle ustanovení § 555 a násl. občanského zákoníku.

Je tedy zřejmé, že při posuzování rozhodčí doložky je nezbytné posuzovat standardní náležitosti právního jednání. Pro podrobnější seznámení se s náležitostmi právního jednání lze pouze odkázat na autory zabývající se touto problematikou, poněvadž rozbor této problematiky by přesahoval cíl této práce.¹⁵⁴

Dále, je nutné vyjasnit specifické a explicitní požadavky kladené na rozhodčí doložky. Zákon o rozhodčím řízení neupravuje náležitosti rozhodčí doložky nikterak konkrétně. Pro platnost rozhodčí doložky je, jak již bylo konstatováno, nanejvýš důležité splnění základních požadavků na obsah právního jednání, což lze považovat za podstatné náležitosti rozhodčí doložky.¹⁵⁵

¹⁵¹ DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

¹⁵² FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. Brno: Masarykova univerzita, Doplněk, 1993, s. 33.

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2009, sp. zn. 23 Cdo 1164/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2014, sp. zn. 29 Cdo 3969/2013, náleží Ústavního soudu ze dne 14. dubna 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2000, sp. zn. 20 Cdo 2018/98.

¹⁵⁴ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, s. 466; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1939, TICHÝ, Luboš. *Obecná část občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 243 – 289.

¹⁵⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 64, ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007 č. 1, s. 13 – 15. Zde srovnej i bližší odůvodnění názoru na povahu rozhodčí smlouvy viz DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 210, podobně DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

Judikatorně byly náležitosti rozhodčích doložek upřesněny, přičemž bylo řečeno, že ujednání pravidel, kterými se rozhodci mají řídit ve smyslu ustanovení § 19 zákona o rozhodčím řízení,¹⁵⁶ nejsou podstatnou náležitostí rozhodčí doložky.¹⁵⁷ Podstatnou náležitostí dále není ani určení počtu a osob rozhodců nebo stanovení způsobu určení počtu a osob rozhodců a nemá to tedy za následek neplatnost rozhodčí doložky.¹⁵⁸

Současně ani v případě, kdy takové ujednání rozhodčí doložka bude obsahovat, byť takové ujednání bude z nějakého důvodu neplatné, nebude rozhodčí doložka dle zmíněné judikatury jako celek neplatná.

K obligatorním náležitostem rozhodčí doložky se vyslovil Nejvyšší soud,¹⁵⁹ který konstatoval, že pro platné sjednání rozhodčí doložky je nutné dostat následujícím obligatorním náležitostem: „a/ ujednání stran, že jejich případné majetkové spory budou vyňaty z pravomoci obecných soudů a budou rozhodovány v rozhodčím řízení (§ 2 odst. 1 ZRŘ), b/ svěřeni pravomoci k rozhodnutí těchto sporů jednomu ad hoc určenému rozhodci, případně více rozhodcům nebo stanovení způsobu, jakým mají být počet i osoby rozhodců určeny (§ 7 odst. 1 ZRŘ), a c/ písemnost (§ 3 odst. 1 ZRŘ).“

Daný judikát je přelomový, protože se v otázce určení rozhodců zcela odchyluje od předchozí praxe Nejvyššího soudu, který v minulosti konstatoval,¹⁶⁰ že „určení počtu a osob rozhodců nebo stanovení způsobu, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny, je předpokládánou, nikoliv však nezbytnou náležitostí rozhodčí smlouvy. V případě, že uvedenou náležitost rozhodčí smlouva neobsahuje, stanoví zákon v § 7 odst. 2 ve spojitosti s § 9 z. r. ř. mechanismus dodatečného určení osoby rozhodce.“

Jak vidno, existují zde dva protichůdné názory dovolacího soudu, přičemž později uvedené rozhodnutí odchylující se od dosavadní praxe není nikterak zvláště odůvodněno v této konkrétní otázce. Zjevně tak bude nutné tuto problematiku v budoucnu vyřešit velkým senátem. Za takové situace tedy není možné na tuto důležitou otázku přijmout jednoznačnou odpověď, byť ustanovení § 7 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení uvádí, že rozhodčí doložka má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet osoby rozhodců mají být určeny.

¹⁵⁶ Ustanovení § 19 ZRŘ: „(1) Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci. (2) Není-li uzavřena dohoda podle odstavce 1 nebo není určen postup podle odstavce 4, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. (3) Nedohodnou-li se strany jinak, je řízení před rozhodci ústní. Toto řízení je vždy neveřejné. (4) Strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena. Použití řádu stálého rozhodčího soudu tím není dotčeno.“

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006.

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012.

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012, podobně LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, č. 13, 2010, s. 473.

V rozhodčí doložce však mohou být zakotvena i další ujednání. Jde v zásadě projev vůle smluvních stran rozhodčí doložky, kterým projevují svou představu o případném rozhodčím řízení. V rozhodčí doložce si tak lze sjednat i místo konání, jazyk, lhůty, rozhodné právo, způsob podání, přípustnosti a náležitosti žaloby, určení rozhodce, doručování, zastoupení, formy jednání, úpravu zajištění důkazů, náležitosti rozhodčího nálezu, možnost odvolání či otázku nákladů.¹⁶¹ Smluvní strany nejsou v těchto ujednáních nijak zásadně omezeny.

2.1.3 Komparace

Německý Zivilprozessordnung stanoví: „*Der Mangel der Form wird durch die Einlassung auf die schiedsgerichtliche Verhandlung zur Hauptsache geheilt*“, tedy že nedostatek formy lze konvalidovat tím, že strany pokračují i přes nedostatek formy v rozhodčím řízení ve věci samé.¹⁶²

Anglická právní úprava stanoví: „(1)*The provisions of this Part apply only where the arbitration agreement is in writing, and any other agreement between the parties as to any matter is effective for the purposes of this Part only if in writing. The expressions “agreement”, “agree” and “agreed” shall be construed accordingly.* (2)*There is an agreement in writing (a)if the agreement is made in writing (whether or not it is signed by the parties), (b)if the agreement is made by exchange of communications in writing, or (c)if the agreement is evidenced in writing.* (3)*Where parties agree otherwise than in writing by reference to terms which are in writing, they make an agreement in writing.* (4)*An agreement is evidenced in writing if an agreement made otherwise than in writing is recorded by one of the parties, or by a third party, with the authority of the parties to the agreement.* (5)*An exchange of written submissions in arbitral or legal proceedings in which the existence of an agreement otherwise than in writing is alleged by one party against another party and not denied by the other party in his response constitutes as between those parties an agreement in writing to the effect alleged.* (6)*References in this Part to anything being written or in writing include its being recorded by any means.*“ Z výše uvedeného plyne, že v anglické právní úpravě je rovněž vyžadována písemná rozhodčí doložka, přičemž za písemnou je považována tehdy, pokud je vyhotovena v písemné podobě, a to i v případě absence podpisu stran, dále jde platnou rozhodčí doložku i v případě, kdy je učiněna v rámci písemné korespondence, nebo je-li doložena písemně.¹⁶³ Ovšem lze se dohodnout i jinak než písemně a odkázat i na písemné podmínky, v takovém případě se má za to, že se strany dohodly písemně, podobně i pokud dojde k ústnímu uzavření smlouvy a toto je zadokumentováno někým dalším písemně.¹⁶⁴

¹⁶¹ ZWETTLEROVÁ, Ingrid, BERDYCH, Martin. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 891 – 904; GAILLARD, Emmanuel; SAVAGE, John. *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 155.

¹⁶² Ustanovení § 1031 odst. 6 Zivilprozessordnung, dostupný na <<https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>> (dále též „ZPO“).

¹⁶³ Ustanovení čl. 5 Arbitration Act 1999, dostupný na <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>>, (dále též „AA“);

¹⁶⁴ Ustanovení čl. 5 odst. 3 AA.

Obsahem rozhodčí smlouvy musí být dle anglické právní úpravy ujednání o tom, že budoucí či existující spory budou řešeny formou rozhodčího řízení, srov. „*In this Part an “arbitration agreement” means an agreement to submit to arbitration present or future disputes (whether they are contractual or not).*“¹⁶⁵ Velmi obdobné ustanovení obsahuje i německé právo, srov. „*Schiedsvereinbarung ist eine Vereinbarung der Parteien, alle oder einzelne Streitigkeiten, die zwischen ihnen in Bezug auf ein bestimmtes Rechtsverhältnis vertraglicher oder nichtvertraglicher Art entstanden sind oder künftig entstehen, der Entscheidung durch ein Schiedsgericht zu unterwerfen.*“¹⁶⁶ či estonská právní úprava, srov.: „*An arbitral agreement is an agreement between the parties to have an arbitral tribunal resolve a dispute which has already arisen or may arise between them over a determined contractual relationship or a extra-contractual relationship.*“¹⁶⁷ Slovenský Nejvyšší soud konstatoval, že rozhodčí doložka musí obsahovat výslovný závazek smluvních stran, že se podřizují rozhodčímu řízení, přičemž tímto se zároveň zavazují, že se podrobí rozhodnutí, které z rozhodčího řízení vzejde, byť se toto explicitně v samotné rozhodčí doložce nestanoví.¹⁶⁸ Tento závěr je veskrze pochopitelný, neboť zde jde o skutečnost, že rozhodčí nález představuje závazné rozhodnutí, což je zásadní rozdíl oproti jiným mimosoudním způsobům řešení sporu, jako je například mediace.

2.1.4 Dílčí hodnocení

Z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že na rozhodčí doložku jsou kladeny požadavky jednak s ohledem na naplnění obsahově podstatných náležitostí a jednak na splnění formálních předpokladů. Bude-li splňovat rozhodčí doložka tyto požadavky, nemůže být později shledána neplatnou.

Pokud jde o formální předpoklady, pak je stále aktuální požadavek písemnosti rozhodčí doložky, jelikož zatím si nelze představit rozhodčí doložku uzavřenou čistě ústně.¹⁶⁹

S rozvojem informačních technologií lze mnohem častěji hovořit o elektronickém písemném jednání, tedy i o elektronické písemnosti, avšak otázky vyvstávají s ohledem na formu podpisu u tohoto elektronického jednání, kdy není zcela jasné, jaký konkrétní podpis se vyžaduje pro podpis takového jednání, aby byl tento požadavek splněn a právní jednání tak bylo možné považovat za platné.¹⁷⁰

¹⁶⁵ Ustanovení čl. 6 odst. 1 AA.

¹⁶⁶ Ustanovení § 1029 ZPO.

¹⁶⁷ Ustanovení § 717 odst. 1 zákona č. RT I 2005, 26, 197, Tsiviilkohtumenetluse seadustik, dostupný na <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523122015011/consolide>> (dále též „TKS“).

¹⁶⁸ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. júna 2004, sp. zn. Obdo V 73/2003.

¹⁶⁹ Srovnej ustanovení čl. 7 UNCITRAL (United Nations Commission on international trade law) Model Law on International Commercial Arbitration. Dostupné na <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

¹⁷⁰ Ustanovení § 5 až § 7 zákona č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce.

Z pohledu stavu de lege ferenda by mělo být reagováno na neustálý vývoj informačních technologií a mělo by být zákonem jednoznačně stanoveno, jaké konkrétní kvalitativní požadavky jsou požadovány, pokud jde o způsob uzavírání rozhodčí doložky prostřednictvím elektronické komunikace, například konkrétní požadavky na identifikaci jednající osoby.

Pokud jde o obsahové náležitosti rozhodčí doložky, je prvně nutné požadovat, aby rozhodčí doložka splňovala základní náležitosti právního jednání, neboť z rozboru rozhodčí doložky lze oprávněně dojít k závěru, že se jedná o smlouvu sui generis, která má prvky hmotněprávního i procesněprávního charakteru.

Z těchto důvodů je třeba zohlednit způsobilost uzavřít rozhodčí doložku, náležitosti projevu vůle apod. Nebude-li rozhodčí doložka splňovat některou z podstatných náležitostí rozhodčí doložky, potom bude rozhodčí doložka celkově neplatná.¹⁷¹

Ovšem zákon o rozhodčím řízení nijak neurčuje náležitosti rozhodčí doložky, a proto si strany mohou dojednat poměrně širokou paletu dalších ujednání, jako jsou např. pravidla, jimiž se má rozhodce řídit, určení počtu a osob rozhodců či stanovení způsobu určení počtu a osob rozhodců a nemá to tak za následek neplatnost rozhodčí doložky.

Na rozdíl od náležitostí zásadních není v případě dojednání takovýchto dobrovolných náležitostí rozhodčí doložka jako celek neplatná, pokud se později shledá neplatným nějaké dobrovolné ujednání.¹⁷²

Lze shrnout, že každá rozhodčí doložka musí obsahovat dohodu o tom, že spory stran, které ji uzavírají, budou řešeny v rozhodčím řízení,¹⁷³ neboť to je podstatou a smyslem dobrovolného rozhodnutí řešit své spory v rozhodčím řízení. Podobně i anglická právní úprava hovoří o tom, že strany mají možnost rozhodnout se, jakým způsobem budou řešit své spory.¹⁷⁴ Pokud jde o další obsahové náležitosti rozhodčí doložky, lze setrvat na názoru, že si strany mohou dojednat i další náležitosti, jak bylo výše uvedeno, avšak zákonem by mělo být explicitně stanoveno, že jejich neplatnost, nezpůsobuje neplatnost primární dohody o rozhodčím řízení, neboť tyto ostatní náležitosti lze od primární dohody oddělit.

Jak patrně, splnění předpokladů formy a obsahu rozhodčí doložky je naprosto zásadní skutečnost pro platnost rozhodčí doložky.

¹⁷¹ ZWETTLEROVÁ, Ingrid, BERDYCH, Martin. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 891 – 904.

¹⁷² K tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012.

¹⁷³ Ustanovení § 2 ZRŘ.

¹⁷⁴ Ustanovení čl. 1 písm. b) AA.

Problematické však v tomto ohledu je ta skutečnost, že forma a ani obsah nejsou jasně upraveny zákonem, což vede k rozsáhlým diskuzím na téma platnosti rozhodčí doložky v případě nedodržení formy případně obsahu rozhodčí doložky, jako je tomu např. u podstatných náležitostí rozhodčí doložky, neboť ani Nejvyšší soud nemá v této otázce jasno.

Z těchto důvodů lze de lege ferenda jednoznačně doporučit, aby byla přijata novela zákona o rozhodčím řízení, která jasně stanoví formální předpoklady rozhodčí doložky s ohledem na vývoj informačních technologií, a zároveň v ní bude upraveno, jaké konkrétní obsahové náležitosti má, případně může, rozhodčí doložka obsahovat, a bylo tím vyřešeno, co skutečně jsou podstatné náležitosti rozhodčí doložky. Pro případnou úpravu lze de lege ferenda navrhnout jako podstatnou náležitost za prvé splnění základních požadavků na obsah právního jednání, což lze považovat za podstatné náležitosti rozhodčí doložky, neboť jde vždy o smlouvu,¹⁷⁵ za druhé pro platnost rozhodčí doložky musí postačovat ujednání stran, že jejich případné majetkové spory budou vyňaty z pravomoci obecných soudů a budou rozhodovány v rozhodčím řízení. Další ujednání jsou dobrovolná a nezpůsobují neplatnost rozhodčí doložky. Případná novelizace by byla žádoucí rovněž v návaznosti na relativně nový zákon č. 297/2016 Sb., který dále snížil některé požadavky na platnost projevů vůle učiněných elektronicky.

2.2 Arbitrabilita

Předchozí podkapitola měla za cíl vymezit rozhodčí doložku z pohledu jejích náležitostí jako právního jednání. Jinými slovy, k rozhodčí doložce je třeba přistupovat ve smyslu požadavků náležitostí na smlouvu, a proto je při hodnocení konkrétní rozhodčí doložky nezbytné brát ohled i na otázku jejich hmotněprávních požadavků. Tento aspekt rozhodně nelze přehlížet. Následující kapitola však představuje jednu z nejpodstatnějších otázek v rámci rozhodčího řízení, totiž problém arbitrability sporu.

Arbitrabilita sporu je zákonem definována v § 2 odst. 1 a 2 zákona o rozhodčím řízení: „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, ke jejichž projednání by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže by strany o předmětu sporu mohly uzavřít smír.*“

¹⁷⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 64, ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007 č. 1, s. 13 – 15. Zde srovnej i bližší odůvodnění názoru na povahu rozhodčí smlouvy viz DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 210, podobně DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

Vedle této zákonné definice se logicky objevují i definice vyslovené odborníky, kteří přirozeně mají určitý postoj k rozhodčímu řízení a vůbec k arbitrabilitě sporu, a proto se v jejich definicích tyto skutečnosti do určité míry projevují.¹⁷⁶ Tato práce si neklade ambice přijmout další definici či případně kriticky hodnotit definice přijaté jednotlivými odborníky. Podstatou práce, resp. této podkapitoly, je najít určitý průsečík vyplývající z judikatury soudů, která se arbitrabilitou sporu zabývá, tak, aby bylo zřejmé, co je nezbytné pro zaručení platnosti rozhodčí doložky ve vztahu k arbitrabilitě sporu.

V případě rozhodčího řízení je arbitrabilita základním předpokladem pro možnost založit pravomoc rozhodců sjednáním rozhodčí doložky.¹⁷⁷ V odborné veřejnosti se dále rozlišuje arbitrabilita objektivní a subjektivní.

Objektivním prvkem je vymezení okruhu otázek, jež je možné v rozhodčím řízení řešit, naopak subjektivní prvek, jak již samotný název napovídá, se vztahuje k oprávněním subjektů uzavřít rozhodčí doložku,¹⁷⁸ o čemž již částečně bylo pojednáno v předchozím textu. Objektivní prvky arbitrability jsou upraveny v ustanoveních § 1 a § 2 zákona o rozhodčím řízení.¹⁷⁹

Ze samotné podstaty věci lze dovodit, že spor musí vzniknout mezi stranami smlouvy, jejíž součástí byla i rozhodčí doložka. Arbitrabilita sporu byla mj. řešena Nejvyšším soudem, který konstatoval, že:¹⁸⁰ „Z žádného ustanovení zákona o rozhodčím řízení nevyplývá, že by se rozhodčí doložka vztahovala i na subjekty mimo právní vztah, v němž je rozhodčí doložkou založena pravomoc rozhodce či stálého rozhodčího soudu k rozhodování ve věci. Hovoří-li ustanovení § 2 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení o „právech s těmito právy souvisejícími“, má na mysli práva, která vznikla mezi subjekty rozhodčí doložky v souvislosti s právním vztahem, pro který je rozhodčí doložka sjednána, např. náhrada škody plynoucí z porušení smlouvy,

¹⁷⁶ Rozehnalová uvádí: „připustnost sporu k řešení v rozhodčím řízení“ viz ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 143; Raban uvádí: „okruh právních vztahů, ve kterém si státní moc nevyhradila právo rozhodovat výlučně státními soudy (případně jinými svými orgány) a připustila tedy, aby spory byly rozhodovány i rozhodci, pokud si tak strany ujednají“ viz RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 73; Růžička definuje „možnost a oprávnění stran založit pravomoc rozhodců uzavřením rozhodčí smlouvy“ viz RŮŽIČKA, Karel. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 32.

¹⁷⁷ MISTELIS, Loukas, A. *Fundamental Observations and Applicable Law, Chapter 1 - Arbitrability – International and Comparative Perspectives* [online]. kluwerarbitration.com, 2009 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na: <<http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/document.aspx?id=ipn31585>>.

¹⁷⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 54, MISTELIS, Loukas In MISTELIS, Loukas, BREKOULAKIS, Stavros *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 4 – 9. Dostupné na: <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/book-toc.aspx?book=TOC_Mistelislis_2009_V03>, HANOTIAU, Bernard. *The law applicable to arbitrability*. Singapore Academy of Law Journal, č. 26, 2014, s. 874. Dostupné na: <<http://journalonline.academypublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue/e-Archive/ctl/eFirstSALPDFJournalView/mid/513/ArticleId/336/Citation/JournalsOnlinePDF>>.

¹⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 54

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 111/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 23 Cdo 2351/2007.

bezdůvodné obohacení apod. Rozhodčí doložka ovšem nedopadá na takové právní vztahy, jejichž subjektem jsou třetí osoby, které s vedením rozhodčího řízení nevyslovily souhlas.“

Nejvyšší soud se dále velmi podrobně zabýval otázkou, zda ze smlouvy obsahující ručitelské prohlášení, tedy ze smlouvy, v níž vystupují tři subjekty – věřitel, dlužník a ručitel – lze dovodit, že se rozhodčí doložka sjednaná v této smlouvě vztahuje i na ručitele.¹⁸¹

Odvolací soud v této věci argumentoval tím, že ručitel souhlasil, aby spor mezi dlužníkem a věřitelem a ručitelem projednával rozhodce, a proto souhlasil i s tím, aby též rozhodce projednával i spory týkající se jeho osobně jako ručitele. Takový závěr však Nejvyšší soud odmítl a uvedl, že rozhodčí doložka se nevztahovala na ručitelský závazek, neboť v rozhodčí doložce nebyla vyjádřena vůle řešit spory z ručitelského vztahu v rozhodčím řízení. Vůli řešit spory z ručitelského oprávnění nelze dovodit pouze z toho, že rozhodčí doložka byla sepsána ve smlouvě, jejíž součástí bylo i ručitelské prohlášení. Jinak řečeno, z žádného ustanovení zákona o rozhodčím řízení nevyplývá, že by se rozhodčí smlouva mohla vztahovat i na ostatní subjekty mimo vztah založený rozhodčí doložkou. Podobný názor pak Nejvyšší soud zopakoval hned v několika rozhodnutích.¹⁸²

S tímto názorem však lze polemizovat, a to zejména s ohledem na znění rozhodčí doložky, neboť rozhodčí doložka byla v relevantní části formulována tak, že „*všecké majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této smlouvy včetně její platnosti, výkladu, realizace či ukončení, práv z tohoto právního vztahu přímo vznikajících, otázek právní platnosti tohoto právního vztahu, jakož i otázek práv s těmito právy souvisejících*“, tudíž ručitelský závazek by měl být logicky součástí práv z tohoto právního vztahu přímo vznikajících. Je třeba se ptát, proč má ručitelský závazek vypadnout z okruhu řešení u rozhodce, případně jaký pak má smysl rozhodčí nález, když nepostihne všechny účastníky dotčeného vztahu, když pod rozhodčí doložku se podepsal i ručitel? V tomto ohledu lze shledat argumentaci odvolacího soudu za mnohem přílehavější, než argumentaci soudu dovolacího.

Odvolací soud totiž zdůraznil, že smlouvu je třeba posuzovat jako celek a přihlídnout i k tomu, kdo ji uzavíral. Odvolací soud pokračuje: „*Jako smluvní strany jsou sice v záhlaví označeni věřitel a dlužník, ale stěží lze obhájit závěr, že smluvní stranou není ručitel, který je zároveň statutárním orgánem dlužníka. Jestliže B. Š. souhlasil s tím, aby spor mezi dlužníkem a věřitelem projednával rozhodce, souhlasil jistě i s tím, aby též rozhodce projednával i spory týkající se jeho osobně jako ručitele. Rozhodčí doložka je ve smlouvě umístěna až za ručitelským závazkem. B. Š. připojil svůj podpis za ručitelský závazek a současně až za rozhodčí doložku. Potvrdil tím svůj souhlas s rozhodčím řízením za dlužníka i ručitele. Opačný výklad je dle odvolacího*

¹⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2014, sp. zn. 23 Cdo 3958/2013.

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2016, sp. zn. 29 Cdo 5401/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2015, sp. zn. 29 Cdo 3495/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, sp.zn. 29 Cdo 5084/2014.

soudu příliš formalistický a nedůvodně zryhloňuje ručitele, který byl současně i statutárním orgánem dlužníka.“ Skutečně toto jsou relevantní argumenty, které dovolací soud nevzal v úvahu, resp. těmito se dostatečně nevypořádal a lze uzavřít, že tato otázka je jistě problematická a zasloužila by si širší analýzu a rozbor ze strany Nejvyššího soudu.

Ze zákonné definice arbitrability lze dále dovodit, že uzavřená smlouva obsahující rozhodčí doložku se musí vztahovat k majetkovému sporu, který mezi stranami vznikl, jinými slovy, vzniklý spor musí mít majetkový charakter, přičemž však ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení dále negativně vymezuje určité spory, které naopak nelze takto řešit v rozhodčím řízení – čili, které nejsou arbitrabilní.

Jelikož dochází k delegování pravomoci ze soudů, je nutné splnit i další podmínku, a to, aby o sporech, jež upravuje rozhodčí doložka, mohly vůbec rozhodovat soudy, příp. zvláštní zákon stanoví, že lze spory rozhodnout v rozhodčím řízení. Z toho logicky plyne, že v rozhodčím řízení dle zákona o rozhodčím řízení nelze rozhodnout věci veřejného práva, o kterých by nemohl rozhodovat ani soud.

Podstatnou podmínkou arbitrability je i skutečnost, aby o předmětu sporu smluvní strany mohly uzavřít smír.¹⁸³

Otázku arbitrability lze vnímat jako vymezení vhodnosti sporů pro rozhodčí řízení, tzn., že ne všechny spory mohou být rozhodovány prostřednictvím rozhodce. Je tomu tak dáno specifickým charakterem některých záležitostí, typicky pak jde o věci rodinného práva. Z velké části jde o rozhodnutí zákonodárce, jak konkrétně arbitrabilitu omezí a bude trvat na tom, že určité záležitosti mohou rozhodovat jen soudy a vyloučí možnost rozhodčího řízení v některých věcech.¹⁸⁴ V tomto ohledu lze říci, že Česká republika v porovnání s některými jinými evropskými státy nemá arbitrabilitu vymezenou příliš široce.¹⁸⁵

Je však také nutné zdůraznit důsledky spojené s nearbitrabilitou, protože pokud daná záležitost není arbitrabilní, potom je i rozhodčí doložka neplatná a rozhodce jako takový nemůže věc rozhodnout, byť by obě dvě (resp. všechny) strany sporu projevíly vůli, že chtějí jejich spor rozhodnout v rozhodčím řízení.¹⁸⁶

¹⁸³ Ustanovení § 99 odst. 1 věta první OSŘ: „Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem.“

¹⁸⁴ REDFERN, Alan, HUNTER Martin, BLACKABY Nigel, PARTASIDES Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004, s. 1-01 – 1-19.

¹⁸⁵ Německá právní úprava podobně připouští arbitrabilitu každého majetkoprávního nároku, pokud by šlo o nemajetkový nárok, potom je spor arbitrabilní pouze, pokud by strany ohledně sporu mohly uzavřít smír (viz ustanovení § 1030 odst. 1 ZPO), estonská právní úprava je v tomto velmi totožná (ustanovení § 718 TKS).

¹⁸⁶ BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute Resolution in International Business*. Hague: Kluwer Law International, 2009, s. 318, podobně FOSTOUCOS, Anghelos. *Conditions Required for the Validity of an Arbitration Agreement* [online]. Hague:

2.2.1 Majetkový charakter

V zákoně o rozhodčím řízení je v ustanovení § 2 odst. 1 zdůrazněno, že se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi bude rozhodovat rozhodce. Z tohoto důvodu je nezbytné vymezit si, co vůbec majetkové spory představují. Občanský zákoník¹⁸⁷ hovoří o právech a povinnostech majetkové povahy. Negativní vymezení majetkových práv lze učinit tak, že se jedná o všechna soukromá práva, která nejsou přirozeně upřednostněnými právy osobními.¹⁸⁸ Majetkem se přitom rozumějí nejen věci, nýbrž i pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty,¹⁸⁹ což lze označit za předmět majetkových práv.¹⁹⁰

Právní teorie se samozřejmě pokusila majetkové spory definovat, neboť zákon o rozhodčím řízení neobsahuje vymezení majetkového sporu nebo jeho majetkové podstaty.

Za majetkové spory tak lze považovat spory, jejichž předmětem je částka vyjádřená penězi, a spory o nárocích, které jsou penězi ocenitelné.¹⁹¹ Dle Davida lze za majetkový spor považovat takový spor, který se svým předmětem přímo odráží v majetkové sféře stran a týká se subjektivních práv, s nimiž mohou účastníci disponovat.¹⁹² Tento názor byl dále potvrzen i Nejvyšším soudem,¹⁹³ který explicitně konstatoval, že např. neoprávněný zásah do vlastnického práva se obecně vzato promítá i do majetkové sféry dotčeného subjektu.

Pro majetkový charakter je pak dále důležité, aby šlo o subjektivní majetkové právo vlastníka (popř. oprávněného držitele či detentora), se kterým může jeho nositel nakládat, a o kterém se rozhoduje ve sporném řízení, v němž účastníci mohou uzavřít smír. Právě způsobilost uzavřít smír velmi úzce souvisí i s majetkovým charakterem daného sporu. O této problematice bude podrobněji pojednáno v následující podkapitole.

I novější názory právní teorie odkazují na takto dříve přijatý názor.¹⁹⁴ Kromě toho je tento názor doplňován v tom smyslu, že „majetkovými věcmi je tedy třeba rozumět všechny případy, které se týkají aktivního jednání (*dare, facere*) či zdržení se jednání nebo strpění něčeho (*omittere, pati*) nebo konstatování stavu

Kluwer Law International: 1988. Journal of International Arbitration. [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://heinonline.org/HOL/Contents?handle=hein.kluwer/jia0005&cid=1&size=2&index=&collection=kluwer>>.

¹⁸⁷ Ustanovení § 9 odst. 2 OZ: „Soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy. K zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon.“

¹⁸⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 186.

¹⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 32 Cdo 939/2011 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, sp. zn. 29 Cdo 5258/2014.

¹⁹⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013, s. 186.

¹⁹¹ OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 8-15.

¹⁹² DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 706.

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012.

¹⁹⁴ BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 111.

ohledně určitého hmotného či nehmotného majetku. Jde mj. o otázky peněžitého plnění či plnění v jiných hodnotách, dodání zboží či poskytnutí služeb, náhradu škody, zdržení se určitých zásahů do majetkových práv druhého či platnost právních jednání týkajících se majetku.“

Naopak za majetkové věci nelze považovat věci statusové, věci rodičovské zodpovědnosti, výchovu nezletilých, opatrovnictví a poručnictví, věci ochrany osobnosti, ukládá-li se v rozhodnutí nemajetkové plnění jako např. omluva.¹⁹⁵

Majetkovým právem se však rozumí i určovací návrh, který se vztahuje na určení existence či neexistence penězi ocenitelného práva, nebo určení, zda odpůrce je či není společníkem obchodní společnosti.¹⁹⁶

Stejně tak užívání nemovité věci či vyklizení nemovité věci představuje majetkový spor,¹⁹⁷ byť dle právní literatury nejsou takové spory častým předmětem rozhodčího řízení, což však neznamená, že by takové spory byly nearbitrabilní.¹⁹⁸

V řízení o vyklizení bytu totiž jde o ochranu vlastnického práva, do něhož bylo neoprávněně zasazeno, a kterého se nelze domáhat vydáním věci, ale vyklizením bytu. Neoprávněný zásah do vlastnického práva se obecně vzato promítá i do majetkové sféry dotčeného subjektu. Jedná se tedy o subjektivní majetkové právo vlastníka (popř. jeho oprávněného držitele či detentora), s nímž může jeho nositel nakládat a o kterém se rozhoduje ve sporném řízení.¹⁹⁹ Podobně i nároky ze směnek mají majetkový charakter, neboť je v nich inkorporován závazek zaplatit určitou peněžitou sumu; spor o zaplacení směnky je tudíž sporem majetkovým.²⁰⁰

Majetkový spor je tak často předmětem výkladu prostřednictvím judikatury soudů, neboť v současné právní úpravě dochází k absenci zákonné definice tohoto pojmu. Z tohoto důvodu bude záležet na tom, jaký výklad zaujme soud v tom kterém případě, nicméně ve většině případů je zřejmé, co se majetkovým sporem nebo také někdy používanými pojmy jako „majetkové vztahy“, „majetkové poměry“ či právě „majetkový charakter“ rozumí. Proto není příhodné se snažit majetkové spory jakkoli omezovat či zužovat, naopak je vhodné majetkový spor chápat velmi široce, dokonce až extenzivně.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze z 15. listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/95.

¹⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2012, sp. zn. 32 Cdo 4061/2010.

¹⁹⁸ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 707-708.

¹⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009.

²⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 3613/2009.

Lze se přiklonit k závěru Bělohávka, který považuje za majetkový spor zejména „spor z majetkového (soukromoprávního) vztahu, na základě něhož došlo nebo má dojít za úplatu k převodu věcného, závažkového nebo jiného práva nebo majetkové hodnoty, dále z majetkového vztahu, jehož předmětem je koupě najaté věci, využitá práva nebo jiné majetkové hodnoty.“²⁰¹

K majetkovému charakteru tak lze uzavřít, že pro jeho posouzení jako majetkového je nezbytné zejména zohlednit projev konkrétního sporu v majetkové sféře jeho účastníků,²⁰² přičemž tento projev lze chápat jako penězi ocenitelný a vyčíslitelný zásah do jejich majetkové sféry. Z výše uvedeného také plyne, že jak podle současné jurisprudence, tak i judikatury soudů, je tento pojem chápán velmi široce, což lze hodnotit jako srozumitelné a nanejvýš přínosné.

2.2.2 Způsobnost uzavřít smír

Rozhodčí doložku lze platně uzavřít, jestliže by strany mohly o předmětu sporu uzavřít smír.²⁰³ Soudní smír je institut, který upravuje občanský soudní řád,²⁰⁴ přičemž jej lze uzavřít, připouští-li to povaha věci. Soudní praxe dovodila,²⁰⁵ že meze možnosti platně uzavřít rozhodčí doložku jsou zákonem dány týmiž okolnostmi, jimiž je omezena možnost uzavřít a schválit soudní smír.

Není úplně bez povšimnutí, že to více méně odpovídá úplně nejranější koncepci předpokladů pro možnost projednání věci v rozhodčím řízení.²⁰⁶

Povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla v záležitostech, v nichž jsou účastníci v typickém dvoustranném poměru, jestliže hmotněprávní úprava nevyklučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony.²⁰⁷ Z uvedeného vyplývá, že povahou věci je vyloučeno uzavřít smír zejména ve věcech, z jejichž podstaty lze dovodit veřejný zájem na tom, aby „rozhodnutí vycházelo z pokud možno úplně zjištěné skutkové reality“,²⁰⁸ v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, ve věcech, v nichž se rozhoduje o osobním stavu a ve věcech, v nichž hmotné právo nepřipouští

²⁰¹ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 118.

²⁰² SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení: historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002, s. 48.

²⁰³ Ustanovení § 2 odst. 2 ZRR: „Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.“

²⁰⁴ Ustanovení § 99 odst. 1 věta první OSŘ: „Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem.“

²⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. června 2007, sp. zn. 32 Odo 181/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006.

²⁰⁶ Srovnej ustanovení § 577 zákona č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních, v původním znění.

²⁰⁷ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 641-646.

²⁰⁸ SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 338-341.

vyřízení věci dohodou účastníků právního vztahu.²⁰⁹ Výjimečně je smírné řešení vyloučeno přímo zákonem.²¹⁰ Smír nelze schválit v řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady,²¹¹ dále půjde-li o rozvod, neplatnost manželství, určení, zda tu manželství je, či není, určení otcovství, osvojení, o svéprávnosti, o prohlášení za mrtvého, případně též jiné statusové věci.²¹² Naopak spor o vyklizení nemovitostí, je sporem vyplývajícím z občanskoprávních vztahů účastníků, který obecně - v intencích ustanovení § 7 odst. 1 OSŘ - podléhá soudní pravomoci a lze jej projednat v řízení před rozhodci a uzavřít v něm smír.²¹³ I ve sporu o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není je možno platně uzavřít smír.²¹⁴

Ovšem je třeba důsledně rozlišovat nedostatek arbitrability, kde povaha věci nepřipouští uzavřít smír, od situace, kdy ve věci lze uzavřít smír, avšak otázka, zda by konkrétní smír mohl být soudem schválen, nemá na platnost rozhodčí doložky vliv.²¹⁵ Jinak řečeno, arbitrabilita je sama o sobě kategorie procesní, což znamená, že jako taková představuje podmínku řízení, neboť připouští uzavření rozhodčí doložky.²¹⁶

Způsobnost uzavřít smír je naopak institutem hmotného práva. Způsobnost uzavřít smír znamená, že spor je posuzován z pohledu předmětu daného právního vztahu,²¹⁷ jestliže je možné z pohledu předmětu právního vztahu jeho navázání, změnu nebo zánik podřídít dispozitivním úkonům účastníků, tedy je-li v moci účastníků úprava toho kterého právního vztahu, pak je spor arbitrabilní, poněvadž o něm lze uzavřít smír.

2.2.3 Komparace

Německá právní úprava dokonce připouští uzavření rozhodčí doložky v nemajetkových sporech, pokud jsou strany oprávněny ohledně předmětu sporu uzavřít smír, naopak rozhodčí doložku nelze uzavřít v případě nájemních smluv až na určité výjimky: „(1) *Jeder vermögensrechtliche Anspruch kann Gegenstand einer Schiedsvereinbarung sein. Eine Schiedsvereinbarung über nichtvermögensrechtliche*

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005, podobně BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 128.

²¹⁰ Ustanovení § 273 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon: „*Probíhá-li řízení o vypořádání společného jmění manželů, stává se insolvenční správce prohlášením konkursu účastníkem tohoto řízení místo dlužníka. Trvají-li účinky rozhodnutí o úpadku, nelze toto řízení skončit soudním smírem.*“

²¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003.

²¹² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 129.

²¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009.

²¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 2010, sp.zn. 32 Cdo 4815/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006.

²¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011, usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2012, sp. zn. IV.ÚS 2457/11.

²¹⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 129.

²¹⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. února 2004, sp. zn. 20 Co 572/2003.

*Ansprüche hat insoweit rechtliche Wirkung, als die Parteien berechtigt sind, über den Gegenstand des Streites einen Vergleich zu schließen. (2) Eine Schiedsvereinbarung über Rechtsstreitigkeiten, die den Bestand eines Mietverhältnisses über Wohnraum im Inland betreffen, ist unwirksam. Dies gilt nicht, soweit es sich um Wohnraum der in § 549 Abs. 2 Nr. 1 bis 3 des Bürgerlichen Gesetzbuchs bestimmten Art handelt. (3) Gesetzliche Vorschriften außerhalb dieses Buches, nach denen Streitigkeiten einem schiedsrichterlichen Verfahren nicht oder nur unter bestimmten Voraussetzungen unterworfen werden dürfen, bleiben unberührt“.*²¹⁸ Podobně též estonská právní úprava vylučuje rozhodčí doložku ve věcech platnosti nebo zrušení nájemní smlouvy k bytu v Estonsku, případně k jeho vyklizení, kromě toho je také nepřipustná rozhodčí doložka ve věcech ukončení pracovní smlouvy: „(1) *The object of an arbitral agreement may be a proprietary claim. An arbitral agreement concerning a non-proprietary claim is valid only if the parties are able to reach a compromise concerning the object of the dispute. (2) An arbitral agreement shall be null and void if its object is: 1) a dispute concerning the validity or cancellation of a residential lease contract, and vacating a dwelling located in Estonia; 2) a dispute concerning the termination of an employment contract; 3) a dispute arising from a consumer credit contract. (3) A proprietary claim in public law may be the object of an arbitral agreement if the parties are able to enter into a contract under public law concerning the object of dispute. (4) A prohibition or restriction on referral of certain types of disputes to arbitration may be established by law.*“²¹⁹ Konkrétní vymezení arbitrability je často předmětem diskuze v tom kterém státě, a proto se do jisté míry může konkrétní výčet arbitrabilních sporů dosti lišit (viz dále).

2.2.4 Dílčí hodnocení

Arbitrabilitu sporu je nezbytné vnímat jako základní předpoklad rozhodčího řízení, neboť není-li určitý spor arbitrabilní, nemůže platně proběhnout ani rozhodčí řízení.²²⁰

Do značné míry je čistě otázkou zákonodárce, jakým způsobem omezí arbitrabilitu sporů, neboli v určitých věcech vyloučí rozhodčí řízení, a to z rozličných důvodů.²²¹

Samozřejmě, že v některých věcech nemůže už pouze z logických důvodů probíhat rozhodčí řízení, neboť v nich existuje silný veřejný zájem. To se samozřejmě jeví naprosto pochopitelným.

²¹⁸ Ustanovení § 1030 odst. 1 ZPO.

²¹⁹ Ustanovení § 718 TKS.

²²⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 54, MISTELIS, Loukas In MISTELIS, Loukas, BREKOULAKIS, Stavros. *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*. Alphen an den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 4-9. Dostupné na <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/book-toc.aspx?book=TOC_Mistelis_2009_V03>; HANOTIAU, Bernard. *The law applicable to arbitrability*. Singapore Academy of Law Journal, č. 26, 2014, s. 874. [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://journalonline.academyPublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue/e-Archive/ctl/eFirstSALPDFJournalView/mid/513/ArticleId/336/Citation/JournalsOnlinePDF>>.

²²¹ REDFERN, Alan, HUNTER Martin, BLACKABY Nigel, PARTASIDES Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004. s. 1-01 – 1-19.

Naproti tomu v jiných věcech by rozhodčí řízení z povahy věci probíhat mohlo,²²² nicméně zákonodárce danou věc ze své vůle vyloučí z arbitrability. V tomto ohledu se tak jedná spíše o politické rozhodnutí, které by však zcela jistě mělo mít rovněž věcné odůvodnění, neboť v opačném případě je zřejmé, že podobná úprava ztrácí na svém významu a lze říci i pochopitelnosti arbitrability a všech jejích konsekvencí. Při úvaze nad smyslem tohoto institutu nelze než zdůraznit požadavek na důkladnou úvahu při budoucích změnách arbitrability sporů.

K tomu, aby byl spor arbitrabilní dle tuzemské právní úpravy, musí vzniknout mezi smluvními stranami smlouvy, které by obsahovaly i rozhodčí doložku. Následně musí být splněná podmínka majetkového charakteru a způsobilosti uzavřít smír.

Výkladem majetkového charakteru se často zabývá teorie i praxe, neboť neexistuje zákonná definice majetkového charakteru.²²³ Lze hodnotit pozitivně závěry, ke kterým jurisprudencce i judikatura dochází, a to, že spor se musí týkat práv, se kterými strany mohou disponovat a které se přímo odráží v majetkové sféře stran, jinak řečeno, jde o projev konkrétního sporu v majetkové sféře, kdy tento zásah lze penězi ocenit a vyčíslit. Je však třeba pamatovat na to, že nelze omezovat výklad majetkového sporu, nýbrž je nezbytné zohlednit konkrétní okolnosti daného případu a až po jejich posouzení přijmout závěr, zda jde či nejde o majetkový spor.²²⁴

Podobně je tomu i u způsobilosti uzavřít smír, neboť z výše uvedeného výkladu vyplývá, že není příliš vhodné přijmout taxativní výčet případů, kde nelze uzavřít smír, poněvadž k takovému závěru lze dojít až po komplexním posouzení celé věci a všech důkazů. Až po zhodnocení a pouze na základě důkladného posouzení lze přijmout závěr o způsobilosti uzavřít smír, poněvadž to povaha věci připouští.²²⁵ Taková úprava se jeví jako nanejvýš vhodná a prozíravá.

²²² Například Bělohlávek uvádí: „Je nutné poznamenat, že některé země jdou i v tomto směru dále a objevují se tendence podporující arbitrabilitu sporů i ve věcech souvisejících například s konkurzem a vyrovnáním, a dokonce i v celé řadě dalších oblastí sporů s významným veřejnoprávním aspektem.“ viz BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 106.

²²³ BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute Resolution in International Business*. Hague: Kluwer Law International, 2009, s. 318, také FOSTOUCOS, Anghelos. *Conditions Required for the Validity of an Arbitration Agreement* [online]. Hague: Kluwer Law International: 1988. *Journal of International Arbitration*. [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://heinonline.org/HOL/Contents?handle=hein.kluwer/jia0005&id=1&size=2&index=&collection=kluwer>>.

²²⁴ Ustanovení § 9 odst. 2 OZ: „Soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy se řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy. K zvyklostem lze hledět tehdy, dovolává-li se jich zákon“, BRÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 111, DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 706, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 32 Cdo 939/2011 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, sp. zn. 29 Cdo 5258/2014.

²²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. června 2007, sp. zn. 32 Odo 181/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006; DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 641-646, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 2010, sp.zn. 32 Cdo 4815/2008, usnesení Nejvyššího soudu

Arbitrabilitu chápat jako způsobilost toho kterého sporu být předmětem rozhodčího řízení, nebudou-li podmínky arbitrability naplněny a daný spor nebude arbitrabilní, bude dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, a samozřejmě i v případě, že by již bylo zahájeno exekuční řízení, mělo by být toto řízení zastaveno.

2.3 Určení rozhodce a pravidla rozhodčího řízení

Již byla řeč o obsahu rozhodčí doložky, ve které se lze dohodnout i na osobě rozhodce a způsobu určení rozhodce a stejně tak na pravidlech rozhodčího řízení. Tato oblast však má dosah, který překračuje smysl výkladu k obsahovým náležitostem rozhodčí doložky, protože byla podkapitola věnující se právě těmto otázkám systematicky zařazena na toto místo, neboť představuje jednu z nejzákladnějších otázek řešenou judikaturou týkající se platnosti rozhodčích doložek.

Tato problematika má rovněž ústavněprávní přesah, poněvadž i na rozhodčí řízení lze přiměřeně vztáhnout právo na zákonného soudce zaručené v čl. 38 odst. 1 Listiny.²²⁶ Dle Ústavního soudu je rozhodčí řízení odklonem od tradičního soudního řízení, a proto je třeba dbát na dostatečnou konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce, neboť v případě, kdy tomu tak není, nemůže být akceptován ani výsledek tohoto rozhodování.

Ostatně Nejvyšší soud podotýká,²²⁷ že nebude-li rozhodce určen podle transparentních pravidel, může to mít za následek absolutní neplatnost rozhodčí doložky, neboť rozhodce neměl pravomoc k vydání rozhodčího nálezu, přičemž tuto neplatnost může přezkoumávat i exekuční soud. To jsou naprosto zásadní následky, které potvrzují skutečnost, jak mimořádně důležité je zcela transparentně zakotvit způsob určení rozhodce do rozhodčí doložky.

2.3.1 Způsob určení rozhodce

Zákonná úprava určení rozhodce, jeho jmenování a vyloučení je zakotvena v ustanovení § 7 a násl. zákona o rozhodčím řízení, přičemž ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení²²⁸ jednoznačně uvádí, že rozhodčí doložka má zpravidla obsahovat i určení počtu či osoby rozhodce anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodce mají být určeny.

ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011, usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2012, sp. zn. IV.ÚS 2457/11, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. února 2004, sp. zn. 20 Co 572/2003.

²²⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11.

²²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2016, sp. zn. 23 Cdo 19/2015.

²²⁸ Ustanovení § 7 ZRR: „(1) Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. (2) Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.“

Jinak řečeno, nejedná se o esenciální náležitost rozhodčí doložky,²²⁹ takové ujednání by logicky vůbec nemuselo být obsahem rozhodčí doložky, případně i neplatné ujednání určení rozhodce či jejich počtu by nemělo mít vliv na platnost samotné rozhodčí doložky.²³⁰

Ovšem je třeba upozornit na již výše zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu,²³¹ které naopak konstatuje, že způsob určení rozhodce je podstatnou náležitostí rozhodčí doložky.

Dalším rozhodnutím Nejvyššího soudu, který se k otázce, zda je určení konkrétní osoby rozhodce v rozhodčí smlouvě obligatorní či nikoli, je opět ne příliš staré rozhodnutí z minulého roku,²³² kde Nejvyšší soud řekl, že tato otázka má význam toliko akademický, přičemž zdůraznil: „*zda je určení konkrétní osoby rozhodce v rozhodčí smlouvě „obligatorní“ či nikoli by mohlo mít význam jen tehdy, nebyla-li v rozhodčí smlouvě taková osoba určena vůbec, a tak tomu v dané věci není.*“ Nejvyšší soud se tak odpovědi na tuto otázku elegantně vyhnul, což je pro přijetí konečného závěru poněkud nepřijemné. Je však třeba mít na paměti, že v jiném rozhodnutí Nejvyšší soud konstatoval, že se jedná o obligatorní náležitost rozhodčí doložky.

Každopádně, je-li takové ujednání obsahem rozhodčí doložky, musí být osoba rozhodce jednoznačně stanovena, a to uvedením konkrétního jména nebo jednoznačným vymezením způsobu jeho určení.²³³

Celá věc má nanejvýš zajímavý vývoj, a to nejen s ohledem na doposud nejasnou odpověď, zda jde o podstatnou či náležitost rozhodčí doložky či nikoli. Rovněž vzhledem k otázce formulace a charakteru ujednání o způsobu určení rozhodce totiž existují rozdílné názory vyšších soudů ČR a stejně tak ohledně této otázky byla vedena i diskuze v rámci odborné veřejnosti.

Pokud jde o rozdílné názory, jednalo se o velmi medializované rozhodnutí Vrchního soudu v Praze,²³⁴ které Lisse²³⁵ označil za „gilotinu“, jež zlomila vaz arbitrážním centrům. Vrchní soud totiž konstatoval: „*Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona.*“ Vzhledem k přímému rozporu názoru soudu s

²²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012.

²³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012.

²³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

²³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016.

²³³ Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

²³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008; obdobně i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.1.2009, sp.zn. 32 Cdo 2312/2007.

²³⁵ LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, 2010, č. 13, s. 473.

díkcí zákona lze pro takovou interpretaci stěží hledat pádné logické opodstatnění a Lisseho názoru lze jen přisvědčit.

V názoru Vrchního soudu lze rovněž jen stěží vysledovat náležitou argumentaci vysvětlující, proč se odklonil od dříve vysloveného názoru Nejvyššího soudu,²³⁶ který konstatoval: „*Strany smlouvy si mohou platně dohodnout, že spory vzniklé z jejich smlouvy budou rozhodovány vybraným rozhodcem žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných takovým soukromým subjektem.*“ Jinak řečeno, konkrétní způsob určení rozhodce mohl být nejprve určen pomocí rozhodčího řádu vydaného nikoliv stálým rozhodčím soudem ve smyslu ustanovení § 13 zákona o rozhodčím řízení,²³⁷ strany rozhodčí doložky se tak mohly způsobu určení rozhodce pomocí rozhodčích řádů podřídit,²³⁸ avšak Vrchní soud v Praze svým rozhodnutím přijal naprosto opačný závěr.

Na danou problematiku se rozdílně dívali také odborníci. Derka reagoval ve svém příspěvku²³⁹ na takto vzniklou diskusi hájením rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, na druhé straně stojí názor Lisseho,²⁴⁰ který naopak kritizoval přijatý názor vrchním soudem.

Tuto názorovou rozepří nakonec vyřešil velký senát Nejvyššího soudu,²⁴¹ který uzavřel celou věc sjednocujícím judikatorním názorem: „*jestliže rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti pouze odkazuje na "rozhodčí řád" vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem (a nikoliv pro neurčení rozhodce nebo způsobu, jak má být určen).*“

V dané souvislosti je poměrně zajímavá skutečnost, že Vrchní soud v Praze ještě před vydáním tohoto sjednocujícího stanoviska rozhodl v podobné věci²⁴² a svůj původní názor změnil, tentokrát již nepovažoval rozhodčí doložku ve vztahu k arbitrážnímu centru Správy rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s.r.o. za neplatnou.

²³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

²³⁷ Ustanovení § 13 odst. 1 ZRR: „*Stále rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští.*, např. § 19 zákona č. 301/1992 Sb. o Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR (1) *Při Hospodářské komoře České republiky působí jako stálý rozhodčí soud Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování sporů nezávislými rozhodci podle předpisů o rozhodčím řízení.*“

²³⁸ MUZIKÁŘ, Vladimír, MUZIKÁŘOVÁ, Andrea. Praktické důsledky zastavení exekuce pro neplatnost rozhodčí doložky zejména z pohledu promlčení. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 6, s. 21 - 22.

²³⁹ DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215.

²⁴⁰ LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, 2010, č. 13, s. 473.

²⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

²⁴² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. ledna 2011, č.j. 5 Cmo 284/2010-102.

Jinak řečeno, v mezidobí měl jiný senát vrchního soudu jiný názor na věc, avšak Nejvyšší soud přesto přijal výše zmíněné sjednocující stanovisko. V celé věci však sehrál podstatnou roli opět Nejvyšší soud, poněvadž lze upozornit na poměrně širokou paletu rozhodnutí Nejvyššího soudu,²⁴³ kde naopak byl co do platnosti rozhodčích doložek ve vztahu k arbitrážním centrům velice vstřícný. Nejvyšší soud například konstatoval,²⁴⁴ že „Rozhodčí doložka, v níž se účastníci dohodli, že rozhodce, jenž bude rozhodovat jejich případné spory vyplývající z leasingové smlouvy, bude vybrán ze seznamu rozhodců vedeného při Asociaci leasingových společností ČR, je platným ujednáním o způsobu určení počtu a osob rozhodců.“ Jak vidno, Nejvyšší soud zcela zásadním způsobem změnil svou judikaturu.

Přelomový názor potvrzuje Nejvyšší soud i ve své nedávné judikatuře,²⁴⁵ když konstatoval: „je-li třetí osobou, která má podle rozhodčí smlouvy (doložky) vybrat rozhodce (§ 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb.), právnická osoba, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, jež rozhodce jmenuje (již bez výslovného odkazu na interní dokumenty, ale podle stejných principů) z okruhu osob, s nimiž dlouhodobě spolupracuje, jejichž seznam i nadále vede a jejichž činnost organizačně a administrativně zajišťuje, nelze takto učiněný výběr rozhodce považovat za transparentní, což má za následek neplatnost rozhodčí doložky (...). Vůle stran vyjádřená v rozhodčí doložce nemůže být respektována, jelikož odporuje pravidlům spravedlivého procesu.“

Nejvyšší soud odkazuje na svou předchozí judikaturu týkající se této otázky,²⁴⁶ a jednoznačně konstatuje, že pokud dochází k výběru rozhodce prostřednictvím třetí osoby, musí být tato třetí osoba nezávislá, přičemž pro posouzení nezávislosti a nestrannosti se bude postupovat naprosto stejně jako při posuzování nestrannosti a nezávislosti rozhodce. K tomuto uzavírá, že výběr rozhodce učiněný prostřednictvím třetí osoby, která není nestranná a nezávislá, je netransparentní.

K tomuto lze také dodat, že původně Nejvyšší soud vztáhl netransparentnost pravidel a neplatnost rozhodčí doložky pouze na rozhodce nepůsobící u stálého rozhodčího soudu, avšak poté názor upřesnil,²⁴⁷ resp. rozšířil i na stále rozhodčí soudy. Nyní tak platí, že nesprávné určení rozhodce z pohledu transparentnosti výběru a nestrannosti vybírající či vybrané osoby může být přezkoumáno exekučním soudem i v případě rozhodců působících u stálých rozhodčích soudů, neboť i u těchto rozhodců platí, že nemají pravomoc v dané věci za daných okolností rozhodovat.

²⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. Odo 135/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 4895/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp.zn. 23 Cdo 1201/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 4112/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp. zn. 23 Cdo 4743/2010.

²⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007.

²⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014.

²⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 23 Cdo 1112/2013.

²⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 5754/2015.

Nedávno byla Nejvyšším soudem v souvislosti s určením rozhodce posuzována velmi specifická situace. Šlo o ujednání stran rozhodčí doložky, podle kterého si strany jmenovitě určily konkrétního jednoho rozhodce, což samo o sobě nebylo nikterak zvláštní, ovšem netradiční byla dohoda, že pokud by tento rozhodce nebyl z jakéhokoliv důvodu schopen spor rozhodnout, potom by měl právo právě tento jmenovitě určený rozhodce určit za sebe jiného dalšího rozhodce k rozhodování tohoto daného sporu. Jinými slovy, v této zvláštní situaci, předem stranami dohodnuté, mohl spor rozhodnout předem stranami neurčený rozhodce, ale to pouze pokud by primárně určený rozhodce spor rozhodnout nemohl. Zároveň oprávnění určit konkrétního rozhodce by měl odvozeně od vůle stran pouze a jedině tento konkrétně předem jmenovaný rozhodce.²⁴⁸

Nejvyšší soud považoval takové ujednání za možné a platné, což lze označit za nanejvýš chvályhodné, neboť plně respektuje smluvní autonomii stran a dává jim volnost ve sjednání rozhodčí doložky, která jim samým bude vyhovovat. Ostatně podobný názor měl i Ústavní soud.²⁴⁹ Nebylo by vhodné, aby do takového ujednání zasahovala moc soudní z toho důvodu, že by snad nebylo ujednání dostatečně transparentní. V souladu s tímto názorem rozhodl Nejvyšší soud v situaci, kdy byla rozhodčí doložka postavena tak, že si žalující strana měla vybrat jednoho z osmi jednoznačně určených rozhodců.²⁵⁰

Mírně odlišný názor přijal Nejvyšší soud v jiném rozhodnutí,²⁵¹ kde se zabýval zněním rozhodčí doložky,²⁵² která explicitně jmenovala dva rozhodce, a v dalším se strany dohodly, že rozhodcem ad hoc může být i subjekt určený právníkem osobou ze seznamu rozhodců uveřejněného na internetových stránkách, případně advokát ze seznamu vedeného Českou advokátní komorou. Nejvyšší soud opětovně zdůraznil, že rozhodci musí být určeni transparentně a jednoznačně uvedením jména nebo jednoznačným vymezením způsobu jeho určení a dále uvedl,

²⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, znění rozhodčí doložky: „*veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této dohody, nebo které vzniknou v souvislosti s touto dohodou, budou s konečnou platností rozhodovány v rozhodčím řízení, a to rozhodcem JUDr. Janem Havlíčkem, s tím, že pokud rozhodce z jakéhokoliv důvodu odmítne nebo nebude schopen rozhodovat spor, jmenuje nezávislého rozhodce, který spor rozhodne; pokud pak JUDr. Jan Havlíček odmítne či nebude schopen rozhodce být jen jmenovat, platí § 7 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení*“

²⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. února 2016, sp. zn. II. ÚS 2061/15.

²⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014, rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. srpna 2012, sp. zn. 9 Cmo 181/2012, usnesení Ústavního soudu ze dne 23. května 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12.

²⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014.

²⁵² Znění rozhodčí doložky: „*pravomoc ke řešení veškerých sporů o nároky, které přímo nebo nepřímo odvozené vznikly z této SRU [...], má [...] v jednoinstančním písemném rozhodčím řízení samostatně kterýkoli z těchto rozhodců, kterému žalobce doručí žalobu. Rozhodčí řízení se bude konat v sídle rozhodců. Rozhodci pro tento účel jsou: JUDr. Eva Vaňková, advokát [...], Mgr. Marek Landsmann, advokát [...], jediný rozhodce určený společností Rozhodčí společnost Pardubice s.r.o. [...] ze seznamu rozhodců této společnosti [...]. Pro případ, že žádný z výše uvedených rozhodců nebude ochoten nebo nebude moci funkci rozhodce přijmout či vykonávat, dohody se smluvní strany na tomto náhradním způsobu určení rozhodce. Jediný rozhodce bude určen věřitelem ze seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou.*“

že netransparentnost určení jen některého z rozhodců ad hoc způsobuje absolutní neplatnost rozhodčí doložky v celém rozsahu.

Na druhé straně je pochopitelný názor Nejvyššího soudu, který konstatoval, že pokud je v rozhodčí doložce učiněn odkaz na externí dokument obsahující seznam rozhodců, přičemž tento se může měnit nezávisle na vůli účastníka rozhodčí doložky, tak potom nelze hovořit o transparentním výběru rozhodce.²⁵³ Jinými slovy, pokud by výběr rozhodce mohl být takto ovlivněn ze strany společnosti, která vedla seznam rozhodců, a nikoliv samotným žalujícím účastníkem, znemožňovalo by to transparentní výběr rozhodce.²⁵⁴

Z podobných důvodů byla shledána za neplatnou rozhodčí doložka, která stanovovala, že pro řešení určených sporů mezi účastníky bude určen jediný rozhodce, který bude jmenován předsedou dozorčí rady konkrétní akciové společnosti, jež není stálým rozhodčím soudem.²⁵⁵ K dokreslení celé situace lze citovat rozhodčí nález Rozhodčího soudu při IAL,²⁵⁶ jenž se k dané problematice vyjádřil následovně: „*Je platným ujednáním o způsobu určení rozhodců ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, dohodnou-li se účastníci rozhodčí smlouvy na počtu rozhodců a současně okruh rozhodců, z nichž bude (budou) konkrétní rozhodce (rozhodci) určení (určení) losem. Ujednání o způsobu určení rozhodců je plně ve svobodné vůli účastníků rozhodčí smlouvy - z této smluvní volnosti pake plyne jednoznačný závěr, že rozhodce (či rozhodci) mohou být určení i vrhem kostky učiněným notářem či v daném sporu nestranným advokátem.*“ Argumentace Rozhodčího soudu při IAL se jeví jako logická a rozumná a poněkud ostře kontrastuje s předchozí judikaturou Nejvyššího soudu.

Další velmi zajímavý případ musel rozhodnout Nejvyšší soud ve vztahu k transparentnímu určení rozhodce. Strany rozhodčí doložky spolu uzavřely smlouvu o financování v roce 2010, přičemž součástí smlouvy byly i všeobecné podmínky, a ty obsahovaly rozhodčí doložku, že majetkové spory vzniklé v souvislosti s touto smlouvou budou rozhodovány podle platného práva ČR rozhodcem vybraným žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného při České leasingové a finanční asociaci, dále bylo odkazováno na „Doporučení procedurálních zásad“ vypracovaných Českou leasingovou a finanční asociací. Rozhodčí nález nemusel obsahovat odůvodnění a mohl být vydán mimo ústní jednání.

Tato rozhodčí doložka byla později shledána neplatnou, což nezpochybňoval ani Nejvyšší soud, když tento názor potvrdil. Ovšem zajímavost tohoto případu tkví v tom, že totožné strany

²⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 2276/2014.

²⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II ÚS 2164/10.

²⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. října 2015, sp.zn. 23 Cdo 1631/2015.

²⁵⁶ Rozhodčí nález Rozhodčího soudu při IAL SE ze dne 31. března 2010. sp. zn. 66/2010. Dostupný na <<http://www.rozhodcisoud.net/cz/sekce/judikatura-14>>.

uzavřely v roce 2013 (ještě před zahájením rozhodčího řízení) samostatnou rozhodčí smlouvu. Touto smlouvou se dohodly, že řešení všech svých sporů z výše specifikované smlouvy o financování roku z roku 2010 či v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností jedním rozhodcem určeným podle článku II, odst. 1 (dále jen „rozhodce“) zmíněné smlouvy v rozhodčím řízení. Článek II této smlouvy pak stanovil, že v prvním pořadí byl jmenovitě určen rozhodce. Pokud by tento rozhodce byl vyloučen, nebo by rozhodování věci odmítl či zemřel, případně by nesplňoval předpoklady stanovené obecně závaznými právními předpisy pro výkon funkce rozhodce, potom by na jeho místo nastupoval další jmenovitě určený rozhodce. Pokud by ani tento nemohl spor rozhodovat, dohodly se smluvní strany na příslušnosti konkrétně určeného soudu.

V této situaci došlo k vydání rozhodčího nálezu rozhodce, kterého si vybrala žalující strana, a tento svou pravomoc dovodil z rozhodčí doložky z roku 2010, nikoliv ze samostatné rozhodčí smlouvy z roku 2013, neboť o této rozhodčí smlouvě rozhodce vůbec nevěděl, poněvadž mu nebyla ze strany žalobkyně v rozhodčím řízení předložena.

Z logiky věci se tak povinná v exekučním řízení domáhala zastavení exekuce, protože dle jejího názoru nedošlo k transparentnímu určení rozhodce, když tento nemohl mít pravomoc z neplatně uzavřené rozhodčí doložky.

Nejvyšší soud za daného stavu dospěl k závěru, že je nerozhodné, pokud rozhodce dovodil svou pravomoc z rozhodčí doložky z roku 2010, která byla neplatná pro netransparentnost výběru rozhodce, poněvadž absence odkazu v rozhodčí žalobě na později uzavřenou platnou rozhodčí smlouvu z roku 2013 nemůže zastřít prokázanou objektivní existenci této rozhodčí smlouvy a její relevantní obsah, zakládající pravomoc rozhodce.²⁵⁷

Jinými slovy řečeno, rozhodce, který převezme chybný odkaz na dřívější neplatnou rozhodčí doložku, nevědouc o existenci pozdější platné rozhodčí smlouvy, není vyloučen z rozhodování.

Krajský soud v této věci po předložení rozhodčí smlouvy z roku 2013 a po jejím provedení jako důkazu uvedl, že „*Existenci platného ujednání je nezbytné dovodit na základě tvrzené a prokázané skutečnosti.*“ Takový výklad soudu je nanejvýš přílehlavý, neboť plně zachovává autonomii vůle smluvních stran, která je objektivně nezpochybnitelná, byť rozhodce i žalobce použijí nesprávný odkaz na neplatnou rozhodčí doložku.

²⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2017, sp. zn. 20 Cdo 3913/2016.

Celá věc určování rozhodců naráží na rozsah neplatnosti rozhodčí doložky, tj. otázku, zda v případě přijetí závěru, že z důvodu nedodržení předepsaného způsobu určení bude rozhodčí doložka neplatná pouze částečně nebo bude rozhodčí doložka neplatná jako celek.

Bude-li určení osoby rozhodce a způsobu určení rozhodce považováno za nepodstatnou náležitost rozhodčí doložky, pak by ani neplatnost takového ujednání neměla způsobovat neplatnost celé rozhodčí doložky, nýbrž pouze té části, která je neplatností postížena,²⁵⁸ což znamená, že rozhodčí doložka zůstane v ostatním rozsahu platná. Nicméně takto jednoznačně není tato otázka vyřešena a judikatura soudů se na uvedenou problematiku dívá rozporuplně.

Z poměrně nedávného rozhodnutí Nejvyššího soudu²⁵⁹ lze dovodit, že způsob určení rozhodce, který není v souladu se zákonem, způsobuje absolutní neplatnost rozhodčí doložky jako celku.

Na druhé straně stojí jiný názor Vrchního soudu v Praze,²⁶⁰ který uvádí, že pokud dají strany najevo, že jsou srozuměny s tím, že jejich spor ze smlouvy rozhodne konkrétní rozhodce a dále byly sjednány další způsoby určení rozhodce, tak tyto další způsoby obsažené v rozhodčí doložce nezpůsobují neplatnost rozhodčí doložky, neboť je lze od rozhodčí doložky oddělit, rozhodčí doložka tak zůstala v části, v níž byl sjednán jeden konkrétní rozhodce, platná.

V dané kauze bylo podáno dovolání k Nejvyššímu soudu, který rozhodnutí odvolacího soudu zrušil. Celý problém stál na formulaci rozhodčí doložky: „*majetkové spory budou rozhodovány jediným rozhodcem, kterého určí rozhodce JUDr. K. ze seznamu jím vedených rozhodců, případně, že je JUDr. K oprávněn určit rozhodcem sám sebe*“.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že tato rozhodčí doložka je absolutně neplatná v celém rozsahu.²⁶¹ K takovému názoru byly uvedeny následující argumenty: Předně se účastníci nedohodli na tom, že jejich případný spor bude řešen rozhodcem ad hoc (v rozhodčí doložce není uvedeno, že spor rozhodne v ní výslovně určený konkrétní rozhodce), a dále způsob určení rozhodce v ní není sjednán zákonu odpovídajícím způsobem, neboť rozhodce měla vybrat jedna smluvní strana, případně třetí subjekt, jenž nebyl účastníkem smlouvy obsahující rozhodčí doložku, ze seznamu vedeného právníkem nebo fyzickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na

²⁵⁸ Totožný názor zaujímá Lisse, viz LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, 2010, č. 13, s. 473, opačný názor zastává Derka, viz DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215.

²⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2014, sp. zn. 21 Cdo 174/2014, podobně i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. listopadu 2016, sp. zn. 23 Cdo 1098/2016.

²⁶⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. září 2014, č.j. 40 ICm 1601/2012, 104 VSPH 149/2014-102.

²⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 33 ICdo 11/2015, podobně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

základě zákona; seznam obsahující výčet fyzických osob povolaných k rozhodnutí sporu (rozhodců) navíc nebyl součástí smlouvy, kterou strany uzavřely. Jak vidno, v daném případě skutečně nebyl určen rozhodce ad hoc konkrétně, nýbrž bylo stanoveno, že určený rozhodce může jmenovat sám sebe, ale také nemusí. V tom lze shledat největší problém, pro nějž byla rozhodčí doložka shledána neplatnou.

Nejvyšší soud tak je v této otázce poměrně striktní a vyhýbá se připuštění částečné neplatnosti rozhodčí doložky, když k tomu uvádí,²⁶² že přijetí názoru připouštějícího částečnou neplatnost ujednání o určení rozhodců by vnášelo nejistotu do právních vztahů účastníků rozhodčího řízení, neboť vykonatelnost rozhodčího nálezu nebo usnesení by závisela na tom, který z rozhodců ad hoc o majetkovém sporu rozhodne.

V otázce částečné neplatnosti rozhodčí doložky nebo její neplatnosti jako celku lze také zmínit klíčovou novelu zákona o rozhodčím řízení č. 19/2012 Sb., která umožnila, aby byl rozhodce určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení, čímž se výrazně změnila situace vzhledem k dosavadní judikatuře řešící tuto otázku.²⁶³

Bylo tak možné si sjednat několik rozhodců, přičemž bylo možné dohodnout i postup, podle kterého se bude postupovat v případě, že dojde ke sporu a zahájení rozhodčího řízení. Rozhodčí doložkou byl určen primární rozhodce, a dále bylo dohodnuto, že nebude-li tento primární rozhodce z jakéhokoliv důvodu schopen spor rozhodnout, přechází jeho oprávnění na sekundárního rozhodce a tak podobně mohlo být stanoveno několik rozhodců.

Takový mechanismus určení rozhodce, kdy jsou určeni čtyři rozhodci, avšak vždy je stanovena posloupnost, na základě které může rozhodovat ten který následující rozhodce, je rovněž přípustná. To znamená, že pokud nebude předchozí jmenovaný rozhodce schopen rozhodčí řízení provést a ve věci rozhodnout, rozhodne spor mezi stranami další jmenovitě určený rozhodce. Nebude-li ani tento rozhodce schopen rozhodnout, rozhoduje další, a pokud ani tento nebude moci, rozhodne rozhodce posledně jmenovaný v rozhodčí doložce.

Podobně však mohlo být dohodnuto, že nebude-li moci rozhodnout první či případně každý další rozhodce spor, potom by přešlo oprávnění zpět na obecný soud.²⁶⁴ Klíčové zde je, aby dané ujednání obsahovalo konkrétní uvedení jmen rozhodců, resp. jejich výčet, který bude stálý po celou dobu trvání právního vztahu, tedy nebude ho možné měnit. Budou-li tyto náležitosti splněny,

²⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2014, sp. zn. 33 Cdo 2505/2014.

²⁶³ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde, a. s., 2012, s. 232.

²⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2015, sp. zn. 23 Cdo 2327/2015.

potom půjde o transparentní způsob určení rozhodce v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, který může založit pravomoc rozhodce k vedení rozhodčího řízení.²⁶⁵

Podobně i v případě, v němž by rozhodčí doložka stanovila více rozhodců, přičemž by však na rozdíl od předchozího případu nebyla stanovena hierarchie či posloupnost, podle které by pravomoc získal vždy následující rozhodce po rozhodci, který nemohl z jakéhokoliv důvodu spor rozhodovat, zde byli rozhodci určeni na stejné úrovni. To znamenalo, že každý z rozhodců byl oprávněn samostatně spor účastníků rozhodnout. Nešlo tedy ani o případ, že by snad spor mohli rozhodnout rozhodci společně a jejich počet by tak musel být vždy lichý.²⁶⁶ Opět však musela být splněna podmínka, aby každý z jednotlivých rozhodců byl určen konkrétně uvedením jména, zároveň jejich výčet musel být stálý a po celou dobu trvání právního vztahu účastníků neměnný. Výběr konkrétního rozhodce pak byl na straně, která podává rozhodčí žalobu. Spor by tak byl oprávněn rozhodovat rozhodce, který obdrží žalobu.

Ani toto ujednání nelze shledat neplatným, neboť nejde o nepřiměřené či zneužívající ujednání. Rozhodčí doložka tak obsahovala transparentní výběr rozhodce.²⁶⁷

V případě, že i kdyby i jediný rozhodce ad hoc byl určen netransparentně, např. odkazem na jediného rozhodce určeného ze seznamu rozhodců určité společnosti, potom by to způsobovalo absolutní neplatnost rozhodčí doložky v celém rozsahu, i když by jinak ujednání bylo v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.²⁶⁸

Podobně tomu bude i v případě, že se strany rozhodčí doložky dohodnou na několika rozhodcích ad hoc, přičemž součástí ujednání bude i spojení „či jiný věřitelem zvolený rozhodce“. I takové ujednání způsobuje neplatnost rozhodčí doložky jako celku. Okolnost, že o sporu účastníků rozhodl v rozhodčí doložce jimi jinak transparentně určený rozhodce, je z výše uvedených důvodů nerozhodná.²⁶⁹

Výše uvedené platí dokonce i tehdy, pokud se strany dohodnou na tom, že dostatečně určité jmenovaný rozhodce je na prvním místě (zcela v souladu s výše uvedenou judikaturou Nejvyššího soudu). Problémovou otázkou nicméně bylo další ujednání o tom, že nebude-li tento primární rozhodce schopen či ochoten řízení vést, řízení měl vést rozhodce ze Seznamu rozhodců, vedeném Sdružením rozhodců, a.s., jmenovaný dle Rozhodčího řádu. Jinak řečeno v druhém případě měl

²⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2016 sp. zn. 20 Cdo 2927/2016.

²⁶⁶ Ustanovení § 7 odst. 1 ZRŘ.

²⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 3913/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014.

²⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2014, sp. zn. 33 Cdo 2505/2014.

²⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října, sp. zn. 20 Cdo 2739/2016.

rozhodovat rozhodce jmenovaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem, což je ujednání neplatné. Nejvyšší soud posoudil tuto rozhodčí doložku tak, že je neplatná jako celek, a to právě s ohledem na nepřipustné určení rozhodce druhého v pořadí.

Na tomto závěru ničeho nemění ani okolnost, že o sporu účastníků rozhodl v rozhodčí doložce jimi určený primární rozhodce.²⁷⁰ Dřívější judikatura Nejvyššího soudu tuto otázku explicitně neřešila²⁷¹, ba naopak lze říci, že podobné určení nevyloučila, ovšem uvedená rozhodnutí senátu 20 Cdo Nejvyššího soudu zarazila pomyslný hřebíček do rakve připuštění částečné neplatnosti rozhodčí doložky.

Učiněný závěr senátu 20 Cdo Nejvyššího soudu je však výrazně v rozporu se zásadou autonomie vůle a nelze jej shledat v kontextu demokratického právního státu a jeho základních hodnot jako správný a udržitelný.²⁷²

Tento závěr je o to více zarážející rovněž s ohledem na to, že se přijaté závěry uplatní jak ve vztahu ke spotřebitelským rozhodčím doložkám, tak i ve vztahu k rozhodčím doložkám uzavřených mezi podnikateli. Závěry týkající se netransparentnosti pravidel pro výběr rozhodce platí dle slov Nejvyššího soudu zejména pro případ jejich stanovení v režimu spotřebitelských smluv, což znamená, že výše uvedené závěry se uplatní i v případě podnikatelských rozhodčích doložek.²⁷³

Argumenty, které odůvodňují neplatnost rozhodčích doložek z důvodu netransparentnosti výběru rozhodce, nejsou postaveny na ochraně slabší strany a zájmů spotřebitelů. Jejich smyslem je zabránění obcházení zákona o rozhodčím řízení, jinak řečeno, jejich smyslem je znemožnění aplikace rozhodčích doložek s netransparentními pravidly vůbec. Stanovení netransparentních pravidel pro výběr rozhodce je dle Nejvyššího soudu zřejmý a logicky odvoditelný úmysl odporující zákonu o rozhodčím řízení.²⁷⁴, což jsou závěry Nejvyššího soudu pochopitelné, avšak současně přeci neznamenají, že pokud je vybrán rozhodce, který je i dle aktuální judikatury určený platně, že by rozhodčí doložka s takto určeným rozhodcem měla trpět neplatností. Jinými slovy, pokud je výběr rozhodce transparentní od počátku, neboť je rozhodce konkrétně určen, pak není důvodu pro konstatování neplatnosti takové rozhodčí doložky v celém rozsahu.

²⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 20 Cdo 5647/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 20 Cdo 164/2016.

²⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 33 ICdo 11/2015.

²⁷² Takové konstatování a závěr je skutečně tvrdý, stačí si totiž uvědomit podstatu rozhodčí doložky, jejíž předmětem je právě dohoda stran – tedy projev autonomie vůle, je proto zcela v dispozici stran, aby se dohodly, jak bude jejich rozhodce určen, soud by neměl zneplatňovat jejich dohodu proto, že část rozhodčí doložky je neplatná. De lege ferenda lze jednoznačně doporučit, aby toto bylo explicitně stanoveno v zákoně, souvisí to velice úzce i s vymezením podstatných náležitostí rozhodčí doložky, čímž se práce zabývala v předchozí podkapitole.

²⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2014, sp. zn. 30 Cdo 3425/2013.

²⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 3737/2011.

Nejvyšší soud se k částečné neplatnosti rozhodčí doložky postavil poněkud odlišně oproti výše zmíněným rozhodnutím²⁷⁵ v o šest měsíců starším rozhodnutí,²⁷⁶ ve kterém se vyjadřoval k ujednání obsahujícím rozhodčí doložku a upravujícím náklady řízení, neboť tyto byly určeny dle sazebníku nákladů přijatého daným rozhodcem pro rozhodování v rozhodčím řízení. Nebylo sporu o to, že toto ujednání je neplatné, ovšem otázkou bylo, zda tento následek postihuje celou rozhodčí doložku.

Nejvyšší soud konstatoval, že rozhodčí doložka je neplatná pouze tehdy, nejsou-li splněny obligatorní náležitosti předepsané zákonem, a proto neplatnost či neurčitost dalších ujednání jako je např. i výše uvedené ujednání o nákladech řízení v případě, že takové neplatné či neurčité ujednání lze od ostatního obsahu rozhodčí doložky oddělit, není s to neplatnost rozhodčí doložky založit.

Nejvyšší soud tak v tomto ohledu zakotvil názor, že lze-li od obsahu rozhodčí doložky oddělit neplatné ujednání, které není podstatnou náležitostí rozhodčí doložky, potom takové ujednání nezpůsobuje neplatnost celé rozhodčí doložky. Takový postoj a závěr je zcela pochopitelný a logický, protože vskutku není nezbytné zneplatňovat rozhodčí doložku v celém rozsahu, když naprosto postačuje oddělit neplatné ujednání od zbytku rozhodčí doložky, kterou budou její strany stále zavázány.

Podobný závěr lze přijmout dle názoru Ústavního soudu i v případě spotřebitelů, kteří se dohodli s podnikatelem na tom, že jejich spor bude rozhodován jedním ze tří jednoznačně (jménem) stanovených rozhodců a výběr konkrétního rozhodce je v moci toho, kdo podává rozhodčí žalobu. Ústavní soud nepovažoval takové ujednání za nepřiměřené či znevažující a nedomníval se ani, že by zasahovalo do práv spotřebitele.²⁷⁷

Pařízek dále uvádí, že zbývající ujednání o rozhodcích, kteří nebyli zvoleni žalobcem v rozhodčím řízení, představuje samostatnou část rozhodčí doložky. Dojde-li k rozřešení věci pomocí zvoleného rozhodce, potom není třeba řešit zbývající část rozhodčí doložky týkající se dalších rozhodců, v tomto ohledu jde právo volby v rukou žalobce.²⁷⁸ Zbývající část ani nemůže zneplatnit rozhodčí doložku, takový závěr by nebyl příhodný, neboť by tím došlo k potlačování autonomie vůle smluvních stran rozhodčí doložky. Lze hodnotit, že takový názor vede ke zvyšování právní jistoty, což je rys v demokratickém právním státu více než žádoucí.

²⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 20 Cdo 5647/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 20 Cdo 164/2016.

²⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

²⁷⁷ PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotřebitele. *Právní rozhledy*, 2014, č. 17, s. 598-602, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

²⁷⁸ PAŘÍZEK, Igor. K dalšímu posunu judikatury u rozhodčích doložek. *Právní rozhledy*, 2015, č. 2, s. 61-64.

Ovšem zcela zásadní názor, který velice hrubým a zásadním způsobem zasahuje do autonomie vůle, vyslovil v nedávném rozhodnutí Nejvyšší soud.²⁷⁹ Nejvyšší soud totiž naznal, že způsob určování rozhodce by měl být v souladu se zásadou rovnosti, a proto je nežádoucí, aby rozhodci byli určeni zcela nebo převážně jednou stranou. Pokud je tedy ponechána vůle určit rozhodce pouze na jednom z účastníků, je takové ujednání neplatné z důvodu porušení zásady rovnosti stran v řízení.

Jakkoli lze chápat ochranářský přístup Nejvyššího soudu a vyvažování rovnosti ve smluvních vztazích, tak nelze opomenout, že podobným přístupem je na druhé straně výrazně zasahováno do smluvní autonomie.

S takovýmto postupem však nelze souhlasit, a to zejména ve vztazích mezi podnikateli, kde není potřeba žádné ze stran poskytovat zvýšené (či dokonce jakékoliv) ochrany, jelikož jde o dva profesionály, kteří musí být znalí svých práv. Opětovně i zde vystupuje do popředí otázka právní jistoty, kterou lze definovat jako „stav, za kterého lze předvídat a spoléhat, že rozhodnutí příslušných orgánů v individuálních případech budou odpovídat spravedlnosti ve formálním smyslu, tedy že v případech obdobných bude rozhodováno obdobně (a v rozdílných případech rozdílně).“²⁸⁰ Není-li naplněna právní jistota, jde o stav v demokratické právní společnosti velice neblahý, kdy strany nemohou předvídat soudní rozhodnutí, a tím se dostávají do velké nejistoty a rizika, jak tedy jejich otázka bude soudem rozhodnuta.

Z výše uvedeného plyne logický závěr, že Nejvyšší soud považuje určení rozhodce za podstatnou náležitost rozhodčí doložky, takový závěr je i odůvodněn rozhodnutím Nejvyššího soudu,²⁸¹ který explicitně zmínil určení rozhodce jako podstatnou náležitost rozhodčí doložky, byť ze znění dotčeného ustanovení § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení nelze dovodit, že by o obligatorní náležitost rozhodčí doložky mělo jít. Totiž v tomto ustanovení je použito slovo „zpravidla“, z čehož lze jednoznačně pomocí jazykového výkladu dojít k závěru, že to, co následuje, není podstatnou náležitostí rozhodčí doložky.

Ovšem už z výše uvedeného je patrné, že takto jednoduchá bohužel celá věc není, judikatura v dané věci totiž přijala naprosto opačný výklad, kdy považuje určení rozhodce za podstatnou náležitost rozhodčí doložky. Navíc, následky spojené s tímto konstatováním znamenají velice drastické následky, totiž jde-li o podstatnou náležitost rozhodčí doložky, absence takového ujednání logicky způsobuje neplatnost celé rozhodčí doložky. V tomto nejde dojít k odlišnému

²⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. listopadu 2016, sp. zn. 23 Cdo 1098/2016

²⁸⁰ BOGUSZAK, Jří, ČAPEK, Jří, GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Praha: ASPI, 2004, s. 281.

²⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

názoru, byť lze polemizovat nad tím, zda-li v případě stanovení mechanismu určení rozhodce, kdy určení primárního rozhodce bude platné, avšak v ostatním bude mechanismus neplatný, lze připustit závěr o platnosti rozhodčí doložky, a tedy pouze částečné neplatnosti rozhodčí doložky v otázce navazujícího mechanismu (to však Nejvyšší soud vyloučil).

Na druhé straně, dojdeme-li k názoru, že určení rozhodce není podstatnou náležitostí rozhodčí doložky v souladu s explicitním zněním ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení (slovo „zpravidla“), a bylo-li by takové ujednání zároveň od ostatního obsahu rozhodčí doložky oddělitelné, měl by být závěr o platnosti rozhodčí doložky pozitivní.

Co však brání oddělení ujednání o způsobu určení rozhodce od ostatního obsahu rozhodčí doložky. Byl-li by rozhodce určen neplatně, neměl by pak pravomoc a ve věci by nemohl rozhodovat, avšak ostatní obsah rozhodčí doložky by měl zůstat platný. K tomuto Lisse uvádí,²⁸² že v takovém případě je možné postupovat dle ustanovení § 7 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 9 odst. 1, 2 zákona o rozhodčím řízení, tedy požádat soud, aby jmenoval při nečinnosti druhé strany sporu rozhodce k rozhodování sporu v rozhodčím řízení, a to především proto, že neplatná část rozhodčí doložky jakoby vůbec neexistovala, tudíž ničeho dle názoru Lisseho nebrání tomu, aby rozhodce jmenoval soud. S takovým názorem lze v zásadě souhlasit, ovšem je třeba zvážit další konsekvence takového postoje, a to s ohledem na smluvní autonomii a dále interpretaci rozhodčí doložky (viz dále).

Opačný názor vyslovil Derka²⁸³, který má za to, že jmenování rozhodce soudem je možné pouze v případě, že rozhodčí doložka předpokládá ustanovení rozhodce jmenováním, resp. v případě, kdy rozhodčí doložka vůbec neobsahuje určení osoby rozhodce nebo způsob jeho určení. Podobně se vyslovil i Nejvyšší soud, který konstatoval toto:²⁸⁴ *„Jestliže rozhodčí smlouvou se jediný určený rozhodce v průběhu rozhodčího řízení vzdá funkce rozhodce, potom platně sjednaná rozhodčí doložka pozbyvá účinnosti (zaniká) a je vyloučeno, aby soud analogicky podle § 9 odst. 2 ZRŘ jmenoval na místo odstoupivšího rozhodce nového žalobcem označeného rozhodce. Citované ustanovení totiž dopadá pouze na případy, kdy jmenovaný rozhodce podle § 7 odst. 2 ZRŘ se vzdá funkce nebo ji nemůže vykonávat a nikoliv na situaci, kdy jediný smluvními stranami určený rozhodce podle § 7 odst. 1 ZRŘ v průběhu rozhodčího řízení na funkci rozhodce abdikuje. Jde o logický důsledek toho, že na rozdíl od rozhodce jmenovaného jednou stranou byl rozhodce určen vybrán za souhlasu obou smluvních stran. Jestliže se smluvní strany dohodly, že jejich případné spory bude rozhodovat jediný blíže konkretizovaný rozhodce, daly tím najevo, že jsou ochotny podrobit se rozhodnutí jen této jediné osobě.*

²⁸² LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, 2010, č. 13, s. 473.

²⁸³ DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215.

²⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006.

Tím se ovšem vystavily riziku, že nepřijme-li tato osoba funkci rozhodce, funkce se vzdá nebo ji nebude moci vykonávat, nebude tu podle rozhodčí doložky nikdo, kdo by jejich spor v rámci rozhodčího řízení projednal a rozhodl. Za takového stavu se platně sjednaná rozhodčí smlouva stává obsolentní a zaniká. Nic pak nebrání tomu, aby věc byla projednána před obecným soudem.“

Nejvyšší soud však svůj názor v nedávném rozhodnutí poněkud pozměnil,²⁸⁵ neboť zaujal stanovisko, že „pokud stranami určený rozhodce nemůže svou funkci vykonávat, obsahuje zákon o rozhodčím řízení náhradní řešení pro určení rozhodce soudem. Pokud lze interpretací rozhodčí doložky dospět k jednoznačnému závěru, že strany chtějí, aby jejich spor rozhodoval jeden jediný rozhodce, jinak nechťjí v rozhodčím řízení pokračovat, pak v takovém případě skutečně není možné v rozhodčím řízení pokračovat a je nutné podat žalobu k soudu. O takový případ se v daném sporu nejedná.²⁸⁶ V daném případě smluvní strany přenesly možnost rozhodovat o veškerých sporech vyplývajících z uzavřené smlouvy do rozhodčího řízení. A dále se shodly, že rozhodcem bude konkrétní osoba. Z rozhodčí doložky nelze vyvodit, že by se strany dohodly, že chtějí spor rozhodovat v rozhodčím řízení jen v případě, že o sporu bude rozhodovat tento konkrétní rozhodce. Zároveň v tomto řízení nedošlo ke vzdání se funkce rozhodce, jako je tomu v citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu, ale došlo ke zrušení rozhodčího nálezu soudem.“ K tomuto navíc Nejvyšší soud dodává, že „pouze v případě, že by se tento rozhodce vzdal své funkce pro toto řízení, pak by bylo nutné určit nového rozhodce soudem.“

Jak patrně, je třeba pečlivě rozlišovat, zda si smluvní strany v rozhodčí doložce sjednají pouze jednoho konkrétního rozhodce pro rozhodování jejich sporů a žádného jiného. Jinými slovy, nebude-li z jakéhokoli důvodu schopen či oprávněn spory rozhodovat jeden jediný konkrétní rozhodce, tak rozhodčí doložka zaniká. Ovšem pokud rozhodčí doložka bude formulována tak, že si strany sice sjednávají, že jejich spory budou rozhodovány v rozhodčím řízení, avšak osobu rozhodce si nezvolí výlučně, potom je možné, aby takovou osobu zvolil soud. Ničeho by potom nebránilo, aby zbytek rozhodčí doložky zůstal platný, pouze určení rozhodce by bylo neplatné, neboť strany v souladu s formulací ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení využily možnosti, nikoliv však povinnosti (určení rozhodce má být součástí rozhodčí doložky pouze „zpravidla“), zvolit si rozhodce.

Přijatý názor Nejvyššího soudu nicméně klade nesmírné nároky na interpretaci rozhodčí doložky a výklad projevu vůle smluvních stran vůbec. Ovšem za těchto okolností je nejvíce zachována smluvní volnost stran rozhodčí doložky, neboť tyto si buď zvolí pouze možnost řešení

²⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2016, sp. zn. 23 Cdo 877/2016.

²⁸⁶ Na tomto místě lze pro ilustraci uvést konkrétní znění rozhodčí doložky: „veškeré majetkové spory, které by v budoucnu vznikly z této smlouvy, jakož i spory, které vzniknou v souvislosti s touto smlouvou včetně platnosti, výkladu, realizace či ukončení, práv z tohoto právního vztahu přímo vznikající, otázky právní platnosti tohoto právního vztahu, jakož i otázky práv s těmito právy souvisejícími, a to i v případě, že tato smlouva bude neplatná, zrušena, nebo od ní bude odstoupeno (dále jen „spory“), budou rozhodovány v rozhodčím řízení s vyloučením pravomoci obecných soudů, jak to umožňuje zákon o rozhodčím řízení. Smluvní strany se dohodly, že spor bude rozhodovat rozhodce JUDr. T.Š.“

sporu v rozhodčím řízení, nebo si zvolí způsob řešení sporů v rozhodčím řízení konkrétním rozhodcem. Takový výklad lze považovat za nanejvýš žádoucí. Je zřejmé, že pokud chtějí smluvní strany řešit svůj spor konkrétním rozhodcem, pak není možné, aby jim v případě nemožnosti tohoto konkrétního rozhodce rozhodovat spor určil jiného rozhodce soud. Tím by jim totiž v podstatě vnutil jím vybraného rozhodce, a tak by tím v důsledku byla potlačena jejich svobodná vůle. Je na místě se domnívat, že takový názor lze přijmout i v případě neplatnosti ujednání o určení osoby rozhodce, neboť není důvod, proč by měla být tato skutečnost odlišována od případů výše uvedených.²⁸⁷ Rozhodčí doložka tak skutečně zůstává platná, avšak v podstatě podle ní nelze postupovat, poněvadž v ní není určen konkrétní rozhodce. Strany se tedy zavázaly řešit své spory v rozhodčím řízení, avšak nedohodnou-li se v takové situaci na konkrétním rozhodci, nezbyvá, než tento konkrétní spor předložit soudu, resp. podat žalobu k soudu.

2.3.2 Stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení

Strany rozhodčí doložky se mohou dohodnout i na způsobu vedení řízení, což umožňuje ustanovení § 19 zákona o rozhodčím řízení. Stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení není podstatnou náležitostí rozhodčí doložky,²⁸⁸ avšak dohodnou-li se strany na stanovení procesních pravidel, má taková dohoda podstatné důsledky pro další průběh rozhodčího řízení.

Předně je třeba akcentovat tu důležitou skutečnost, že stanoví-li si strany procesní pravidla pro vedení řízení, musí být tato ujednaná pravidla v souladu i s ustanovením § 18 zákona o rozhodčím řízení²⁸⁹ vyjadřující princip rovnosti v rozhodčím řízení. To se jeví jako mimořádně žádoucí prvek ochrany subjektů práva preventující možnosti zneužití smluvní autonomie v oblasti rozhodčích doložek.

Stranám rozhodčího řízení musí být poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, tzn., možnost dostatečného uplatnění procesních práv účastníků rozhodčího řízení.²⁹⁰

Znemožňovalo-li by vedení řízení zajistit dostatečné zajištění procesních práv, potom lze usoudit, že došlo k odepření možnosti věc před rozhodci projednat. To by mělo za následek neplatnost rozhodčí doložky.

Pokud se strany v rozhodčí doložce zřeknou ústnosti rozhodčího řízení, neznamená to, že strany rozhodčí doložky rovněž omezují svá procesní práva v možnosti navrhnout další důkazy

²⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012.

²⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 95/2006.

²⁸⁹ Ustanovení § 18 ZRR: „Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.“

²⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007.

nebo trvat na provedení již předložených důkazů, protože opačný postup by byl porušením práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.²⁹¹

Konkrétně může dojít k situaci, kdy se jedna ze stran rozhodčího řízení až v rozhodčím nálezu dozví o neprovedení důkazu navrhnutého touto stranou. Takový postup rozhodce nemůže obstát, poněvadž tato strana byla slovy Nejvyššího soudu²⁹² zaskočena a nebyla jí dána příležitost předložit důkaz k prokázání svých tvrzení.

Vyloučení ústnosti případně sjednání jednoinstančního řízení je typické pro splnění cíle a výhody rozhodčího řízení, a to urychlení řešení majetkových sporů. Každopádně takováto ujednání nesmí být zneužita.

Nedojde-li však ke zneužití, typicky ve spotřebitelských sporech,²⁹³ potom nelze zásadně hovořit o tom, že by snad rozhodčí doložka měla být neplatná.²⁹⁴ Takovou úvahu lze v demokratickém právním státu považovat za pochopitelnou, jakkoli se může na první pohled jevit jako přílišný zásah do základních procesních práv. Absence ústního jednání zde je připuštěna proporcionálně, tedy s ohledem na upředčení zásady rychlosti řízení, resp. dalších výhod rozhodčího řízení.

Podobně byla řešena otázka doručování rozhodčího nálezu. K tomu bylo konstatováno, že doručování rozhodnutí není součástí postupu, kterým rozhodci vedou řízení,²⁹⁵ tento názor však doznal změny (viz dále). Dříve totiž platil názor odvíjející se od tehdejší právní úpravy, že v rozhodčím řízení je sice umožněno disponovat pravidly upravujícími vedení řízení, ale to neplatí absolutně. Jde zejména o časové ohraničení, takto totiž lze upravit procesní pravidla vztahující se k postupu v řízení od jeho zahájení do jeho ukončení. Doručování rozhodnutí tak nepředstavovalo otázku, která je v dispozici stran, případně rozhodců, a to především s ohledem na nastoupení účinků rozhodnutí – právní moc a vykonatelnost – tak, jak je tomu u tradičních soudních rozhodnutí, a proto je třeba respektovat pravidla stanovená občanským soudním řádem.

Novelou zákona o rozhodčím řízení č. 19/2012 Sb., účinnou od 1.4.2012, bylo dotčeno ustanovení § 23 písm. a) tohoto zákona, a to tak, že byl stanoven konec rozhodčího řízení na okamžik právní moci rozhodčího nálezu, zatímco předcházející právní úprava považovala za konec rozhodčího řízení již pouhé vydání rozhodčího nálezu.

²⁹¹ Tamtéž.

²⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 32 Cdo 4968/2010.

²⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2015, sp. zn. 26 Cdo 1492/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 1637/2014.

²⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2016, sp. zn. 20 Cdo 1255/2015.

²⁹⁵ Ustanovení § 19 odst. 1 ZRR: „*Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.*“

Tato změna však má dalekosáhlé účinky, a to zejména s ohledem na nastolenou otázku doručování rozhodčího řízení. V předchozím odstavci totiž bylo řečeno, že s odkazem na ustanovení § 19 zákona o rozhodčím řízení se lze dohodnout na postupu, kterým má rozhodce vést řízení, což zahrnuje i otázku doručování. Pokud byl konec rozhodčího řízení posunut až na právní moc rozhodčího nálezu, umožňuje to stranám se dohodnout i na doručování rozhodčího nálezu.

To stejné konstatuje i důvodová zpráva k novele zákona o rozhodčím řízení č. 19/2012, když dokonce odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu k ustanovení § 45 OSŘ a výslovně uvádí, že judikatura k tomuto ustanovení již nemusí být striktně používána i v rozhodčím řízení. Z těchto důvodů se tak lze ode dne 1. 4. 2012 dohodnout i na způsobu doručování rozhodčího nálezu, přičemž však pro rozhodčí řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti zmiňované novely, a to včetně sporů ze spotřebitelských smluv, se dokončí podle dosavadních předpisů.²⁹⁶ To znamená, že pro tato starší rozhodčí řízení uvedená možnost neplatí a nelze se na způsobu doručování rozhodčího nálezu dohodnout.

Strany rozhodčí doložky se také mohou dohodnout na písemném vedení rozhodčího řízení. Písemné vedení rozhodčího řízení však mimo jiné znamená, že pokud se strany nedohodnou, že veškerá podání stran a listinné důkazy budou zaslány druhé straně, musí rozhodce k zajištění principu „rovnosti zbraní“ v rozhodčím řízení při jeho písemném způsobu vedení umožnit stranám nahlížet do všech listin prokazujících průběh celého rozhodčího řízení, v opačném případě by jim znemožnil seznámit se s písemnými podklady, na jejichž základě bude formulovat svůj závěr o skutkovém stavu věci a následně i své právní posouzení věci, což by bylo v rozporu se zásadou rovnosti rozhodčího řízení.²⁹⁷ V neposlední řadě zde hraje významnou roli i otázka poučovací povinnosti ve smyslu ustanovení § 118a OSŘ. K této otázce se vyjádřila judikatura²⁹⁸ tak, že takové poučení je potřeba pouze tehdy, pokud je nutno předejít nepříznivému, resp. překvapivému rozhodnutí, které bude založeno na neunesení břemene tvrzení, břemene důkazním, či odlišném právním posouzení žalobou vylíčeného skutku.

V případě procesních pravidel je třeba také odkázat na judikaturu Ústavního soudu, který se vyjadřoval k pravidlům rozhodčího řízení, na kterých se lze dohodnout.

²⁹⁶ Ustanovení čl. II odst. 1 zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 33 Cdo 3183/2010, podobně rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, č.j. 1 Cmo 56/2015 – 196.

²⁹⁸ JIRSA, Jaromír. *Jak se dnes snášejí rozhodčí řízení s občanským soudním řádem (aneb několik úvah na věčné téma podpůrného použití o. s. ř. na řízení před rozhodci)* [online]. epravo.cz, 8. prosince 2015 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/jak-se-dnes-snasi-rozhodci-rizeni-s-obcanskym-soudnim-radem-aneb-nekolik-uvah-na-vecne-tema-podpurneho-pouziti-o-s-r-na-rizeni-pred-rozhodci>>, shodně rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, č.j. 1 Cmo 56/2015 – 196.

Jedno z těchto rozhodnutí se věnovalo otázce znemožnění reakce jedné ze stran na rozhodčí žalobu. Ústavní soud přijal závěr,²⁹⁹ že pokud je straně sporu znemožněno skutkově a právně reagovat, považuje se takové rozhodnutí za překvapivé (nepředvídatelné).

Ústavní soud dále dovodil, že k upření plné možnosti uplatnění práv strany může dojít i nepředvídatelným postupem rozhodce, v důsledku něž se nebude strana moci kupř. vyjádřit ke všem relevantním skutečnostem, popř. doplnit svá tvrzení o skutečnosti, které z pohledu svého právního názoru nepovažovala za významné a jež jsou naopak relevantní z hlediska právního názoru zastávaného rozhodcem, a navrhnout k jejich prokázání důkazy.³⁰⁰

Jakékoliv ujednání přičítící se principu rovnosti vyjádřeného v ustanovení § 18 zákona o rozhodčím řízení³⁰¹ by bylo nutno považovat za neplatné, a to i v případě, že postup rozhodce bude vyplývat z řádu stálého rozhodčího soudu nebo kdy jej budou určovat sami rozhodci.

V případě, že se strany dohodnou ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení³⁰² na příslušnosti stálého rozhodčího soudu, potom se podrobují i pravidlům stálého rozhodčího soudu, ledaže by si v rozhodčí doložce dojednaly odlišný režim.³⁰³

Ujednání o vedení řízení tak samo o sobě nemůže vyloučit možnost reakce a samotný rozhodce musí v řízení postupovat důsledně tak, aby zajistil, že jeho rozhodnutí nebude pro některého z účastníků rozhodčího řízení překvapivé.

Jinak řečeno, rozhodčí doložka by neměla být sjednána tak, aby vyloučila předvídatelnost v rozhodování rozhodců,³⁰⁴ protože i překvapivost rozhodčího nálezu může být důvodem pro jeho zrušení.³⁰⁵

Je zajímavé, jak se k této problematice postavil Nejvyšší soud:³⁰⁶ „Řečeno jinak, prosazují, že obsah rozhodčí doložky byl v posuzovaném případě sjednán odkazem na v ní uvedená pravidla, která přijal rozhodce ad hoc. Tak tomu však není. Naopak, rozhodčí doložka obsahuje veškerá podstatná (obligatorní) ujednání. Odkaz na statut přijatý rozhodcem, který není stálým rozhodčím soudem, podle něhož mají být určeny náklady rozhodčího řízení, nepředstavuje určení způsobu vedení rozhodčího řízení. Neuplatní se tudíž ani závěry, které přijal Nejvyšší

²⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. III. ÚS 729/2000 a usnesení Ústavního soudu ze dne 11. června 2007, sp. zn. IV. ÚS 321/2007.

³⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

³⁰¹ Ustanovení § 18 ZRR: „Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.“

³⁰² Ustanovení § 13 odst. 3 ZRR: „Jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily předpisům uvedeným v odstavci 2, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem.“

³⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2013, sp. zn. 33 Cdo 3740/2011.

³⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010.

³⁰⁵ Tamtéž.

³⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

soud v rozsudku ze dne 6. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 3837/2007, v němž dovodil, že pokud byl sjednán obsah rozhodčí smlouvy odkazem na v ní uvedená pravidla, pak se toto ujednání jeví přinejmenším jako neurčité, jedná-li se o pravidla vytvořená pro rozhodčí řízení ad hoc, která nebyla součástí rozhodčí smlouvy, a která na rozdíl od statutů stálých rozhodčích soudů (§ 13 odst. 2 ZRŘ) nebyla uveřejněna v Obchodním věstníku (na rozdíl od stálých rozhodčích soudů totiž neexistují pravidla pro vydávání rádu rozhodců ad hoc, přičemž takové pravidlo může být ze strany tohoto rozhodce či rozhodčího soudu libovolně měněno).“ Nejvyšší soud tak jednoznačně nepovažoval náklady rozhodčího řízení za problematiku spadající pod určení způsobu vedení řízení, nejde tedy ani o podstatnou náležitost rozhodčí doložky. Závěr o tom, že v případě ujednání o nákladech rozhodčího řízení nejde o podstatnou náležitost rozhodčí doložky je naprosto správný, neboť není důvodu, proč by tomu mělo být naopak. Je čistě vůlí stran, zda se dohodnou na tom, jak či zda vůbec budou upravovat otázku nákladů rozhodčího řízení.

Závěrem lze dodat, že i když jde o nepodstatnou náležitost rozhodčí doložky, lze doporučit sjednání pravidel rozhodčího řízení v rozhodčí doložce, neboť taková rozhodčí doložka bude mnohem více zaručovat rovnost zbraní, a tedy i spravedlivý průběh takového potencionálního řízení.

Je především v zájmu samotných stran, aby při vyjednávání o konkrétní podobě rozhodčí doložky důsledně dbaly na jednotlivé dílčí aspekty pravidel rozhodčího řízení tak, aby jejich práva byla předvídatelná a aby bylo zaručeno právo na jejich spravedlivý,³⁰⁷ resp. lze de facto říci dohodnutý, proces, poněvadž s ujednáním rozhodování „dle zásad spravedlnosti“ není právní jistota stran nikterak zaručena a naopak vše je založeno na konkrétním rozhodci, který si zásady spravedlnosti může vykládat velmi různorodě.

Výše uvedený výklad lze obecně vztáhnout na rozhodčí doložky, ovšem zcela zásadní je v dané oblasti judikatura týkající se rozhodčích doložek sjednaných ve spotřebitelských smlouvách, ve kterých je kladen o to větší důraz na transparentní a jednoznačná pravidla pro rozhodčí řízení, která musí zaručovat procesní práva srovnatelná s civilním řízením před obecnými soudy, jimiž jsou ústnost, přímost jednání, odvolací instance, a absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva.³⁰⁸

2.3.3 Komparace

Jeví se rovněž jako přínosné poměřit závěry výše uvedené ve vztahu k zahraniční právní úpravě. Slovenská právní úprava rozhodčího řízení³⁰⁹ připouští možnost, že se strany nemusí

³⁰⁷ ZWETTLEROVÁ, Ingrid, BERDYCH, Martin. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*, 2008, č. 24, s. 891 – 904.

³⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

³⁰⁹ Zákon č. 244/2002 Z.z. o rozhodcovskom konaní.

dohodnout na konkrétní osobě rozhodce, nedohodnou-li se ani na počtu, pak rozhodují tři rozhodci.³¹⁰

V takovém případě je zakotven i zákonný postup, podle kterého dojde k dodatečnému určení rozhodce. Nedohodnou-li se na tomto dodatečném určení a ani na počtu rozhodců, každá ze stran určí jednoho rozhodce, tito dva určení rozhodci jmenují třetího předsedajícího rozhodce. Pokud by náhodou jedna ze stran neurčila rozhodce do 15 dnů od výzvy druhé strany nebo se dva určení rozhodci nedohodnou na určení třetího předsedajícího rozhodce do 30 dnů ode dne jejich ustanovení, jmenuje předsedajícího rozhodce na žádost některé ze stran jiná vybraná osoba nebo soud.³¹¹ Pokud by se strany dohodly, že bude rozhodovat pouze jeden rozhodce, potom se rozhodce určí opět na žádost některé ze smluvních stran další vybranou osobou nebo soudem.

Tato právní úprava se ve srovnání s úpravou českou a zejména pak s neaktuálnější judikaturou Nejvyššího soudu jeví jako liberálnější, což však samo o sobě nelze považovat za špatné, ba spíše naopak.

Anglická právní úprava stanoví, že neexistuje-li dohoda smluvních stran ohledně počtu rozhodců, bude rozhodovat jediný rozhodce.³¹² Pro případ, že neexistuje stranami dohodnutý postup určení rozhodce, obsahuje anglický Arbitration Act sofistikovanou právní úpravu, která řeší podobně jako slovenská právní úprava náhradní způsob určení rozhodce, ovšem mnohem detailněji.³¹³

Je stanoven postup, který primárně záleží na počtu rozhodců. V případě jediného rozhodce je opět stranám dána lhůta pro jeho určení.³¹⁴ Bude-li jednou ze stran určen rozhodce a druhá strana nebude namítat ničeho, potom tento rozhodce rozhodne jejich spor.

V případě, že se strany nedohodnou na konkrétním jediném rozhodci, může kterákoliv z nich podat návrh k soudu, který může mimo jiné jmenovat rozhodce sám.³¹⁵ Pokud by byla druhá ze stran pasivní a nevyjadřovala by se, může být rozhodcem určen ten rozhodce, kterého navrhla

³¹⁰ Ustanovení § 7 odst. 3 zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní: „*Ak sa zmluvné strany na počte rozhodcov nedohodnú, v rozhodcovskom konaní rozhodujú traja rozhodcovia.*“

³¹¹ Ustanovení § 8 odst. 2 písm. a) zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní. „*Ak sa zmluvné strany nedohodli ani na osobe rozhodcu (rozhodcov), ani na postupe jeho dodatočného ustanovenia, a) pri rozhodcovskom konaní s tromi rozhodcami každá zmluvná strana ustanoví jedného rozhodcu a takto ustanovení rozhodcovia následne ustanovia tretieho predsedajúceho rozhodcu; ak zmluvná strana neustanoví rozhodcu do 15 dní od požiadania druhej zmluvnej strany alebo ak dvaja ustanovení rozhodcovia neustanovia tretieho predsedajúceho rozhodcu do 30 dní od ich ustanovenia, rozhodcu na žiadosť zmluvnej strany ustanoví vybraná osoba alebo súd. (...)*“

³¹² Ustanovení čl. 15 odst. 3 AA: „*The parties are free to agree on the number of arbitrators to form the tribunal and whether there is to be a chairman or umpire.*“

³¹³ Ustanovení čl. 15 až čl. 32 AA.

³¹⁴ Ustanovení čl. 16 odst. 3 AA: „*If the tribunal is to consist of a sole arbitrator, the parties shall jointly appoint the arbitrator not later than 28 days after service of a request in writing by either party to do so.*“

³¹⁵ Ustanovení čl. 18 odst. 4 AA: „*An appointment made by the court under this section has effect as if made with the agreement of the parties.*“

tato první ze stran, v takovém případě však má pasivní strana možnost obrátit se na soud, který případně může toto určení zrušit.³¹⁶

Opět lze zhodnotit, že tento detailně upravený proces zachovává práni stran řešit svůj spor v rozhodčím řízení, přičemž však ničeho neubírá ani na zachování rovnosti jednotlivých stran a práva na spravedlivý proces.

Německá právní úprava obdobně stanoví, že se strany mohou dohodnout na počtu rozhodců, přičemž pokud k dohodě nedojde, budou spor rozhodovat tři rozhodci.³¹⁷ Dohodnou-li se strany na jednom rozhodci, ale už se nedohodnou na jeho konkrétním určení, potom provede určení soud, a to na návrh některé ze stran.³¹⁸ Téměř identický právní režim zakotvuje i estonská právní úprava.³¹⁹

Z výše uvedeného je patrné, že je poměrně obvyklé zakotvení úpravy pro určení rozhodce v případě, že se na tom strany primárně při sepisování rozhodčí doložky nedohodnou a rozhodčí doložka tedy vůbec neobsahuje takové ujednání. V takovém případě příslušný zákon stanovuje mechanismus určení rozhodce tak, aby byla zachována vůle smluvních stran řešit svůj spor v rozhodčím řízení.

Zahraniční právní úpravu výše nastíněnou lze jednoznačně doporučit, a to hned z několika důvodů. První a klíčový důvod je ten, že rozhodčí doložka primárně ani nemusí obsahovat určení rozhodce, plyne tak explicitně z ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení (slovo „zpravidla“).

2.3.4 Dílčí hodnocení

Otázka určení rozhodce představuje naprosto klíčovou problematiku, která nabírá na významu s otázkou, zda jde o podstatnou či nepodstatnou náležitost rozhodčí doložky. Nejdříve byl široce přijímán názor, že nejde o podstatnou náležitost rozhodčí doložky, s čímž jsou přirozeně spojené i nanejvýš zásadní důsledky.

³¹⁶ Ustanovení čl. 17 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) AA. „(1) Unless the parties otherwise agree, where each of two parties to an arbitration agreement is to appoint an arbitrator and one party (“the party in default”) refuses to do so, or fails to do so within the time specified, the other party, having duly appointed his arbitrator, may give notice in writing to the party in default that he proposes to appoint his arbitrator to act as sole arbitrator. (2) If the party in default does not within 7 clear days of that notice being given (a) make the required appointment, and (b) notify the other party that he has done so, the other party may appoint his arbitrator as sole arbitrator whose award shall be binding on both parties as if he had been so appointed by agreement.“

³¹⁷ Ustanovení § 1034 odst. 1 ZPO: „Die Parteien können die Anzahl der Schiedsrichter vereinbaren. Fehlt eine solche Vereinbarung, so ist die Zahl der Schiedsrichter drei.“

³¹⁸ Ustanovení § 1035 odst. 2 ZPO: „Sofern die Parteien nichts anderes vereinbart haben, ist eine Partei an die durch sie erfolgte Bestellung eines Schiedsrichters gebunden, sobald die andere Partei die Mitteilung über die Bestellung empfangen hat.“

³¹⁹ Ustanovení § 721 TKS: „(1) The parties agree on the number of arbitrators. If there is no agreement, a dispute is resolved by three arbitrators. (2) If an arbitral agreement gives one of the parties, in the formation of an arbitral tribunal, an economic or other advantage over the other party which is materially damaging to the other party, such party may request that the court appoint one arbitrator or several arbitrators differently from the appointment which already took place or from the rules of appointment agreed upon earlier. The request shall be made not later than within 15 days as of the time the party became aware of the formation of the arbitral tribunal. (3) If a party has submitted the request specified in subsection (2) of this section to the court, the arbitral tribunal may suspend its proceeding.“

Podle nedávno vysloveného názoru Nejvyššího soudu³²⁰ se však o podstatnou (obligatorní) náležitost skutečně jedná.

Jde o přelomový názor, který navíc není zcela v souladu se zněním zákona, neboť zde je v ustanovení § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení použito slovo „zpravidla“, jež indikuje pouze pravidelnou náležitost rozhodčí doložky, nikoliv však obligatorní.

Důsledky takových úvah jsou kruciální, neboť v případě podstatné náležitosti znamená její absence absolutní neplatnost rozhodčí doložky, ovšem pokud by nešlo o obligatorní náležitost, je situace jiná, avšak rozhodně nikoliv jednodušší. V takovém případě je nezbytné se zabývat aspektem oddělitelnosti takového ujednání od dalšího textu rozhodčí doložky.

Pokud je to které neplatné ujednání oddělitelné od zbytku rozhodčí doložky a zároveň jde o její nepodstatnou náležitost, potom lze konstatovat, že neplatným je pouze dané ujednání, avšak zbytek rozhodčí doložky zůstává nadále platným, a to vše lze nyní říci přesto, že se takovému názoru Nejvyšší soud prvně vyhýbal.³²¹

Další otázkou, kterou nastínila judikatura soudů, je rozlišení vůle smluvních stran, a to v tom ohledu, zda se dohodly na konkrétním rozhodci a žádném jiném, nebo zda se „pouze“ dohodly na tom, že jejich věc má být řešena v rozhodčím řízení, avšak konkrétní rozhodce pro ně není klíčovým aspektem, byť v rozhodčí dohodě uvedly jméno potenciálního rozhodce.

Jinými slovy řečeno, smluvní strany v rozhodčí doložce buď dají najevo, že jsou ochotny se podrobit rozhodnutí pouze jediné osoby, kterou určily, a proto jejich spor nemůže rozhodovat nikdo jiný, nebo se primárně dohodly na způsobu řešení sporu prostřednictvím rozhodčí doložky, ale konkrétního rozhodce neurčily výlučně, čímž daly najevo, že se podrobí i rozhodnutí jiného rozhodce.

V tomto ohledu je příhodné odkázat i na ustanovení § 34 zákona o rozhodčím řízení, které ve svém odstavci 2 uvádí, že „Zruší-li soud rozhodčí náleze z důvodů uvedených v § 31 písm. c) až g), pokračuje se k návrhu některé ze stran v rozhodčím řízení na základě rozhodčí smlouvy. Nedobodnou-li se strany jinak, rozhodci zúčastnění na rozhodčím nálezu, který byl zrušen z důvodů uvedených v § 31 písm. c), jsou však z nového projednání a rozhodování vyloučeni. Nedobodnou-li se strany jinak, budou noví rozhodci jmenováni způsobem původně určeným v rozhodčí smlouvě nebo podpůrně podle ustanovení tohoto zákona.“ Je třeba upozornit na poslední větu tohoto ustanovení.

³²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

³²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2014, sp. zn. 33 Cdo 2505/2014.

Jak vidno, i toto ustanovení počítá s možností podpůrného jmenování rozhodce dle zákona o rozhodčím řízení, zjevně je odkazováno na ustanovení § 9 zákona o rozhodčím řízení,³²² které upravuje náhradní způsob jmenování rozhodce.

Lze zhodnotit, že dané ustanovení podporuje skutečnost, že nedohodnou-li se strany výlučně na jednom jediném rozhodci, existuje možnost jmenování náhradního rozhodce soudem. Tato otázka zdůrazňuje důležitost formulace rozhodčí doložky a posléze klade rovněž vysoké nároky na interpretaci rozhodčí doložky soudem.

Nemusí-li rozhodčí doložka obsahovat určení rozhodce, potom i v případě její absence, lze do úpravy rozhodčího řízení zakotvit alternativní postup pro jeho určení tak, aby byla zachována vůle smluvních stran řešit svůj spor v rozhodčím řízení.

Dle právní úpravy a judikatury totiž dochází na rozdíl od jiných států EU v tuzemském prostředí k tomu, že rozhodčí doložka je jako celek neplatná, je-li neplatné určení rozhodce.

Ovšem, i kdyby bylo určení rozhodce neplatné nebo by rozhodčí doložka určení rozhodce vůbec neobsahovala, nemělo by to samo o sobě rezultovat v neplatnost celé rozhodčí doložky, neboť se nejedná o podstatnou náležitost rozhodčí doložky.

Tuzemská judikatura v tomto zvolila nesprávnou cestu odporující zákonnému znění, resp. judikatura nesprávně pochopila ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení, které ve svém druhém odstavci³²³ umožňuje spravedlivě určit tři rozhodce, a to se zachováním rovnosti stran rozhodčího řízení.

Taková úprava je velice obdobná i s další evropskou úpravou uvedenou výše. V současné době dochází dle aktuálního právního stavu k tomu, že je rozhodčí doložka jako celek zneplatněna a strany tak musí svůj spor uplatnit u obecného soudu, a to i přesto, že by neplatné ujednání o určení rozhodce mohlo být odděleno a v rozhodčím řízení pokračováno.

Z výše uvedených důvodů lze de lege ferenda opakovaně doporučit zakotvit jednoznačné vymezení základních náležitostí rozhodčí doložky, neboť například skutečnost, zda určení rozhodce je či není podstatnou náležitostí rozhodčí doložky, vyvolává pouze nepřehlednost v celé problematice, přičemž klíčová je zde vůle stran řešit věc v rozhodčím řízení. Zvláště s ohledem na explicitní zakotvení slova „zpravidla“ v souvislosti s určením rozhodce a naprosto opačným názorem judikatury by mělo v tomto směru dojít k novelizaci zákona o rozhodčím řízení.

³²² BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1184-1199.

³²³ Ustanovení § 7 odst. 2 ZRR: „Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tyto rozhodci volí předsedajícího rozhodce.“

Jinými slovy, je nezbytné stanovit základní stavbu rozhodčí doložky, od které je možné zbývající obsah oddělit. Podle toho lze dojít k závěru, že rozhodčí doložka je v podstatných náležitostech platná, avšak zbývající obsah je neplatný. Neplatnou část lze oddělit, a proto nezpůsobuje neplatnost zbývající části rozhodčí doložky, která obsahuje její podstatné náležitosti.

Podobně by se tímto vyřešila i otázka, zda dochází k zásahu do svobodné vůle jednotlivých stran například tím, že soud jmenuje rozhodce, kterého si strany vůbec nepřály, což je důsledek velmi nevhodný.

3 Rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech

Rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech zaznamenalo v posledních letech mimořádně turbulentní vývoj.³²⁴ Od přijetí zákona č. 19/2012 Sb., který zásadně novelizoval zákon o rozhodčím řízení, neboť zavedl poměrně zásadní instituty pro ochranu spotřebitele v rámci uzavírání rozhodčích doložek ve vztahu podnikatele a spotřebitele a úpravy průběhu rozhodčího řízení vůbec, až k dnešnímu stavu, kdy zákonem č. 258/2016 Sb. byla provedena novelizace zákona o rozhodčím řízení, která zcela vyloučila rozhodčí řízení ve vztahu podnikatele a spotřebitele.

V následujícím textu jsou tak vymezené jednotlivé fáze vývoje s příslušnou judikaturou, jelikož je třeba zohlednit, že náležitosti rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech se budou posuzovat podle přechodných ustanovení jednotlivých novel,³²⁵ a proto je nezbytné přistupovat k té které rozhodčí doložce zejména s ohledem na právní stav, ve kterém byla uzavřena.

3.1 Vývoj přípustnosti rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech

Pokud jde o přípustnost rozhodčí doložky, nastalo hned několik klíčových okamžiků vztahujících se k právní úpravě rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech, přičemž za tu nejzásadnější lze beze sporu označit právní úpravu zakotvenou zákonem č. 19/2012 Sb., jenž novelizoval zákon o rozhodčím řízení a zásadně tak pozměnil požadavky na úpravu rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech a vůbec na vedení rozhodčího řízení.

Pokud jde o přípustnost rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech před výše zmíněnou klíčovou novelou, zákon nikterak nevylučoval rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech. Ani judikatura soudů takové rozhodčí doložky nevylučovala a považovala je za platné.³²⁶

S ohledem na následující vývoj je vhodné uvést, že v citovaném případě šlo o rozhodčí doložku, kde bylo dohodnuto, že majetkové spory vzniklé v souvislosti s leasingovou smlouvou budou rozhodovány podle platného práva České republiky rozhodcem vybraným žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného při Asociaci leasingových společností ČR.

Nejvyšší soud dokonce uvedl, že rozhodnutí, zda případné spory bude rozhodovat jeden či více rozhodců zapsaných u stálého rozhodčího soudu či u jiných soukromoprávních subjektů, je čistě projevem vůle stran rozhodčí doložky. Tento stav lze považovat z dnešního nazírání na

³²⁴ HORÁČEK, Tomáš. *Nové aspekty ochrany spotřebitele*. [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 28. července 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nove-aspekty-ochrany-spotrebitel>>.

³²⁵ Např. čl. IX zákona č. 258/2016 Sb.: „1. Platnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle zákona č. 216/1994 Sb. ve znění účinném v době uzavření rozhodčí smlouvy; 2. Rozhodčí řízení zabývaná na základě rozhodčích smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů.“

³²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

problematiku za poněkud velkorysý, se značně širokou tolerancí toho, co je ještě akceptovatelné ujednání rozhodčí doložky.

Nelze však přehlížet tu skutečnost, že taková úprava mohla rezultovat v nevýhodné postavení spotřebitele, což je jev v moderním demokratickém státu nežádoucí.

Takto benevolentní stav však nevydržel dlouho, poněvadž se judikatura soudů začala postupně měnit a překlápět ve zcela opačný postoj, a to zejména s cílem zvýšit míru ochrany spotřebitele. Zmíněný obrat se projevil v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze,³²⁷ který konstatoval: „*Pokud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona o rozhodčím řízení, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právníckou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona.*“

Je vskutku pozoruhodné, jak se tento názor liší od původně citovaného názoru Nejvyššího soudu. Takové názorové změny se nejeví jako vhodné pro právní jistotu účastníků smluvních vztahů, a tak je třeba turbulentní vývoj judikatury odmítnout.

Postupem času se k této otázce vyjádřil i Nejvyšší soud, který názor Vrchního soudu v Praze potvrdil a dodal, že „*Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák.*“³²⁸

Dané závěry je třeba posoudit i vzhledem k rozhodnutí Nejvyššího soudu, které přijal v souvislosti s rozhodčí doložkou umožňující žalující straně vybrat si ze čtyř rozhodců postavených na stejné úrovni (viz výše). Dovolací soud v této věci konstatoval, že taková rozhodčí doložka není pro netransparentnost výběru rozhodce neplatná, přičemž zdůraznil, že žalovaná strana (zde spotřebitelka) měla sama možnost volby konkrétního rozhodce. Skutečnost, že této možnosti nevyužila, a konkrétního rozhodce z daného seznamu proto v souladu s rozhodčí smlouvou určil žalobce (podnikatel), na tomto závěru ničeho nezměnila.³²⁹

V názorech Nejvyššího soudu je zcela zjevná nesourodost, přičemž tato skutečnost nabývá na významu tím spíše, když jejich vydání není od sebe příliš časově vzdálené, což samozřejmě z hlediska právní jistoty účastníků rozhodčí doložky nelze hodnotit pozitivně.

³²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 3913/2016.

Za daných okolností nelze ani odhlédnout od evropských souvislostí, když Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách zakotvuje v čl. 6 odst. 1 nezávaznost zneužívajících klauzulí ve spotřebitelských smlouvách. Obecně má judikatura Soudního dvoru EU velice významný vliv na vývoj ve spotřebitelských rozhodčích věcech, a to s ohledem na výklad směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.³³⁰

V tomto ohledu se s evropskou úpravou velice zdařile vypořádal Nejvyšší soud,³³¹ který mimo jiné konstatoval, že „*pojmem významná nerovnováha v neprospěch spotřebitele je třeba posuzovat na základě analýzy vnitrostátních právních předpisů, které by se použily v případě neexistence dohody stran, aby bylo možné posoudit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy. Stejně tak by za tímto účelem mělo být přezkoumáno právní postavení, v jakém se daný spotřebitel nachází s ohledem na prostředky, které má podle vnitrostátních právních předpisů k dispozici pro zabránění dalšímu používání zneužívajících klauzulí. Za účelem zodpovězení otázky, zda je způsobena nerovnováha v rozporu s požadavkem dobré víry, je třeba ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.*“

Nejvyšší soud takto došel k závěru, že ani absence dohody o přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci nepředstavuje k újmě spotřebitele významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, a proto ani vyloučení přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci bez dalšího (automaticky) nezpůsobuje neplatnost rozhodčí smlouvy, jejímž účastníkem je spotřebitel.

Nejvyšší soud mimo jiné reagoval i na názor Ústavního soudu,³³² jenž požadoval, aby rozhodčí řízení obecně zaručovalo procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo namíste v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (tj. ústnost, přímost jednání, odvolací instance a absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva). Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí naopak velmi důkladně odůvodnil názor, že zásada dvojinančnosti řízení není obecnou zásadou občanského soudního řízení, a už vůbec ne ústavní zásadou vztahující se k občanskému soudnímu řízení, jak se domníval Ústavní soud.

Za daných okolností tak byla platná i rozhodčí doložka, ve které bylo ujednáno, že majetkový spor rozhodne jeden z osmi jednoznačně určených rozhodců s tím, že výběr jednoho z nich je na

³³⁰ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, také Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. Října 2009, Asturcom Telecomunicaciones SL v. María Kristina, C-40/08, kde se konstatuje, že ve spotřebitelských sporech má být spotřebiteli umožněno, aby platnost rozhodčí doložky mohla být přezkoumávána také ve fázi výkonu rozhodnutí.

³³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014.

³³² Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

straně, která podá rozhodčí žalobu.³³³ Podobně kriticky se k názoru Ústavního soudu vyjadřovala i odborná veřejnost, zejména bylo upozorňováno na to, že zákon o rozhodčím řízení nikde negarantuje právo na přezkum rozhodčího nálezu.³³⁴ S těmito názory se lze ztotožnit, neboť jsou v souladu s principy právní jistoty a zásadou autonomie vůle stran.

Nicméně stále platilo, že v případě spotřebitelských rozhodčích doložek je nezbytné klást větší důraz na zvýšenou ochranu spotřebitele a také na to, aby pravidla rozhodčího řízení fakticky zajistila skutečně spravedlivé řízení.³³⁵ Rozhodčí doložkou nesmí být vyvolávána nerovnováha v právech a povinnostech stran, která by dosahovala významné intenzity, avšak na druhou stranu je třeba současně respektovat smysl zákona o rozhodčím řízení, neboť tento umožňuje vyloučení ústního jednání právě za tím účelem, aby došlo k urychlení řešení sporů, přičemž pokud tak není toho kterého ujednání směřujícího k urychlení řešení sporů zneužito v neprospěch spotřebitele, potom nelze automaticky hovořit o újmě spotřebitele.³³⁶

To, zda došlo k újmě spotřebitele, bude zásadně přezkoumávat soud v řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Je jen vhodné zdůraznit, že platnost rozhodčí doložky uzavřené ve spotřebitelské smlouvě je soud povinen zkoumat, a to i v případě, že spotřebitel nevznesl námitku neplatnosti v samotném rozhodčím řízení, nýbrž až v řízení o zrušení rozhodčího nálezu.³³⁷

Opět je zde jasně viditelná snaha o ochranu spotřebitele. Je rovněž třeba uvést, že exekuční soud není oprávněn přezkoumávat, zda-li rozhodčí doložka obsahuje ujednání způsobující významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele, neboť jde do jisté míry o přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu, což bylo za právního stavu do 31. 3. 2012 naprosto vyloučeno.³³⁸

Ovšem jiná situace nastává v případě přezkumu pravomoci rozhodce, tam již exekuční soud mohl přezkoumávat platnost rozhodčí doložky, a tím i pravomoc rozhodce.³³⁹ Od 1. 4. 2012 se však situace změnila a bylo možné přezkoumávat i věcnou správnost rozhodčího nálezu. Na tomto

³³³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. srpna 2012, sp. zn. 9 Cmo 181/2012, následně i usnesení Ústavního soudu ze dne 23. května 2013, sp. zn. II. ÚS 3413/12.

³³⁴ LISSE, Luděk. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde, a. s., 2012, s. 232. Podobně BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012. s. 987.

³³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2012, sp. zn. 33 Cdo 1621/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp. zn. 33 Cdo 3121/2010.

³³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2015, sp. zn. 26 Cdo 1492/2015.

³³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

³³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2014, sp. zn. 30 Cdo 3712/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2016, sp. zn. 20 Cdo 1255/2015.

³³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

místě však nebude řešena otázka přezkumu rozhodčí doložky, neboť se této problematice komplexně věnuje následující kapitola. Ochrana spotřebitele každopádně byla velmi silná a v mnoha ohledech i žádoucí.

K vymezení nepřiměřených smluvních podmínek u spotřebitele lze dodat, že se o ně bude jednat zpravidla tehdy, pokud nebude umožněno spotřebiteli rozhodčí doložku sjednat individuálně, tzn., že půjde o tzv. formulářové smlouvy. O nepřiměřené podmínky se také bude jednat, pokud by podnikatel nemohl rozumně očekávat, že by s ní spotřebitel souhlasil při individuálním projednání, pokud zároveň vyvolává významnou nerovnováhu mezi podnikatelem a spotřebitelem.³⁴⁰

Jakkoli se toto kritérium zjevně snaží o konkretizaci, nelze při hlubší úvaze nad problematikou než konstatovat, že se jedná o podmínky do značné míry závisící na subjektivním faktoru.

Za nepřiměřené (zneužívající) podmínky, které vyvolávají nerovnováhu mezi smluvními stranami dosahující takové intenzity, že je způsobilá vést ke značné procesní nevýhodě jednoho z účastníků řízení, lze považovat rozhodčí doložku odkazující na „zásady spravedlnosti“, jež nejsou blíže specifikovány v rozhodčí doložce, a které ve sporu týkajícím se směnečného práva nijak nereflektují povinnost rozhodce zohlednit zajišťovací povahu směnky ve vztahu ke sjednanému spotřebitelskému úvěru tak, jak by tomu bylo v soudním řízení o směnečném nároku při posuzování tzv. kauzálních námitek.³⁴¹

Jak je patrné, tak i v tomto období judikatura stanovila vysoké nároky na rozhodčí doložku, přičemž jak rozhodce, tak případně i soud musí vždy zkoumat, zda nevzniká mezi podnikatelem a spotřebitelem významná nerovnováha v právech a povinnostech v neprospěch spotřebitele. Soudce tak musel z úřední povinnosti zkoumat zneužívající povahu rozhodčí doložky, přičemž nelze ani opomenout, že výklad znevažující klauzule je třeba chápat v souladu s výkladem Soudního dvora EU, v případě rozporu nelze takovou klauzuli aplikovat.³⁴²

Podstatou takto široké ochrany spotřebitele je vyvážit jeho postavení tak, aby mohl dostatečně hájit svá práva.³⁴³ Vývoj v této otázce každopádně dospěl k tomu, že zákonodárce přijal již zmíněný zákon č. 19/2012 Sb., kterým zcela zásadním způsobem novelizoval zákon

³⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. října 2013, sp.zn. 23 Cdo 2447/2011.

³⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 1201/2012.

³⁴² PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 17.

³⁴³ PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Rozhodčí doložka sjednaná ve spotřebitelské smlouvy – judikaturní vrtkavost. *Právní rozhledy*, 2015, č. 4, s. 136.

o rozhodčím řízení v otázce rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech, jejímž smyslem bylo právě zakotvit širší ochranu spotřebitele.³⁴⁴ Takový vývoj lze označit jediné za mimořádně žádoucí.

Zákon o rozhodčím řízení ve znění zákona č. 19/2012 Sb., upravoval v ustanovení § 3 odst. 5 náležitosti spotřebitelské rozhodčí doložky, přičemž taková rozhodčí doložka musela obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, c) odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, d) místu konání rozhodčího řízení, e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a f) o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný. Taková rozhodčí doložka musela být rovněž sjednána samostatně, tj. nemohla být součástí obchodních podmínek.³⁴⁵

Zmíněná úprava tedy velice výrazně posílila postavení spotřebitele, neboť již jen tato ustanovení chránila spotřebitele a zabránila případným jeho újmám. Kromě výše uvedeného muselo být spotřebiteli s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytnuto náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat, přičemž náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.³⁴⁶ Rozhodcem mohl být pouze rozhodce zapsaný v seznamu rozhodců, který pro tuto činnost splnil zákonem stanovená kritéria (např. dokončené právnické vzdělání).³⁴⁷ Vedle toho také neplatilo ustanovení ohledně povinnosti vznést námitku nedostatku pravomoci či námitku neexistence, neplatnosti nebo zániku rozhodčí doložky při prvním úkonu v řízení, takže spotřebitel tak mohl činit kdykoliv v průběhu řízení.³⁴⁸

Snaha zákonodárce o dostatečnou ochranu spotřebitele je nanejvýš zřejmá. Spotřebitel byl zvýhodňován ve svém postavení. Na druhé straně byla snižována právní jistota druhé strany rozhodčí doložky, poněvadž tato si ve svém postavení nemohla být jistá ani v exekučním řízení, kdy spotřebitel mohl vznést námitku neexistence rozhodčí doložky či nedostatku pravomoci rozhodce. Navíc, výklad platnosti rozhodčí doložky nebyl ani judikaturou ustálen, což jenom prohloubilo nejistotu druhé smluvní strany o výsledku sporu.

Poměrně zásadní změnou bylo i zakotvení důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu, jehož podstatou byla vedení rozhodčího řízení pro rozhodování sporu ze spotřebitelské smlouvy, přičemž takto rozhodce činil v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele

³⁴⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴⁵ Ustanovení § 3 odst. 3 ZRŘ.

³⁴⁶ Ustanovení § 3 odst. 6 ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

³⁴⁷ Ustanovení § 4 odst. 4 a také ustanovení § 8 odst. 3 ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

³⁴⁸ Ustanovení § 15 odst. 2 ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem,³⁴⁹ případně rozhodčí doložka neobsahovala požadované náležitosti vyžadované pro spotřebitelskou rozhodčí doložku.³⁵⁰

Právě ono ustanovení pro zrušení rozhodčího nálezu na základě rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem umožnilo věcný přezkum rozhodčího nálezu, což ovšem odporuje základním postulátům rozhodčího řízení, jak ostatně bude podrobněji rozebráno v následující kapitole.

Na tomto místě postačí uvést, že v řízení o zrušení rozhodčího nálezu se uplatňuje kontrolní funkce soudu, která však nezahrnuje přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu, tedy rozpor s hmotným právem, neboť se tím z řízení o zrušení rozhodčího nálezu stává kvaziodvolací řízení.³⁵¹

V souvislosti se zmíněnou novelou však došlo k prolomení tohoto pravidla, neboť soud měl v nalézacím řízení možnost meritorně přezkoumat rozhodčí nález ve spotřebitelských věcech.³⁵² Pro úplnost je však třeba ještě dodat, že se nejedná o celkový meritorní přezkum rozhodčího nálezu, nýbrž se jedná toliko o omezený věcný přezkum,³⁵³ jak vyplývá z dotčeného ustanovení, protože jde pouze o posouzení, zda rozhodce rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Pokud rozhodce tyto podmínky splnil a rozhodl spor i tak v neprospěch spotřebitele, není to důvodem ke zrušení rozhodčího nálezu.

Spotřebitel se tak mohl domáhat věcného přezkumu i v rámci exekučního řízení, což je chvályhodná snaha ze strany zákonodárce, avšak znamená to současně prakticky vymizení výhod rozhodčího řízení, které již nebylo z těchto důvodů tolik atraktivní, resp. zcela zásadním způsobem pozměnilo základní atributy rozhodčího řízení jako alternativního způsobu řešení sporů, což se ostatně projevilo i později, kdy rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech bylo zcela vyloučeno (viz dále).

Podal-li spotřebitel návrh na zrušení rozhodčího nálezu, může být stranou, proti níž bylo exekuční řízení zahájeno, podán návrh na zastavení exekuce, a to bez ohledu na lhůtu tří měsíců

³⁴⁹ Ustanovení § 31 písm. g) ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

³⁵⁰ Ustanovení § 31 písm. h) ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

³⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2013, sp. zn. 23 Cdo 1369/2012.

³⁵² LISSE, Luděk. In LISSE, Luděk a kol. *Euronovela zákona o rozhodčím řízení s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Ústav práva a právní vědy, o.p.s., 2012, s. 54.

³⁵³ LISSE, Luděk. *Věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem a přezkum platnosti rozhodčí doložky v aktuální judikatuře* [online]. epravo.cz, 30. prosince 2014 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vecny-prezkum-rozhodciho-nalezu-soudem-a-prezkum-platnosti-rozhodci-dolozky-v-aktualni-judikature-96294.html>>.

pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu z důvodů vymezených v zákoně o rozhodčím řízení ve znění od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016.³⁵⁴

Speciální důvody pro zastavení exekuce byly v zásadě totožné důvody, které byly stanoveny pro odůvodnění návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.³⁵⁵ Spotřebitel byl v této situaci privilegován, neboť podal-li takový návrh na zastavení exekuce, mělo to za následek přerušování exekučního řízení a spotřebitel měl povinnost do 30 dnů podat k soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Nebyl-li by takový návrh podán, pokračovalo se v exekuci rozhodčího nálezu.³⁵⁶

Dané ustanovení tak obsahovalo jasný mechanismus, podle kterého se mělo postupovat. Za daného právního stavu však rozhodl Nejvyšší soud tak, že dané právní ustanovení zřejmě zcela přehlédl.³⁵⁷ Nejvyšší soud totiž rozhodl, že v podobném případě je třeba exekuci rovnou zastavit pro nepřijatelnost.³⁵⁸ Nejvyšší soud tak přijal rozporuplné názory, když za daných skutkových okolností mělo být správně postupováno dle ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení v tehdy platné a účinné podobě.³⁵⁹

Takové rozhodnutí opět nepřidává na právní jistotě účastníků jednotlivých rozhodčích řízení, neboť naprosto ignoruje zákonné znění, podle kterého má být postupováno. Kromě jiného má i fatální následky pro další průběh. Pokud totiž dojde k zastavení exekuce, potom si nelze vymoci nároky v něm přiznané, ovšem rozhodčí nález současně nebyl zrušen.

Dle Muzikářové³⁶⁰ je však takový rozhodčí nález nicotný, jde o tzv. paakt – jde v podstatě o to, že by neměl vyvolávat žádné právní účinky. Ústavní soud k tomuto podobně konstatoval, že rozhodčí nález je nicotný a nevyvolává žádné právní následky, byl-li vydán mimo pravomoc rozhodce.³⁶¹ V takovém případě by mělo být postupováno obdobně dle ustanovení § 16 zákona o rozhodčím řízení,³⁶² ovšem takový názor není jednoznačný, byť se jeví jako logický, neboť v opačném případě by byl žalobce postaven do velice nepříznivé situace, poněvadž by v případném soudním řízení mohl očekávat i námitku promlčení.

³⁵⁴ Ustanovení § 35 odst. 1 ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

³⁵⁵ Tamtéž.

³⁵⁶ Ustanovení § 35 odst. 2 ZRŘ ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

³⁵⁷ DERKA, Ladislav. *Excesivní aplikační zásady soudů do vykonatelnosti rozhodčích nálezů*. In BĚLOHLÁVEK, Alexander, KOVÁŘOVÁ, Daniela (ed.). *Soudní a mimosoudní projednávání sporů*. Dostupné na <http://www.urmr.cz/files/Soudni_a_mimosoudni_projednavani_sporu.pdf>.

³⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012.

³⁵⁹ MIKULCOVÁ, Lenka. *Důsledky neplatné rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech pro exekuci*. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, s. 52 - 62.

³⁶⁰ MUZIKÁŘ, Vladimír, MUZIKÁŘOVÁ, Andrea. *Praktické důsledky zastavení exekuce pro neplatnost rozhodčí doložky zejména z pohledu promlčení*. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 6, s. 21 - 22.

³⁶¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. února 2013, sp. zn. III. ÚS 199/13.

³⁶² MUZIKÁŘ, Vladimír, MUZIKÁŘOVÁ, Andrea. *Praktické důsledky zastavení exekuce pro neplatnost rozhodčí doložky zejména z pohledu promlčení*. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 6, s. 21 - 22.

Klíčové by bylo, zda by se daná strana domohla u rozhodce vydání usnesení o nedostatku pravomoci rozhodce ve smyslu ustanovení § 16 zákona o rozhodčím řízení, aby mohl uplatnit žalobu u obecného soudu. To se zdá být velice elegantním a praktickým řešením, byť není zákonem explicitně zakotveno.

Právní jistotě účastníků nepomohla ani další novelizace, neboť zákon o rozhodčím řízení doznal významných změn i v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva.³⁶³ Touto novelou³⁶⁴ zákonodárce kromě terminologických změn zásadně pozměnil část sedmou zákona o rozhodčím řízení, po novelizaci nazvanou „*Řízení před rozhodčí komisí spolku*“. Zde je především odkazováno na úpravu spolků v občanském zákoníku, avšak s ohledem na věcný přezkum rozhodčích nálezů lze upozornit na ustanovení § 40j zákona o rozhodčím řízení ve znění této novely.

V tomto ustanovení je zakotveno, že soud na návrh strany zruší rozhodčí nález vydaný komisí i v případě, že komise rozhodovala spor ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Opět tak jde o meritorní přezkum, byť je tento opět zúžen pouze na rozpor s dobrými mravy a veřejným pořádkem.

Ve vztahu k věcnému přezkumu v případě spotřebitelských rozhodčích doložek lze rovněž poznamenat, že lze hovořit de facto o trojinstančním řízení, případně dokonce o čtyřinstančním řízení. Jde totiž jednak o rozhodčí řízení, dále v úvahu přichází i přezkum jinými rozhodci, následně lze uplatnit návrh na zrušení rozhodčího nálezu u obecného soudu a nakonec tento závěr může být přezkoumán v odvolacím řízení.³⁶⁵

Pokud návrh na zrušení rozhodčího nálezu podá podle tehdy platné a účinné právní úpravy spotřebitel, soud vždy přezkoumá, zda nejsou dány důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu, aniž by o to spotřebitel žádal, jedná se tedy o přezkoumání podmínek odkladu exekuce ex offio.

Ve spotřebitelských rozhodčích sporech tak postupně odezněly esenciální složky rozhodčího řízení, a to zejména rychlost řízení. Zjevně se tak stalo na úkor zvýšené ochrany spotřebitele, ovšem je nutno se ptát, zda je taková cesta tou nejlepší. Pokud má být rozhodčí řízení alternativou ke klasickému soudnímu řízení, tak nelze než dojít k závěru, že komplikování právní úpravy rozhodčího řízení není pozitivní, naopak způsobuje nepřehlednost a citelně snižuje atraktivnost tohoto mimosoudního způsobu řešení sporů.

³⁶³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

³⁶⁴ Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekonstrukce soukromého práva.

³⁶⁵ JENERÁL, Jaroslav. *Malé zamyšlení nad současným zněním zákona o rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 11. prosince 2012 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/male-zamysleni-nad-soucasnym-znenim-zakona-o-rozhodcim-rizeni-87223.html>>.

3.2 Vyloučení rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech

Z výše uvedeného výkladu vyplývá, že rozhodčí řízení bylo zákonem č. 19/2012 Sb., v otázkách týkajících se spotřebitele změněno skutečně zcela zásadním způsobem, a to v těch nejzákladnějších principech, čímž lze říci, že z jisté části ztratilo na svých výhodách, avšak stále bylo možné rozhodčí smlouvu ve vztahu podnikatel - spotřebitel uzavřít. To se ale změnilo od 1.12.2016. Byla totiž přijata novela zákona o rozhodčím řízení,³⁶⁶ která do rozhodčího řízení zasáhla přímo drastickým způsobem, když vyloučila rozhodčí řízení se spotřebitelem. Nyní platný a účinný zákon o rozhodčím řízení zakotvuje, že strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů ze smluv, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel (...) má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud.³⁶⁷

V této souvislosti je třeba zmínit i legislativní proces vedoucí k přijetí této novely. Původně totiž neměl být vůbec novelizován zákon o rozhodčím řízení, nýbrž zákon č. 237/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru. Z tohoto důvodu neexistuje ani důvodová zpráva k novelizaci rozhodčího řízení a nevedla se ani žádná diskuze s odbornou veřejností.³⁶⁸ Lze odkázat do zákona o ochraně spotřebitele, kde je pro spotřebitele stanovena možnost řešit spory z kupní smlouvy nebo ze smlouvy o poskytování služeb s určitými výjimkami³⁶⁹ prostřednictvím institucí veřejného práva.

Podle toho, v jaké oblasti vznikl spotřebitelský spor,³⁷⁰ může jít o finančního arbitra,³⁷¹ Český telekomunikační úřad,³⁷² Energetický regulační úřad³⁷³ a v ostatních případech, kde nebude dána působnost jiného orgánu, bude subjektem mimosoudního řešení spotřebitelských sporů Česká obchodní inspekce.

Takové mimosoudní řešení lze zahájit na návrh spotřebitele.³⁷⁴ K tomuto lze tedy shrnout, že existuje možnost mimosoudního řešení sporů,³⁷⁵ avšak takové mimosoudní řešení sporů se nedá srovnávat s rozhodčím řízením, neboť stačí konstatovat, že výsledná dohoda není nikterak

³⁶⁶ Zákon č. 258/2016 Sb., kterým se mění zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru.

³⁶⁷ Ustanovení § 2 odst. 1 ZRŘ.

³⁶⁸ OLÍK, Miloš. *Konec rozhodčího řízení mezi spotřebitelem a podnikatelem v České republice* [online]. *pravnicadce.cz*, 11. listopadu 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na: <<https://pravnicadce.ihned.cz/c1-65514050-konec-rozhodciho-rizeni-mezi-spotrebitelem-a-podnikatelem-v-ceske-republice>>.

³⁶⁹ Ustanovení § 20d zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

³⁷⁰ Ustanovení § 20e zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

³⁷¹ Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi.

³⁷² Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů.

³⁷³ Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů.

³⁷⁴ Ustanovení § 20n zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

³⁷⁵ HORÁČEK, Tomáš. *Nové aspekty ochrany spotřebitele*. [online]. *pravnicprostor.cz*, 28. července 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravnicprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nove-aspekty-ochrany-spotrebitele>>.

závazná, a proto se jak podnikatel, tak spotřebitel mohou obrátit kdykoliv na soud, a to i v průběhu tohoto mimosoudního řešení sporů.³⁷⁶ Z tohoto důvodu nemůže být vůbec řeč o skutečně plnohodnotném nahrazení rozhodčího řízení. Lze hovořit spíše o jakési další alternativě k řešení sporů, jejichž jednou stranou je spotřebitel, která ve svých hrubých rysech nese některé prvky mediace kombinované s částí elementů rozhodčího řízení.

Je potřeba rovněž zdůraznit, že takto restriktivní opatření není obvyklé ani v jiných evropských zemích - Rakousko, Velká Británie, Francie, Německo, Maďarsko, Polsko, Slovensko, Švédsko či Švýcarsko, které připouští rozhodčí řízení i se spotřebitelem, ovšem za splnění zákonem stanovených podmínek,³⁷⁷ což ovšem bylo zapotřebí i v případě české úpravy v zákoně o rozhodčím řízení ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

Lze také odkázat na úpravu přijatou na Slovensku, kde je zákonem o rozhodčím řízení³⁷⁸ vyloučena možnost rozhodčího řízení ve sporech mezi dodavatelem a spotřebitelem vyplývající ze spotřebitelské smlouvy nebo se spotřebitelskou smlouvou související.³⁷⁹ Tyto spory však lze rozhodovat ve spotřebitelském rozhodčím řízení, protože byla přijata zvláštní právní úprava,³⁸⁰ která upravuje zcela samostatně spotřebitelské rozhodčí řízení. Tato úprava je velmi podobná tuzemské úpravě zákona o rozhodčím řízení ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

Po posouzení výše zmíněné novely lze sice dojít k závěru, že vyloučení spotřebitelského rozhodčího řízení může mít i pozitivní účinky v tom ohledu, že nebude docházet k situacím, kdy bude rozhodčí řízení zneužíváno v neprospěch spotřebitele.³⁸¹

Nicméně rozhodně nelze opomenout skutečnost, že aktuálně účinná a platná zákonná úprava míří na vyloučení rozhodčích doložek pouze ve vztahu podnikatel a spotřebitel, avšak stále zde existuje i možnost dojednání rozhodčí doložky s podnikajícími fyzickými osobami, které lze mnohdy označit za slabší stranu ve smluvních vztazích s velkými obchodními subjekty.

Ačkoli zákaz uzavírání rozhodčích doložek nedopadá na podnikající fyzické osoby (typicky osoby samostatně výdělečně činné), přesto se v mnohém jejich situace nikterak zásadně

³⁷⁶ Ustanovení § 20r písm. g) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

³⁷⁷ OLÍK, Miloš. *Konec rozhodčího řízení mezi spotřebitelem a podnikatelem v České republice* [online]. *pravniradce.cz*, 11. listopadu 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://pravniradce.ihned.cz/c1-65514050-konec-rozhodciho-rizeni-mezi-spotrebitelem-a-podnikatelem-v-ceske-republice>>.

³⁷⁸ Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání.

³⁷⁹ Ustanovení § 1 odst. 4 zákona č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání.

³⁸⁰ Zákon č. 335/2014 Z. z., zákon o spotřebitelském rozhodcovském konání a o změně a doplnění některých zákonů.

³⁸¹ Více k tomuto způsobu uvádí HORÁČEK, Tomáš. *Nové aspekty ochrany spotřebitele*. [online]. *pravniprostor.cz*, 28. července 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/nove-aspekty-ochrany-spotrebitela>>.

neliší od situace, v níž se při podobných ujednáních nacházejí spotřebitelé. Problém týkající se zneužívání rozhodčích doložek tak je sice ve velké míře odstraněn, přesto však v těchto specifických situacích přetrvává.

Nelze ani zapomenout na situace, které nastanou v případě dříve uzavřených rozhodčích doložek. Na tyto situace reagují přechodná ustanovení předmětné novely. Základním pravidlem je to, že platnost rozhodčí doložky se bude posuzovat podle znění zákona o rozhodčím řízení účinného v době uzavření rozhodčí doložky. Dojde-li k zahájení rozhodčího řízení na základě rozhodčí doložky uzavřené přede dnem nabytí účinnosti této novely, mají se projednat a rozhodnout tato zahájená řízení podle dosavadních předpisů. Z toho vyplývá, že rozhodce bude moci rozhodovat spotřebitelské spory, avšak pouze tehdy, pokud k uzavření smlouvy došlo do 30. 11. 2016. Zároveň však je vhodné připomenout, že musí být splněny veškeré další podmínky pro rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech.³⁸²

3.3 Dílčí hodnocení a komparace

Již bylo řečeno, že odmítnutí rozhodčího řízení není v evropských zemích obvyklým řešením, v zásadě nedochází k úplnému vyloučení rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech,³⁸³ nýbrž je třeba vždy respektovat právo EU, které rovněž nevylučuje sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech za současného respektování ochrany spotřebitele dle předpisů práva EU a zároveň i judikatury Evropského soudního dvora.

Jde především o Směrnici Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Tato směrnice je zcela klíčovou normou ve směru evropské ochrany spotřebitele, a tím i ochrany spotřebitele v jednotlivých členských státech EU. V ustanovení článku 3 této směrnice je uvedeno, že „*smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.*“ Dále tento článek odkazuje na přílohu ke směrnici, která obsahuje seznam podmínek, kteréžto lze pokládat za nepřiměřené, ovšem jejich výčet není vyčerpávající, nýbrž je pouze demonstrativní. Ve vztahu k rozhodčímu řízení je zjevně klíčová podmínka pod bodem 1. písm. q), jež považuje za nepřiměřené ujednání takové, které má za následek „*zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování*

³⁸² Ustanovení čl. IX zákona č. 258/2016, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru.

³⁸³ OLÍK, Miloš. *Konec rozhodčího řízení mezi spotřebitelem a podnikatelem v České republice* [online]. pravniradce.cz, 11. listopadu 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://pravniradce.ihned.cz/c1-65514050-konec-rozhodciho-rizeni-mezi-spotrebitelem-a-podnikatelem-v-ceske-republice>>.

důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.“

K tomuto ustanovení však nelze přistupovat izolovaně od judikatury Evropského soudního dvora EU, který přijal hned několik výkladových rozhodnutí, jimiž je potřeba se řídit při aplikaci těchto právních norem.

U rozhodčí doložky je tak dle judikatury Evropského soudního dvora nutno posoudit z úřední povinnosti, zda nemá zneužívající charakter ve vztahu ke spotřebiteli, čímž dochází k odstraňování nerovnováhy, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím.³⁸⁴ Je tomu tak i v případě exekučního soudu, který má shodnou povinnost, pokud to zároveň připouští i konkrétní vnitrostátní procesní pravidla.³⁸⁵

Vliv evropského práva je tak nepopíratelný a je třeba se jím řídit. I dle judikatury uvedené v této kapitole, případně pokud jde o samotný přezkum rozhodčího nálezu důkladně rozebraný v kapitole následující je zřejmé, že v českém právním prostředí jsou kautely evropského práva dostatečně naplňovány, dokonce právě mnohem významněji, když došlo k vyloučení spotřebitelského rozhodčího řízení. Ovšem je otázkou, zda je to správná volba.

De lege ferenda se jeví jako velice vhodné otevřít otázku rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech a mnohem důkladněji ji posoudit po diskuzi s odbornou právníkou veřejností, neboť lze uzavřít, že jistě je možno vyhnout se tak drastickému zásahu, kdy je nyní znemožněno, aby byl vztah mezi podnikateli a spotřebiteli řešen pomocí rozhodčího řízení.

Pokud jde o spotřebitelské rozhodčí řízení, samozřejmě bylo možné provést méně razantní úpravy, např. mohlo jít pouze o vyloučení rozhodčích doložek ještě před vznikem sporu, nicméně již mohla být zanechána možnost řešit vzniklý spor v rozhodčím řízení na základě uzavřené rozhodčí smlouvy. Podobně, aby byla zachována rychlost takového řízení, mohlo být vyloučeno odvolání v případě řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.³⁸⁶ Takovýmto řešením by bylo učiněno zadost ochraně slabší strany – spotřebiteli v rozhodčím řízení, a zároveň by tím byla naplněna i autonomie vůle, poněvadž ne vždy bude spotřebitel ve slabším postavení. Ostatně možností je ponechání pouze věcného přezkumu korektivem dobrých mravů, potom by spotřebitel byl vždy ve vyváženém postavení. Mohou se objevit situace, kdy jsou spotřebiteli výhody

³⁸⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. Října 2016, Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL, C-168/05.

³⁸⁵ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. Října 2009, Asturcom Telecomunicaciones SL v. Maria Kristina, C-40/08.

³⁸⁶ JENERÁL, Jaroslav. *Malé zamyslení nad současným zněním zákona o rozhodčím řízení* [online]. epravo.cz, 11. prosince 2012 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/male-zamysleni-nad-soucasnym-znenim-zakona-o-rozhodcim-rizeni-87223.html>>

rozhodčího řízení známy a s tímto vědomím skutečně chce svůj spor rozhodovat rozhodcem v rozhodčím řízení. V takové situaci pak není žádného důvodu mu tuto možnost upírat.

4 Přezkum platnosti rozhodčí doložky

Rozhodčí doložka vyžaduje splnění hned několika předpokladů, což ve svém důsledku nutně klade vysoké nároky na její formulaci tak, aby obstála v případě možného soudního přezkumu. Je skutečně důležité se zabývat otázkou jejího přezkumu, resp. vůbec možnostmi jejího přezkumu a rozsahu takového přezkumu. Do velké míry je třeba rozlišovat meritorní přezkum celé kauzy nebo pouze přezkum platnosti rozhodčí doložky či jiné formy procesních prostředků, které mají strany rozhodčí doložky k dispozici. Nelze ani zapomenout diferencovat meritorní posouzení celé věci v rozhodčím řízení nebo v civilním řízení obecnými soudy.

Rozhodčí řízení je, jak známo, předně založeno na dohodě stran, kterou se strany rozhodčí doložky zavazují, že svůj budoucí spor budou řešit v rozhodčím řízení a nikoliv v řízení před soudem a dávají tak přednost rozhodčímu řízení.

Daná skutečnost je projevem zásady autonomie vůle stran, do které lze zasahovat jen zcela výjimečně, a to prostřednictvím kontrolní funkce soudu tak, aby byla poskytnuta stranám i v rozhodčím řízení právní ochrana a zároveň, aby byly využity žádoucí výhody rozhodčího řízení.

Kontrolní funkce soudu by se měla zaměřovat pouze na posouzení stěžejních otázek procesní povahy, např. zda rozhodčí řízení vůbec mohlo proběhnout, zda v něm nebyla popřena některá významná procesní práva stran, popř. zda rozhodčí nález netrpí vadami procedurálního rázu.³⁸⁷ Nástrojem splňujícím kritéria opravného prostředku může být přezkum jinými rozhodci.³⁸⁸ Meritorní přezkum, tzn. přezkum správnosti skutkových zjištění a právního posouzení věci, rozhodčího nálezu nemůže být proveden prostřednictvím návrhu na jeho zrušení soudem,³⁸⁹ neboť takový návrh nelze slučovat s funkcí opravných prostředků.³⁹⁰

Z výše uvedeného je patrná důležitost odpovědi na otázku, zda, jak a kdy lze přezkoumávat rozhodčí doložku, rozhodčí řízení, pravomoc rozhodce, podjatost rozhodce či další procesní instituty související s rozhodčím řízením, případně samotný rozhodčí nález.

Právě těmito skutečnostmi se bude zabývat následující text této kapitoly, neboť možnost podání procesních prostředků je z praktického hlediska pro strany rozhodčí doložky v mnoha ohledech zcela klíčová a je proto třeba rozlišovat, který procesní prostředek lze využít a v jaké konkrétní situaci.

³⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

³⁸⁸ Ustanovení § 27 ZRŘ.

³⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007, podobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2016, sp.zn. 23 Cdo 5728/2015.

³⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

4.1 Přezkum před a v rámci rozhodčího řízení

Zákon o rozhodčím řízení upravuje předně návrh na zrušení rozhodčího nálezu, přičemž tento návrh se uplatňuje u soudu.

Jedná se o zásadní procesní prostředek, kterým je možné dosáhnout zrušení rozhodčího nálezu, a právě toto je klíčová skutečnost. Jde o prostředek, který lze uplatnit až ve fázi po vydání rozhodčího nálezu, tedy po uskutečněním rozhodčím řízení, nicméně existují procesní prostředky, které lze využít již před zahájením rozhodčího řízení nebo v rámci takového řízení.

Těmito prostředky lze mimo jiné dosáhnout toho, že rozhodčí řízení nebude ani zahájeno, neboť i přes existenci rozhodčí doložky bude meritorně projednáno obecným soudem, případně lze dosáhnout vyloučení rozhodce nebo lze podrobit rozhodčí nález přezkumu jinými rozhodci. Z tohoto důvodu je nutné zabývat se podmínkami, za kterých bude možné přezkoumávat platnost samotné rozhodčí doložky.

4.1.1 Posouzení rozhodčí doložky před zahájením rozhodčího řízení

Nejprve je nezbytné si vyjasnit, jak lze postupovat v případě ještě nezahájeného rozhodčího řízení, tj. v případě vzniku sporu mezi stranami smlouvy, ve které byla sjednána rozhodčí doložka.

I v takovém případě to totiž automaticky neznamená, že spor bude posouzen rozhodcem a bude vydán rozhodčí nález. Ještě před podáním rozhodčí žaloby může proběhnout standardní nalézací řízení u obecného soudu, a to v případě, že spor bude standardně žalován u obecného soudu a žalovaný nevznesl námitku, že věc má být podle rozhodčí doložky řešena v rozhodčím řízení, případně prohlásí-li účastníci, že na rozhodčí doložce netrvají,³⁹¹ nebo dokonce se strany mohou dohodnout, že „vyloučí“ rozhodce, resp. rozhodčí řízení.

Pokud však soud zjistí, že je opravdu mezi účastníky řízení platně uzavřena rozhodčí doložka a nedošlo mezi stranami k dohodě o vyloučení rozhodčího řízení, řízení dle zmíněného ustanovení soud zastaví.

Soud projedná věc vždy bez ohledu na vyjádření účastníků řízení, zjistí-li, že ve věci nemůže být uzavřena rozhodčí doložka, nebo že rozhodčí doložka je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci, anebo že se

³⁹¹ Ustanovení § 106 odst. 1 OSŘ. „*Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpозději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci nebo rozhodčí komisí spolku, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají nebo že netrvají na projednání věci před rozhodčí komisí spolku. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věc se zabývat.*“

rozhodčí soud odmítl věci zabývat.³⁹² Z logiky věci pak vyplývá, že dohodnou-li se strany na tom, že vyloučí rozhodčí řízení, soud nebude ani zjišťovat výše zmíněné skutečnosti.

Jak vidno, již v tomto počátečním stádiu, ještě před zahájením rozhodčího řízení, může dojít k situaci, kdy samotné strany sporu zasáhnou do vývoje situace a samy vyloučí rozhodčí řízení, potom bude věc projednána před obecným soudem. Ovšem na druhé straně, pokud k žádnému takovému právnímu jednání stran nedojde, bude platnost rozhodčí doložky podrobena přezkumu ze strany obecného soudu. Dojde-li v takovém případě soud k závěru, že rozhodčí doložka je skutečně neplatná, případně existuje jiný z důvodů výše uvedených, potom bude věc meritorně posuzovat pouze a výlučně obecný soud.

Zvláštní situace nastane, je-li rozhodčí řízení již zahájeno a zároveň některá ze stran rozhodčí dohody napadne rozhodčí doložku žalobou na určení neexistence, neplatnosti nebo zániku rozhodčí doložky. V takovém případě obecný soud řízení o žalobě přeruší do doby, než bude rozhodčí řízení meritorně ukončeno nebo bude rozhodnuto o pravomoci rozhodce.³⁹³

Důvodem takového postupu je snaha zabránit obstrukcím ze strany jednotlivých subjektů prostřednictvím podávání takovýchto žalob,³⁹⁴ za tohoto procesního stavu dostane přednost rozhodčí řízení. Je-li výsledkem rozhodčího řízení meritorní rozhodnutí, potom soud musí své řízení zastavit, neboť existuje překážka věci rozhodnuté. Pokud však rozhodce rozhodne o nedostatku své pravomoci, bude po přerušení takového řízení pokračovat.³⁹⁵

Pravomoc obecného soudu je tedy již ve fázi před zahájením rozhodčího řízení poměrně široká, když soud jednak může věc meritorně posoudit, pokud zároveň námitku překážky rozhodčí doložky odmítne, a jednak může řízení za určitých okolností přerušit nebo zastavit.

Podstatné v této souvislosti je i to, že proti všem těmto usnesením je přípustné odvolání.³⁹⁶ Jinými slovy, naskýtá se zde další právní prostředek ochrany pro toho účastníka řízení, který nebude

³⁹² Tamtéž. Zajímavý je v této souvislosti i náleží Ústavního soudu ze dne 30. července 2013, sp. zn. II. ÚS 1512/12, který se týkal ujednání smluvních stran, dle kterého si mohou „vybrat“ řešení sporu pomocí obecného soudu nebo pomocí rozhodčího řízení, Ústavní soud došel k závěru, že nelze na základě takové ujednání o řešení sporů uplatnit námitku dle § 106 odst. 1 OSŘ, poněvadž není dohodnuta preference toho kterého způsobu - cestou rozhodčího řízení nebo cestou občanského soudního řízení (tedy rozhodčí řízení není stanoveno výlučně).

³⁹³ Ustanovení § 15 a ustanovení § 106 odst. 3 OSŘ.

³⁹⁴ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200z.a. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 703-715.

³⁹⁵ JIRSA, Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 156.

³⁹⁶ SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 371, co taková možnost může znamenat v praxi nám ukazuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2012, sp. zn. 23 Cdo 963/2011, ve kterém soud prvního stupně zamítl námitku překážky rozhodčí doložky, neboť tato nebyla sjednána písemně, avšak odvolací soud toto rozhodnutí zrušil a řízení zastavil, a to proto, že rozhodčí doložku považoval za platnou. Následně o celé věci rozhodl Nejvyšší soud, pro který byla rozhodčí doložka také neplatná, avšak z jiného důvodu, než ze kterého ji označil za neplatnou soud prvního stupně, totiž šlo o nedostatek

s rozhodnutím soudu první instance spokojen, když tento účastník může nechat přezkoumat závěr soudu prvního stupně i soudem odvolacím. Daná úprava tak zachovává právo na spravedlivý proces, zvláště jde-li o možnost odvolání v případě neúspěšné strany.

Stejně tak zabraňuje situacím, kdyby jedna ze stran chtěla postupovat obstrukčně tím, že by žalovala na určení neexistence, neplatnosti nebo zániku rozhodčí doložky. Z těchto důvodů lze zhodnotit možnost přezkumu rozhodčí doložky ještě před zahájením rozhodčího řízení jako správnou, poněvadž umožňuje předejít situaci, kdy by proběhlo celé rozhodčí řízení naprosto zbytečně, protože by rozhodčí doložka byla například neplatná, což by tak či tak znamenalo nutnost řešení sporu před obecným soudem.

4.1.2 Námitka podjatosti rozhodce a nedostatku jeho pravomoci

V případě zahájení rozhodčího řízení mají strany rozhodčí doložky možnost uplatnit námitku nedostatku pravomoci, případně také námitku podjatosti rozhodce. Rozhodci jsou oprávněni sami zkoumat svou pravomoc.

Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením,³⁹⁷ což znamená, že pokud rozhodce dojde k závěru, že jeho pravomoc je dána, nemusí o tom nijak rozhodovat, v opačném případě vydá usnesení, kterým zastaví rozhodčí řízení.³⁹⁸

V takovém případě může strana rozhodčího řízení žalobu uplatnit u obecného soudu.

Jestliže rozhodce rozhodčí řízení nezastaví, další okamžik, kdy bude moci účastník řízení námitku nedostatku pravomoci rozhodce uplatnit, je až po vydání rozhodčího nálezu, a to návrhem na zrušení rozhodčího nálezu soudem.

Podjatost rozhodce znamená, že se zřetelem na poměr rozhodce k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.³⁹⁹ Jinými slovy, existují pochybnosti o jeho nestrannosti a nezávislosti. Zjistí-li rozhodce, že takové okolnosti existují, je povinen se funkce rozhodce vzdát.⁴⁰⁰ Nevzdá-li se rozhodce své funkce, mají strany možnost podat návrh k soudu, aby rozhodl o vyloučení rozhodce.⁴⁰¹

přímého určení rozhodce. Odhlédneme-li od důvodu takovýchto rozhodnutí, ukazuje nám to možnosti, jaké lze v otázce platnosti rozhodčí doložky využít, přičemž jak vidno, celé řízení se značně protáhlo (zde o více jak dva roky).

³⁹⁷ Ustanovení § 15 odst. 1 ZRŘ.

³⁹⁸ OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 74-75.

³⁹⁹ Ustanovení § 8 odst. 1 ZRŘ, k podjatosti rozhodce dále např. OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 43-50.

⁴⁰⁰ Ustanovení § 11 a § 12 odst. 1 ZRŘ.

⁴⁰¹ Ustanovení § 12 odst. 2 ZRŘ.

Návrhem na vyloučení rozhodce u soudu se však nelze domáhat přezkoumání merita věci nebo neplatnosti rozhodčí doložky, nýbrž lze uplatnit pouze takové skutečnosti, na základě kterých lze pochybovat o nepodjatosti rozhodce.

Velmi podstatnou skutečností je, že rozhodce není v takovém soudním řízení pasivně legitimován, neboť případné rozhodnutí soudu, kterým by bylo vyhověno návrhu žalobce, nahrazuje rozhodnutí rozhodce samého ohledně vzdání se funkce. Účastníky tohoto řízení jsou výhradně subjekty totožné se stranami v rozhodčím řízení,⁴⁰² aby výrok rozhodnutí soudu mohl být pro strany řízení vedeného před rozhodcem závazný.⁴⁰³

Takový závěr je logický, navíc lze odkázat i na skutečnost, že rozhodčí doložka vytváří předně vztah mezi samotnými smluvními stranami, proto je třeba odvozovat účastenství soudní řízení od účastníků rozhodčí doložky.

Dle německé právní úpravy lze rovněž odmítnout rozhodce, u kterého existují pochybnosti týkající se jeho nestrannosti a nezávislosti, přičemž rozhodce má povinnost takové okolnosti sdělovat stranám rozhodčí doložky neprodleně poté, co se o nich dozví.⁴⁰⁴ Strana, která se dozví o pochybnostech, musí tyto sdělit ve lhůtě dvou týdnů potom, co se dozví o rozhodci, případně po tom, co se dozví o těchto skutečnostech.

Pokud by rozhodce sám z funkce neodstoupil, lze shodně jako v ČR žalobu u soudu, přičemž shodně s právní úpravou ČR nemá tato žaloba odkladný účinek.⁴⁰⁵

⁴⁰² Což vyplývá z ustanovení § 159a odst. 1 OSŘ.

⁴⁰³ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 443.

⁴⁰⁴ Ustanovení § 1036 odst. 1 ZPO: „Eine Person, der ein Schiedsrichteramt angetragen wird, hat alle Umstände offen zu legen, die Zweifel an ihrer Unparteilichkeit oder Unabhängigkeit wecken können. Ein Schiedsrichter ist auch nach seiner Bestellung bis zum Ende des schiedsrichterlichen Verfahrens verpflichtet, solche Umstände den Parteien unverzüglich offen zu legen, wenn er sie ihnen nicht schon vorher mitgeteilt hat.“

⁴⁰⁵ Ustanovení § 1037 ZPO: „(1) Die Parteien können vorbehaltlich des Absatzes 3 ein Verfahren für die Ablehnung eines Schiedsrichters vereinbaren. (2) Fehlt eine solche Vereinbarung, so hat die Partei, die einen Schiedsrichter ablehnen will, innerhalb von zwei Wochen, nachdem ihr die Zusammensetzung des Schiedsgerichts oder ein Umstand im Sinne des § 1036 Abs. 2 bekannt geworden ist, dem Schiedsgericht schriftlich die Ablehnungsgründe darzulegen. Tritt der abgelehnte Schiedsrichter von seinem Amt nicht zurück oder stimmt die andere Partei der Ablehnung nicht zu, so entscheidet das Schiedsgericht über die Ablehnung. (3) Bleibt die Ablehnung nach dem von den Parteien vereinbarten Verfahren oder nach dem in Absatz 2 vorgesehenen Verfahren erfolglos, so kann die ablehnende Partei innerhalb eines Monats, nachdem sie von der Entscheidung, mit der die Ablehnung verweigert wurde, Kenntnis erlangt hat, bei Gericht eine Entscheidung über die Ablehnung beantragen; die Parteien können eine andere Frist vereinbaren. Während ein solcher Antrag anhängig ist, kann das Schiedsgericht einschließlich des abgelehnten Schiedsrichters das schiedsrichterliche Verfahren fortsetzen und einen Schiedsspruch erlassen.“

Estonská právní úprava hovoří o okolnostech vyvolávajících opodstatněné pochybnosti o nestrannosti, nezávislosti nebo nezpůsobilosti rozhodce.⁴⁰⁶ Postup pro odvolání rozhodce je v tomto ohledu téměř totožný s německou právní úpravou.⁴⁰⁷

Anglická právní úprava opět hovoří o okolnostech vzbuzujících důvodné pochyby ohledně nestrannosti rozhodce, případně o situacích, kdy rozhodce nesplňuje podmínky stanovené rozhodčí doložkou, či je jinak nezpůsobilý k výkonu funkce rozhodce.⁴⁰⁸ Anglická právní úprava obsahuje i speciální úpravu pro návrh k soudu pro odvolání rozhodce, strana uplatňující tento návrh musí nejdříve důsledně vyčerpat všechny dostupné právní prostředky vůči rozhodci, např. jde o stranami dohodnutý postup pro odvolání rozhodce.⁴⁰⁹

Lze ve směru výše naznačeném zhodnotit, že česká právní úprava se žádoucím způsobem do velké míry kryje s uvedenými zahraničními právními úpravami v otázce podjatosti rozhodce, mírné odlišnosti lze shledat v procesním postupu pro jeho odvolání/vyloučení.

K návrhu na vyloučení rozhodce je třeba zdůraznit, že musí vycházet ze zcela konkrétních důvodů, z nichž je možné dovodit a pomocí nichž je navrhovatel schopen prokázat zainteresovanost rozhodce na průběhu a výsledku sporu.

Důkazní břemeno při takové situaci nese navrhovatel.⁴¹⁰ Podle judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu⁴¹¹ k vyloučení rozhodce z projednání a rozhodnutí věci může dojít teprve tehdy,

⁴⁰⁶ Ustanovení § 726 TKS: „(1) *An arbitrator may be removed if circumstances exist which create a reasonable doubt in his or her impartiality, independence or competence or if the conditions agreed upon by the parties are not fulfilled with respect to the arbitrator. A party may request the removal of the arbitrator appointed thereby if the grounds for removal of the arbitrator became known to the party after the appointment of the arbitrator. (2) A candidate for arbitrator discloses immediately any circumstances which may create a doubt in his or her impartiality or independence or which may constitute the basis for his or her removal due to another reason. Unless an arbitrator has disclosed such circumstances to the parties earlier, he or she has the obligation to immediately inform the parties of such circumstances during the period between his or her appointment and the end of the arbitration proceeding.*“

⁴⁰⁷ Ustanovení § 727 TKS: „(1) *The parties may agree on the procedure for removal of arbitrators. (2) If the parties have not agreed on a procedure for removal, a party may submit a petition for removal to the arbitral tribunal within 15 days after the date of formation of the arbitral tribunal or the date of becoming aware of the circumstance specified in subsection 726 (1) of this Code. If an arbitrator refuses to remove himself or herself or if the other party does not agree to the removal, the arbitral tribunal decides on the removal without the participation of the arbitrator to be removed. (3) If the issue of removal cannot be decided pursuant to the procedure provided in subsection (2) of this section, a party may submit a petition for removal to the court within 30 days after the date on which the party became aware of the rejection of the petition for removal. (4) The arbitral tribunal may suspend its proceedings until the time the court adjudicates the petition for removal.*“

⁴⁰⁸ Ustanovení čl. 24 odst. 1 AA: „*A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties, to the arbitrator concerned and to any other arbitrator) apply to the court to remove an arbitrator on any of the following grounds (a) that circumstances exist that give rise to justifiable doubts as to his impartiality; (b) that he does not possess the qualifications required by the arbitration agreement; (c) that he is physically or mentally incapable of conducting the proceedings or there are justifiable doubts as to his capacity to do so; (d) that he has refused or failed (i) properly to conduct the proceedings, or (ii) to use all reasonable despatch in conducting the proceedings or making an award, and that substantial injustice has been or will be caused to the applicant.*“

⁴⁰⁹ Ustanovení čl. 24 odst. 2 AA: „*If there is an arbitral or other institution or person vested by the parties with power to remove an arbitrator, the court shall not exercise its power of removal unless satisfied that the applicant has first exhausted any available recourse to that institution or person.*“

⁴¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář.* Praha: C.H.Beck, 2012, s. 443.

⁴¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp. zn. 2 Cdo 828/96, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2014, sp. zn. 23 Cdo 3150/2012, náleží Ústavního soudu ze dne 3. července 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01.

když je evidentní, že vztah rozhodce k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, dosahuje takové povahy a intenzity, že i přes zákonem stanovené povinnosti nebudou moci nebo schopni nezávisle a nestranně rozhodovat.

Nepochybně se jedná o případy, kdy rozhodce je současně na straně účastníka řízení či svědka, resp. když by v řízení mohl být dotčen na svých právech; shodně to platí v případě, kdy rozhodce má k účastníkům řízení příbuzenský, přátelský nebo zjevně nepřátelský vztah, příp. vztah ekonomické závislosti. Ani okolnost, že zástupcem účastníka v rozhodčím řízení je osoba, která působí rovněž jako rozhodce téhož rozhodčího soudu, není ještě – sama o sobě – relevantní; významnou by mohla být až konkrétní osobní vazba rozhodců na takového zástupce.⁴¹² Velice zajímavé je v tomto ohledu nedávné rozhodnutí Krajského soudu v Praze,⁴¹³ ve kterém bylo konstatováno, že rozhodkyni, která byla činná ve 28 000 věcech a která takto vyinkasovala 30 mil. Kč, je nutno považovat za ekonomicky závislou.

V případě podobných situací mají strany rozhodčího řízení možnost uplatnění procesních práv formou výše zmíněných námitek, ovšem nelze hovořit o přezkumu platnosti rozhodčí doložky, zvláště v případě námitky podjatosti rozhodce.

Pokud však jde o námitku nedostatku pravomoci, v takovém případě by již rozhodce měl posuzovat rozhodčí doložku, především otázku jeho určení, a to zejména s ohledem na jeho transparentní výběr. Rozhodce by tak měl samostatně posoudit svou pravomoc, případně tak musí učinit k námitce jedné ze stran rozhodčího řízení.

Jak patrně, posouzení pravomoci rozhodce není nikterak jednoduché, zvláště s ohledem na rychlý vývoj judikatury. V současné době tak často nastává situace, kdy rozhodce vydá rozhodčí nález, který je později zrušen, neboť rozhodčí doložka byla neplatná, když dle názoru soudu rozhodce nebyl povolán podle rozhodčí doložky.

Samotný rozhodce má poměrně komplikovanou situaci, pokud jde o posouzení vlastní pravomoci, poněvadž judikatura v době sjednání rozhodčí doložky a vydání rozhodčího nálezu není jednotná a názorově se výrazně rozchází.⁴¹⁴ Takový stav je nanejvýš nevhodný, pokud se právní názory vyvíjí a mění, výrazně se zasahuje do právní jistoty strany, když břemeno posouzení pravomoci nese především rozhodce.

⁴¹² Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09.

⁴¹³ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. srpna 2017, č.j. 28 Co 263/2017-103.

⁴¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

4.1.3 Posouzení rozhodčí doložky rozhodcem a její přezkum jinými rozhodci

Rozhodčí řízení je zásadně jednoinstanční, a proto proti němu není přípustný řádný opravný prostředek a končí právní mocí rozhodčího nálezu nebo doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález.⁴¹⁵ Rozhodčí nález nabude v tomto případě právní moci okamžikem doručení.⁴¹⁶

Strany rozhodčí doložky se však mohou dohodnout i na tom, že vydaný rozhodčí nález bude přezkoumán jinými rozhodci, za takových okolností rozhodčí řízení může po vydání prvoinstančního rozhodčího nálezu pokračovat na návrh kterékoliv strany sporu.

V takovém případě rozhodčí řízení končí až doručením rozhodčího nálezu nebo usnesení v rámci přezkoumání jinými rozhodci ve smyslu ustanovení § 27 zákona o rozhodčím řízení.⁴¹⁷

Lze hovořit o přezkumném rozhodčím řízení, případně analogicky s řízením před soudy o druhoinstančním rozhodčím řízení,⁴¹⁸ neboť i sám zákon o rozhodčím řízení hovoří o tom, že přezkoumávání rozhodčího nálezu je součástí rozhodčího řízení a postupuje se podle pravidel stanovených zákonem o rozhodčím řízení.

Strany rozhodčího řízení se mohou dohodnout na lhůtě, v jaké musí být podána žádost o přezkoumání, přičemž nedohodnou-li se, platí zákonná lhůta, a to 30 dnů ode dne doručení rozhodčího nálezu straně žádající přezkum rozhodčího nálezu.⁴¹⁹ Taková právní úprava není zcela ojedinělá, když např. i dle anglické právní úpravy se lze dohodnout na pravomocích rozhodce týkajících se opravných prostředků.⁴²⁰

Ustanovení rozhodci, kteří jsou povoláni k přezkumu rozhodčího nálezu, jej mohou přezkoumávat jak z hlediska procesního pochybení, tak i meritorního pochybení, což je základní rozdíl od institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem.⁴²¹ Rozhodčí řízení tak v takovém případě končí vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení v rámci přezkoumání jinými rozhodci.⁴²²

Na okraj lze zmínit, že v případě chyb v psaní nebo počtech, případně jiných zjevných nesprávností není samozřejmě nutné podrobovat rozhodčí nález jakémukoliv přezkumu. Lze podat žádost o opravu těchto zjevných chyb,⁴²³ přičemž oprava rozhodčího nálezu musí splnit

⁴¹⁵ Ustanovení § 23 ZRŘ.

⁴¹⁶ Ustanovení § 28 ZRŘ.

⁴¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 3074/2006.

⁴¹⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 987.

⁴¹⁹ Ustanovení § 27 ZRŘ.

⁴²⁰ Ustanovení čl. 48 odst. 1 AA: „*The parties are free to agree on the powers exercisable by the arbitral tribunal as regards remedies.*“

⁴²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 23 Cdo 2950/2010.

⁴²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2909/2007.

⁴²³ Ustanovení § 26 ZRŘ.

stejně náležitosti jako originální rozhodčí nález. Tento požadavek je naprosto zřejmý, neboť je nezbytné, aby byl rozhodčí nález ve znění jeho opravy vykonatelný.

Podobnou úpravu obsahuje i slovenská právní úprava, která rovněž umožňuje dohodu smluvních stran na přezkoumávání rozhodčího nálezu, přičemž přezkum jinými rozhodci je možný pouze na základě dohody samotných stran.⁴²⁴ Návrh na přezkum rozhodčího nálezu je nutné podat ve lhůtě 15 dní od jeho doručení navrhovateli, což je lhůta kratší, než v případě české právní úpravy.

Umožnění přezkoumání rozhodčího nálezu jiným rozhodcem lze hodnotit pozitivně, neboť umožňuje, aby se k věci vyjádřili i jiní rozhodci, tedy, aby na věc vyslovila názor jiná osoba, což posiluje právo na spravedlivý proces jednotlivých stran a zároveň je takové ujednání plně v souladu se zásadou autonomie vůle. Je však současně nutno uznat, že se tak děje na úkor určité míry rychlosti dotčeného rozhodčího řízení.

4.2 Rozhodčí doložka a řízení o zrušení rozhodčího nálezu

Okamžikem vydání rozhodčího nálezu dochází k vydání závazného meritorního rozhodnutí, kterým se vytváří překážka věci rozhodnuté, což se sebou pojí zcela zásadní důsledky. Zejména jde o nemožnost uplatnit stejný spor u obecného soudu.

Zákon však umožňuje podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu u soudu. Jde o velmi často zmiňovaný⁴²⁵ procesní prostředek, který však neslouží jako opravný prostředek proti rozhodčímu nálezu, neboť jeho smyslem je zkoumat, zda byla stranám sporu v rozhodčím řízení poskytnuta dostatečná možnost k uplatnění jejich procesních práv a zda se procesním postupem rozhodce nebo rozhodčího soudu jedna strana nedostala do nerovného postavení vůči straně druhé.⁴²⁶

Již na tomto místě je však nezbytné zdůraznit, že byť je v dotčeném zákonném ustanovení⁴²⁷ výslovně uvedena možnost napadnout pouze rozhodčí nález, pak nelze vyloučit ani přezkum jiného rozhodnutí vydaného v rozhodčím řízení, kterým bylo rozhodčí řízení skončeno. Toto je ovšem možné toliko za určitých okolností.

Lze poukázat na rozhodčí řízení, ve kterém figuroval rozhodčí poplatek ve výši 1.000.000,- Kč, rozhodce v dané věci rozhodčí řízení ukončil vydáním usnesení o zastavení řízení z důvodu nedostatku jeho pravomoci s tím, že zaplacený rozhodčí poplatek si ponechal.⁴²⁸

⁴²⁴ Ustanovení § 37 ZRŘ.

⁴²⁵ POHL, Tomáš. K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 158–167, LISSE, Luděk. *Věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem a přezkum platnosti rozhodčí doložky v aktuální judikatuře* [online]. epravo.cz, 30. prosince 2014 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vecny-prezkum-rozhodciho-nalezu-soudem-a-prezkum-platnosti-rozhodci-dolozky-v-aktualni-judikature-96294.html>>.

⁴²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 23 Cdo 2950/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 4584/2015.

⁴²⁷ Ustanovení § 31 ZRŘ.

⁴²⁸ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. října 2007, sp. zn. 69 Co 340/2007.

Věc pak z pochopitelných důvodů byla napadena v dané situaci pouze jediným možným prostředkem, který přicházel v úvahu, a to návrhem ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení. Reakce obecných soudů byla očekávatelná, neboť bylo formalisticky odkazováno na znění zákona a výslovné uvedení pouze rozhodčího nálezu v případě zákonné úpravy návrhu na zrušení rozhodčího nálezu. Ústavní soud však vyslyšel námitky, které měly ústavněprávní přesah, a konstatoval, že postup obecných soudů obsahoval prvky zjevné překvapivosti až jurisdikční libovůle.⁴²⁹ Podle názoru Ústavního soudu by bylo v dané věci zcela nepřiměřeně tvrdé trvat na tom, aby stěžovatelé předvíдали i takový závěr rozhodčího řízení, který bez možnosti jakékoli obrany výrazně zasáhne do jejich majetkové sféry. Ústavní soud proto konstatoval, že za mimořádných okolností lze napadnout návrhem na zrušení rozhodčího nálezu i jiné rozhodnutí rozhodce, než je rozhodčí nález.

Z rozhodnutí Ústavního soudu však vyplývá ještě jedna zásadní věc, a to otázka jiného právního prostředku ochrany v situaci, kdy nedojde k meritornímu vyřešení věci, avšak rozhodčí řízení je ukončeno rozhodcem např. proto, že došlo k uzavření dohody mezi stranami, nicméně rozhodčí poplatek již byl zaplacen.

Je zcela patrné, že za takovýchto okolností nejde vůbec o vztah mezi stranami rozhodčí doložky a jejich spor (žádný spor ani neexistuje), neboť tímto vzniká vztah mezi stranou, která zaplatila soudní poplatek (žalobcem) a rozhodcem, který soudní poplatek obdržel.

Uplatní-li žalobce nárok na vrácení rozhodčího poplatku, nejde o obcházení zákona (konkrétně ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení) tehdy, pokud svůj nárok uplatní žalobou na vydání bezdůvodného obohacení, poněvadž by bylo zcela neakceptovatelné, aby zákon jako takový vylučoval naplnění základního práva ústavněprávní úrovně na soudní ochranu ve vztazích mezi subjekty soukromého práva.

Ostatně i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí⁴³⁰ konstatoval, že vůči rozhodci lze uplatnit i návrh na náhradu škody, přičemž v takovémto řízení nelze ani vyloučit oprávnění soudu přezkoumat postup rozhodce v rozhodčím řízení.

Je na místě výslovně citovat názor Nejvyššího soudu, který uvedl:⁴³¹ „nelze zcela vyloučit oprávnění soudu přezkoumat postup rozhodce v rozhodčím řízení, byť jinak rozhodčí nález podléhá soudnímu přezkumu jen v taxativně uvedených případech (§ 31 RozŘ). Odpovědnost rozhodce pak lze shledat pouze při naplnění předpokladů obecné odpovědnosti podle § 420 ObčZ 1964 a současně tehdy, jestliže protiprávní jednání

⁴²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. července 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10.

⁴³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2014, sp. zn. 25 Cdo 2790/2013.

⁴³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2015, sp. zn. 25 Cdo 167/2014.

rozhodce (s přihlédnutím ke všem okolnostem případu) bezprostředně vedlo ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 RozŘ.“

Kromě návrhu na zrušení rozhodčího nálezu tedy lze za určitých okolností, nespadá-li uplatněný důvod pod některý z důvodů uvedených v ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení, uplatnit i tradiční soukromoprávní žalobu směřující vůči samotnému rozhodci.

Nyní je však třeba se zaměřit pouze na institut návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, který představuje soudní kontrolu zaměřenou na řešení otázek spojených se splněním základních podmínek pro to, aby byl spor v rozhodčím řízení projednán a autoritativně rozhodnut, tedy aby mohla být soudní pravomoc delegována soukromoprávnímu subjektu.

V takovém případě tudíž nemůže jít o věcný přezkum rozhodnutí rozhodce,⁴³² nýbrž pouze o plnění kontrolní funkce soudu. Je třeba zdůraznit, že obecně nelze rozšiřovat situace, kdy by soudy mohly zasahovat do rozhodčího řízení, čímž by pozměňovaly funkci a účel rozhodčího řízení.⁴³³

Ve vztahu k platnosti rozhodčí doložky je možné přezkoumat hlavně otázky naplnění arbitrability, proto lze výslovně odkázat na důvod pod písm. a) zmiňovaného ustanovení,⁴³⁴ neboť ten stanoví, že rozhodčí nález lze zrušit tehdy, byl-li vydán ve věci, v níž nelze vůbec uzavřít platnou rozhodčí doložku, a dále pod písm. b), poněvadž je rozhodčí doložka neplatná z jiného důvodu, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje.

Nelze opomenout ani skutečnost, že znění tohoto klíčového ustanovení se v čase poměrně značně novelizovalo, když původní znění tohoto ustanovení⁴³⁵ neobsahovalo ničeho k důvodům zrušení rozhodčího nálezu v případě spotřebitelského rozhodčího řízení. Avšak ve znění účinném od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 byly přidány dva další důvody pro zrušení rozhodčího nálezu, a to právě s ohledem na ochranu spotřebitele.⁴³⁶ Více však je k tomuto pojednáno v kapitole věnující se spotřebitelskému rozhodčímu řízení.

⁴³² Tamtéž.

⁴³³ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 298.

⁴³⁴ Ustanovení § 31 ZRŘ.

⁴³⁵ Znění ustanovení § 31 ZRŘ od 1.1.1995 do 31.3.2012: „a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců, e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému, g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.“

⁴³⁶ Znění ustanovení § 31 písm. g) a h) ZRŘ od 1.4.2012 do 30.11.2016: „g) rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, h) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé“

Uplatní-li strana rozhodčího řízení tento procesní prostředek, může namítat skutečnosti mající vliv na platnost rozhodčí doložky, které již byly konstatovány výše. Dochází tak jednoznačně k přezkumu platnosti rozhodčí doložky. Ovšem lze dodat, že judikatura se v tomto ohledu poměrně dost vyvíjela ve směru posuzování platnosti rozhodčí doložky soudem z úřední povinnosti v situacích, kdy to strana rozhodčí doložky ani nenamítala.⁴³⁷

Klíčovou otázkou pro posuzování rozhodčí doložky jsou zásadně dvě věci, a to jednak otázka, zda jde o spotřebitelskou věc a dále pak otázka, zda byla v rozhodčím řízení uplatněna námitka neplatnosti rozhodčí doložky.

Přezkum platnosti rozhodčí doložky soudem i bez návrhu v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu je podle judikatury Nejvyššího soudu možný pouze ve sporu ze spotřebitelské smlouvy, a to i tehdy, pokud námitka neplatnosti rozhodčí doložky nebyla vznesena spotřebitelem v prvním úkonu ve věci, jinak přezkum není možný.⁴³⁸

Ostatně i zde je třeba zmínit, že zákonodárce připustil u rozhodčích doložek uzavřených od 1. 4. 2012 do 30. 11. 2016 věcný přezkum rozhodčího nálezu ve sporech ze spotřebitelských smluv, když v tehdejší znění zakotvil důvody pro tento přezkum,⁴³⁹ a to sice, když je rozhodčí doložka v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem.

Naopak v souvislosti s obchodně právními vztahy mezi podnikateli nelze hovořit o nijak zásadní změně důvodů pro přezkum rozhodčí doložky, přičemž neplatnost rozhodčí doložky zde bude navíc posuzována z úřední povinnosti pouze tehdy, byla-li námitka neplatnosti rozhodčí doložky vznesena při prvním úkonu⁴⁴⁰ v rozhodčím řízení ve smyslu ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení.⁴⁴¹ Totéž platí i tehdy, pokud byla strana naprosto pasivní, bez jakékoliv aktivity v rozhodčím řízení, tedy bez jakýchkoliv úkonů v rozhodčím řízení.⁴⁴²

Takový závěr však nebude platit, pokud rozhodčí doložka nebyla vůbec sjednána. Tehdy totiž nelze dovodit, že by nečinnost žalovaného měla za následek podrobení se pravomoci

⁴³⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 16. července 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2014, sp. zn. 25 Cdo 2790/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2015, sp. zn. 25 Cdo 167/2014.

⁴³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 96/2013.

⁴³⁹ Ustanovení § 31 písm. g) a h) ZRR ve znění zákona č. 19/2012 Sb.

⁴⁴⁰ Ústavní soud ve svém usnesení ze dne ze dne 11. října 2016, sp. zn. III. ÚS 431/16 zdůraznil, že námitku je nezbytné učinit při prvním úkonu, vznesení námítky později nesplní procesně souladný postup a taková námitka nesplní náležitosti stanovené ZRR, což může vést k zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 33 ZRR.

⁴⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2013, sp. zn. 23 Cdo 3896/2012.

⁴⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2011, sp. zn. 23 Cdo 1873/2010.

rozhodce, ledaže by žalovaný byl naopak aktivní při rozhodčím řízení, čímž by projevil vůli se rozhodčího řízení účastnit.

Byla-li tedy rozhodčí doložka uzavřena, avšak není platná, pravomoc rozhodce je založena a obranou žalovaného v takovém případě je podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu dle ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení.⁴⁴³

Na okraj je vhodné připomenout, že žaloba na zrušení rozhodčího nálezu nemá ze zákona odkladný účinek, a to z toho důvodu, aby nedošlo k zabránění výkonu rozhodčího nálezu.

Lze požádat o odklad vykonatelnosti tehdy, jestliže by neprodleným výkonem rozhodčího nálezu hrozila závažná újma nebo jestliže je z návrhu na zrušení rozhodčího nálezu možné usuzovat, že je důvodný.⁴⁴⁴ Do 30. 11. 2016 také platilo, že návrh spotřebitele na zrušení rozhodčího nálezu s sebou automaticky nese soudní přezkum důvodu pro odložení vykonatelnosti, přičemž o odložení vykonatelnosti musí soud rozhodnout do 7 dnů od podání návrhů, po tuto dobu by nebylo možné rozhodčí nález vykonat.⁴⁴⁵

4.3 Rozhodčí doložka v exekuci

Proběhne-li rozhodčí řízení a dojde-li k vydání rozhodčího nálezu, který nabude právní moci, potom, neplní-li povinný dobrovolně rozhodčím nálezem uložené povinnosti, je logickým postupem oprávněného zažádat o vynucené plnění těchto povinností, neboť vykonatelný rozhodčí nález je exekučním titulem.⁴⁴⁶

Exekuční soud v případě podání návrhu na výkon rozhodčího nálezu prvně posuzuje, zda je podkladový titul vykonatelný, což znamená, že rozhodčí nález musí být jak formálně, tak materiálně vykonatelný.

Vykonatelnost – v jednotě obou aspektů – lze ztotožnit s vlastností exekučního titulu, která ho činí způsobilým k nucenému uskutečnění cestou exekuce; nevykonatelnost titulu je důvodem pro zamítnutí návrhu na nařízení exekuce.⁴⁴⁷

Rozhodčí nález musí být vydán k tomu oprávněným orgánem, což představuje formální stránku vykonatelnosti. Exekuční soud není vázán údaji vyplývajícími z potvrzení o vykonatelnosti, jímž titul opatřil orgán, který ho vydal, ale je oprávněn správnost potvrzení přezkoumat, nicméně

⁴⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. února 2015, sp. zn. 23 Cdo 4049/2014.

⁴⁴⁴ Ustanovení § 32 odst. 2 ZRŘ.

⁴⁴⁵ Ustanovení § 32 odst. 3 ZRŘ ve znění zákona č. 303/2013 Sb.

⁴⁴⁶ Ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., exekuční řád: „(1) Exekučním titulem je (...) c) vykonatelný rozhodčí nález“

⁴⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2909/2007.

je třeba zdůraznit, že v tomto ohledu nejde o přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu.⁴⁴⁸ Exekuční soud tak může přezkoumávat, zda byl rozhodčí nález řádně doručen.⁴⁴⁹

Pokud jde o materiální stránku vykonatelnosti, jedná se o obsahové náležitosti rozhodnutí vymezené tak, aby obsahovalo přesnou individualizaci oprávněného a povinného, přesné vymezení práv a povinností k plnění, přesný rozsah a obsah plnění a přesně stanovenou lhůtu k plnění.⁴⁵⁰

Pokud by exekuční soud došel k závěru, že rozhodčí nález nelze vykonat, neboť nelze ani výkladem a s přihlédnutím k povaze uložené povinnosti či ke způsobu exekuce dovodit náležitosti materiální vykonatelnosti, potom takový exekuční návrh zamítne. Exekuční soud totiž nemůže chybějící okolnosti zjišťovat či doplňovat, a to ani rešeršemi do nalézacího řízení.⁴⁵¹

Zde se objevuje zajímavá otázka, kdy Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích⁴⁵² nejdříve konstatoval, že v případě, kdy je rozhodčí doložka uzavřena, avšak taková rozhodčí doložka je neplatná, je pravomoc rozhodce založena a dotčený účastník řízení se může bránit žalobou na zrušení rozhodčího nálezu.

Později však Nejvyšší soud svůj pohled na věc upravil⁴⁵³ a konstatoval, že se „*od tohoto právního názoru odklání pro případ, kdy v řízení bylo zjištěno, že rozhodčí smlouva neobsahovala přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a jen odkazovala na rozhodčí řád vydaný právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a kdy tudíž rozhodčí nález vydal rozhodce, jenž k tomu neměl podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc, jelikož jde právě o takovou relevantní okolnost, pro niž je provedení exekuce nepřijatelné.*“

V takovém případě je vydaný rozhodčí nález nezpůsobilým exekučním titulem a exekuce je tak nepřijatelná, protože rozhodce naopak nemá vůbec pravomoc vydat rozhodčí nález. Je totiž nutné odlišovat neplatnost rozhodčí doložky a nedostatek pravomoci rozhodce.⁴⁵⁴

Ústavní soud k tomuto dodal, že zákonem není vyloučeno, aby i v exekučním řízení byla přezkoumána pravomoc rozhodce, pokud totiž vydá rozhodčí nález rozhodce, který není vybrán dle transparentních pravidel, nelze akceptovat ani jeho rozhodnutí.⁴⁵⁵

⁴⁴⁸ KOCINA, Jan. Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení. *Právní rozhledy*, 2008, č. 15, s. 569-571.

⁴⁴⁹ KOCINA, Jan. Vykonatelnost a doručování rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 30.

⁴⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2004, sp. zn. 20 Cdo 1570/2003, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2008, sp. zn. 20 Cdo 2273/2008, z novějších rozhodnutí např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2015, sp. zn. 26 Cdo 2582/2015.

⁴⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 20 Cdo 1214/2007.

⁴⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008.

⁴⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2013, sp. zn. 31 Cdo 958/2012, později také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014.

⁴⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2016, sp.zn. 20 Cdo 1255/2015.

⁴⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12.

Je-li však exekuční řízení zahájeno i přesto, že existoval nějaký důvod, který brání řádnému vedení exekuce, lze využít právní prostředek, jehož smyslem je napravit právě takové situace.

Jedná se o návrh na zastavení exekučního řízení, když důvody pro zastavení exekučního řízení jsou stanoveny v občanském soudním řádu,⁴⁵⁶ ovšem vedle těchto důvodů i zákon o rozhodčím řízení doplňuje tyto důvody o další⁴⁵⁷ a zakotvuje, že mimo jiné lze podat návrh na zastavení exekučního řízení i tehdy, pokud je rozhodčí nález stížen některou vadou uvedenou v ustanovení § 31 písm. a), d) nebo f) zákona o rozhodčím řízení.

Jinak řečeno, i v případě, kdy nebude podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, může strana rozhodčího řízení opětovně uplatnit další procesní prostředek v podobě návrhu na zastavení exekučního řízení, pokud byl rozhodčí nález vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí doložku. Byla-li nařízena exekuce na základě rozhodčího nálezu, který byl vydán na základě absolutně neplatné rozhodčí doložky a zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal, je třeba exekuci v každém jejím stádiu pro nepřijatelnost zastavit, neboť takový rozhodčí nález není vykonatelný a vykonatelnost rozhodnutí je vlastnost, která je činí způsobilým k tomu, aby byla i proti vůli povinného subjektu vymáhaná povinnost uskutečněna.⁴⁵⁸

U výkladu týkajícího se přezkumu platnosti rozhodčí doložky v řízení o zrušení rozhodčího nálezu bylo konstatováno, že neplatnost rozhodčí doložky je nezbytné posuzovat z úřední povinnosti v případě vztahu podnikatele a spotřebitele, byť námitka neplatnosti rozhodčí doložky nebyla vznesena v samotném rozhodčím řízení.

Jiná situace nastane v případě obchodněprávního vztahu dvou podnikatelů, neboť v takovém případě bude neplatnost rozhodčí doložky posuzována z úřední povinnosti pouze v případě, že v rozhodčím řízení byla řádně vznesena námitka neplatnosti rozhodčí doložky.⁴⁵⁹

Jde-li však o přezkum rozhodčí doložky v rámci exekučního řízení, tak vznesení námítky neplatnosti rozhodčí doložky v rámci rozhodčího řízení je zcela irrelevantní. Exekuční soud je v rámci exekučního řízení povinen přezkoumávat platnost rozhodčí doložky z úřední povinnosti, a to i dodatečně, bez ohledu na povahu vztahu účastníků.⁴⁶⁰

⁴⁵⁶ Ustanovení § 268 OSŘ.

⁴⁵⁷ Ustanovení § 35 ZRŘ.

⁴⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. února 2003, sp. zn. 20 Cdo 1833/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2006, sp. zn. 20 Cdo 1257/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2014, sp. zn. 23 Cdo 2622/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2015, sp. zn. 26 Cdo 443/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2015, sp. zn. 26 Cdo 4522/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2016, sp. zn. 23 Cdo 19/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 489/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2016, sp. zn. 20 Cdo 362/2016.

⁴⁵⁹ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 21. května 2015, sp. zn. 13 Co 155/2015.

⁴⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2015, sp. zn. 30 Cdo 5414/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1085/2016.

Klíčová otázka, kterou je nutno důkladně posoudit a zodpovědět, se týká věcného přezkumu rozhodčího nálezu. K této otázce existuje poměrně ustálený názor, který praví, že obecně jakákoliv rozhodnutí nelze přezkoumávat při vykonávacím (exekučním) řízení po věcné stránce.⁴⁶¹ Tudíž jakékoliv námitky směřující do věcné správnosti exekvovaného rozhodnutí je nezbytné odmítnout. Stejně tak nelze přihlídnout ani k vadám nalézacího (rozhodčího) řízení.

Vždy je třeba mít na paměti, že pro autoritativní nalézání práva není určen exekuční soud, protože tento nemůže opětovně přezkoumávat rozhodnutí nalézacího soudu.⁴⁶²

V tomto ohledu je však velice důležité vymezení věcné stránky sporu. Důležitost této otázky vyvstává i s ohledem na velmi zajímavé rozhodnutí Nejvyššího soudu,⁴⁶³ který konstatoval, že „*Zpochybňuje-li povinná platnost rozhodčí doložky, resp. rozhodčí smlouvy proto, že v ní nebyl stanoven způsob určení rozhodce a nebylo v ní ujednání o nákladech řízení, zpochybňuje tím věcnou správnost rozhodčího nálezu.*“

Následně Nejvyšší soud dodává, že věcnou správnost přezkoumávat nelze, ovšem z uvedeného názoru lze dovodit, že nelze ani přezkoumávat způsob určení rozhodce. Nicméně z ujednání o způsobu určení rozhodce prakticky vždy dochází k úvaze o přezkumu pravomoci rozhodce, tudíž názor Nejvyššího soudu by znamenal, že pravomoc rozhodce je součástí merita věci.

Takový názor však zřejmě nemůže obstát, neboť otázka pravomoci rozhodce představuje zjištění formální vykonatelnosti, tedy zjištění, zda mohl dotčený orgán vůbec vydat rozhodnutí. Jinými slovy, docházelo by tak *de facto* k obcházení zákona.

V jiném rozhodnutí Nejvyšší soud vysvětluje,⁴⁶⁴ že pojem „*věc sama*“ je právní teorií i soudní praxí vykládán jednotně jako věc, která je oním předmětem, pro nějž se řízení vede.

Řešení otázek procesního charakteru nelze považovat za „*jednání ve věci samé*“. Otázku, zda rozhodčí doložka je dostatečně srozumitelná nebo zda nebyla zrušena odstoupením, nemůže přezkoumávat exekuční soud,⁴⁶⁵ neboť jednoznačně jde o meritum věci. Právě proto takový přezkum nenáleží exekučnímu soudu.

Aby byl výklad týkající se přezkumu rozhodčí doložky v exekučním řízení kompletní, je nezbytné rozebrat i odvolací řízení v exekuci. Obecně platí, že v takovém případě lze uvádět

⁴⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, z novějších např. náleží Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2012, sp. zn. I. ÚS 871/11, náleží Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016, sp.zn. 20 Cdo 3294/2016.

⁴⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016, sp.zn. 20 Cdo 3294/2016.

⁴⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2010, sp. zn. 20 Cdo 1964/2008.

⁴⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 23 Cdo 2406/2011.

⁴⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 5754/2015.

novoty,⁴⁶⁶ přičemž odvolací soud k nim ale nemůže přihlížet bez dalšího, ze své procesní iniciativy či úřední povinnosti, tedy bez toho, aniž by se jich dovolal účastník řízení.⁴⁶⁷

Z uvedeného vyplývá, že provede-li odvolací soud šetření k okolnostem rozhodným pro exekuční řízení (např. otázka pravomoci rozhodce vydat předmětné rozhodčí nálezy, přičemž vyřešení takové otázky závisí na posouzení (ne)platnosti rozhodčích doložek) i přes to, že povinný v odvolání žádné skutečnosti zpochybňující způsob určení rozhodců ve sjednaných rozhodčích doložkách ani nedostatek pravomoci rozhodce vydat předmětné rozhodčí nálezy neuplatnil a nenavrhl ani důkazy vztahující se k takovým skutečnostem, pak by ke zjištěním, která z označených listinných důkazů odvolací soud učinil, mohl přihlédnout a při svém rozhodnutí je zohlednit jen tehdy, pokud by povinného poučil o tom, že je oprávněn v odvolacím řízení změnit odvolací důvody a vznést námitky týkající se otázky pravomoci rozhodců k vydání rozhodčích nálezů,⁴⁶⁸ a pokud by povinný takové odvolací námitky po poučení odvolacího soudu uplatnil.

Jestliže by však takové námitky zpochybňující pravomoc rozhodců vydat rozhodčí nálezy povinný ani přes poučení soudu nevzněl (povinný by se jich nedovolal), pak by ke skutečnostem zjištěným provedeným šetřením odvolací soud přihlédnout nemohl.⁴⁶⁹

4.4 Rozhodčí doložka v insolvenci

Insolvence je dnes již ustálený způsob, pomocí kterého lze řešit dluhovou past dlužníka. Je však na místě zabývat se otázkou, jaké následky bude mít zahájení insolvenčního řízení na probíhající rozhodčí řízení, případně na rozhodčí řízení skončené.

Nejprve je nezbytné konstatovat, že je-li ve smlouvě dohodnuta rozhodčí doložka, avšak ještě nebyla podána rozhodčí žaloba, v okamžiku, kdy proti jedné ze stran rozhodčí doložky bylo zahájeno insolvenční řízení, potom již takovou rozhodčí žalobu nelze podat, neboť pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty dlužníka nemohou být uplatněny žalobou, pokud je lze uplatnit přihláškou v insolvenčním řízení.⁴⁷⁰ Jinak řečeno, dojde-li ke zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení,⁴⁷¹ není možné podat žalobu k rozhodci.

⁴⁶⁶ V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2005, sp. zn. 20 Cdo 1261/2005 se uvádí: „Pro odvolací řízení, jež je ovládáno principy tzv. neúplné apelace, je příznačné, že zvláštnímu režimu je zde podrobena hodnocení tzv. novot, tj. skutečností nebo důkazů, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně; platí, že na nich nelze - ať na výjimky (podle § 205a odst. 1 písm. a) až f) o.s.ř.) - založit řádný odvolací důvod (§ 205 odst. 2 o.s.ř.), a nemohou být úspěšně namítány ani jinými účastníky řízení, než je odvolatel (§ 211a o.s.ř.). K těm novotám, jež jsou výjimečně přípustné, pak může odvolací soud přihlédnout jen tehdy, když byly uplatněny (§ 212a odst. 3 o.s.ř.). Zákon výslovně stanoví, že popsaný režim se neuplatní ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 o.s.ř. (srov. § 205a odst. 2, § 211a, § 212a odst. 3 o.s.ř.); věci výkonu rozhodnutí podle § 251 až § 271 o.s.ř. mezi nimi vyjmenovány nejsou.“, na toto rozhodnutí navazuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 274/2015.

⁴⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2005, sp. zn. 20 Cdo 1261/2005.

⁴⁶⁸ Ustanovení § 254 odst. 3 OSŘ.

⁴⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2014, sp. zn. 21 Cdo 3758/2013.

⁴⁷⁰ Ustanovení § 109 odst. 1 písm. a), odst. 4 insolvenčního zákona.

⁴⁷¹ Ustanovení § 101 odst. 1 insolvenčního zákona.

Probíhá-li však rozhodčí řízení, během kterého dojde k zahájení insolvenčního řízení, nemá to na takové rozhodčí řízení vliv, a to až do doby vydání rozhodnutí o úpadku, poněvadž tímto okamžikem se přerušují veškerá soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují.⁴⁷²

V tomto ohledu je velice důležité dodat, že již vydaný rozhodčí nález se v době, kdy je řízení přerušeno, nedoručuje, ledaže se týká i jiných pohledávek. Bylo-li řízení přerušeno po vydání rozhodčího nálezu, avšak ještě před jeho doručením, tedy ještě předtím, než rozhodčí nález nabyl právní moci, nenabývá rozhodnutí v rozsahu, v němž bylo řízení přerušeno, právní moci.

Takový stav nastává až po novelizaci rozhodčího řízení učiněné zákonem č. 19/2012 Sb., neboť před touto novelou bylo stanoveno, že rozhodčí řízení se končí vydáním rozhodčího nálezu, tudíž v řízeních zahájených před touto novelou⁴⁷³ se rozhodčí nález vydal, rozhodčí řízení tak skončilo a rozhodčí nález mohl nabýt právní moci.⁴⁷⁴ Současný stav je takový, že rozhodčí řízení je skončeno právní mocí rozhodčího nálezu, která nastává jeho doručením.⁴⁷⁵

V souladu s § 109 odst. 1 insolvenčního zákona se zahájením insolvenčního řízení spojuje ten následek, že sjednaná rozhodčí doložka zavazuje i insolvenčního správce dlužníka.⁴⁷⁶

V insolvenčním řízení lze i v případě, kdy věřitel přihlásí pohledávku jako vykonatelnou, což dokládá rozhodčím nálezem opatřeným doložkou vykonatelnosti, posoudit, zda „je rozhodčí nález pro dlužníka závazný“, tedy zda byl vydán rozhodcem, který k tomu měl pravomoc.⁴⁷⁷

Podobně konstatuje i Vrchní soud v Praze,⁴⁷⁸ který navíc uvádí, že v incidenčním řízení lze připustit námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy, i když nebyla podána žaloba o zrušení rozhodčího nálezu, neboť v insolvenčním zákoně chybí právní úprava odpovídající ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení (tedy řízení přerušit a uložit insolvenčnímu správci podat žalobu na zrušení rozhodčího nálezu). Tamější soud vysvětluje, že insolvenčnímu správci musí být v insolvenčním řízení v rámci přezkumu pohledávek dána možnost obdobné procesní obrany, tzn. že insolvenční

⁴⁷² Ustanovení § 140a odst. 1 insolvenčního zákona.

⁴⁷³ Ustanovení čl. II bod 1 zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 709.

⁴⁷⁵ Ustanovení § 28 odst. 2 ZRR.

⁴⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004.

⁴⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2014, sp. zn. 29 ICdo 30/2012.

⁴⁷⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze 4. srpna 2014, sp. zn. 34 ICm 2288/2012, 104 VSPH 50/2014 (KSPH 40 INS 1545/2012).

správce může namítat důvody pro zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení.

Dle Vrchního soudu v Praze z toho ovšem také plyne, že uplatní-li insolvenční správce při popření vykonatelné pohledávky důvody, pro které by mohl být rozhodčí nález soudem zrušen, přezkoumá analogicky v rozsahu určeném v ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení též otázku, zda lze k rozhodčímu nálezu v podmínkách insolvenčního řízení přihlížet, tedy zda nejsou jinak dány podmínky pro jeho zrušení dle ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení.

Insolvenční správce tak může během incidenčního sporu namítat, že exekuční titul je materiálně nebo formálně nevykonatelný, dokonce lze namítnout i promlčení uplatněné vykonatelné pohledávky. To znamená, že pokud dojde insolvenční správce k závěru, že je rozhodčí nález nicotný například z důvodu, že rozhodčí doložka nebyla platně sjednána, musí podat žalobu, kterou se vůči věřiteli bude domáhat popření pravosti této vykonatelné pohledávky. Ovšem to, zda rozhodčí nález je či není skutečně exekučním titulem, může s konečnou platností posoudit pouze a jen soud, nikoliv insolvenční správce.⁴⁷⁹

K výše uvedenému lze dodat, že věřitel uplatňující pohledávku bude moci stále tuto pohledávku uplatňovat v insolvenčním řízení, avšak na tuto pohledávku se bude hledět jako na pohledávku nevykonatelnou. Bude-li později shledána taková pohledávka z hlediska hmotného práva jako oprávněná, nebude mít žádnou relevanci skutečnost, zda jde o pohledávku vykonatelnou nebo nevykonatelnou.

To znamená, že i pravomocný rozhodčí nález vydaný rozhodcem, který z důvodu neplatnosti sjednané rozhodčí doložky neměl pravomoc k jeho vydání, má účinek spojovaný s pravomocným přiznáním práva v soudním či rozhodčím řízení.⁴⁸⁰ Insolvenční správce tak může pohledávku původně přihlášenou jako vykonatelnou posoudit jako nevykonatelnou, neboť byla doložena vykonatelným rozhodčím nálezem.⁴⁸¹ Insolvenční správce tedy v podstatě může přezkoumat platnost rozhodčí doložky.

V insolvenčním řízení také platí, že směnečnou pohledávku přiznanou pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze jako důvod popření její pravosti nebo výše i prostřednictvím kauzálních námitek, nebyly-li uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí.

⁴⁷⁹ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 122 ICm 2069/2013.

⁴⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2016, sp. zn. 33 ICdo 63/2015.

⁴⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. července 2013, sp. zn. 29 NSČR 25/2011, podobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 2016, sp.zn. 29 ICdo 41/2014.

Jinými slovy, v insolvenčním řízení lze vznášet kauzální námitky směřující k popření pravosti pohledávky a zkoumat tak platnost ujednání o smluvní pokutě, tedy otázky úzce se týkající merita věci.⁴⁸² Z pohledu ustanovení § 199 odst. 2 insolvenčního zákona v takovém případě nejde o (nepřípustné) jiné právní posouzení věci.⁴⁸³

Z výše uvedeného výkladu vyplývá, že i v insolvenčním řízení lze rozporovat platnost rozhodčí doložky a vyvolat tak její přezkum. Uzná-li totiž insolvenční správce, že je zde takováto skutečnost zpochybňující platnost rozhodčí doložky, může otevřít incidenční řízení, kde soud posoudí platnost rozhodčí doložky. Takováto právní úprava posiluje právo na spravedlivý proces pro dlužníka, ovšem na druhé straně zasahuje do právní jistoty věřitele, který uplatňuje svou pohledávku. Fakticky tak opět dochází k posilování ochrany dlužníka, který je zde vnímán jako obecně slabší strana.

4.5 Komparace

Tuzemskou právní úpravu je vhodné komparovat i s právní úpravou jiných evropských států, a to především jako inspirační zdroje pro potenciální změny právní úpravy rozhodčího řízení. Podobně jako dle tuzemské právní úpravy lze rozhodčí nález podle anglické právní úpravy napadnout návrhem u soudu, přičemž tento návrh může rozporovat věcnou příslušnost rozhodce, případně lze rozporovat neplatnost z důvodu nedostatku věcné příslušnosti.⁴⁸⁴ Soud následně může rozhodčí nález potvrdit, upravit, případně částečně nebo zcela zrušit.⁴⁸⁵

Strana rozhodčího řízení může podat návrh k soudu i v případě vážných vad dotýkajících se rozhodce, rozhodčího řízení nebo vydaného rozhodčího nálezu. Za závažné vady se považují situace, kdy rozhodce nejedná spravedlivě a nestranně, překročí svou pravomoc, nepostupuje v řízení dle dohody stran nebo vydání rozhodčího nálezu na základě omylu, podvodu apod.⁴⁸⁶

⁴⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2014, sp. zn. 29 ICdo 2/2011.

⁴⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. února 2014, sp. zn. 29 ICdo 4/2012.

⁴⁸⁴ Ustanovení čl. 67 odst. 1 písm. a), b) AA: „*A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) apply to the court (a)challenging any award of the arbitral tribunal as to its substantive jurisdiction; or (b)for an order declaring an award made by the tribunal on the merits to be of no effect, in whole or in part, because the tribunal did not have substantive jurisdiction. A party may lose the right to object (see section 73) and the right to apply is subject to the restrictions in section 70(2) and (3).*“

⁴⁸⁵ Ustanovení čl. 67 odst. 3 AA: „*On an application under this section challenging an award of the arbitral tribunal as to its substantive jurisdiction, the court may by order (a)confirm the award, (b)vary the award, or (c)set aside the award in whole or in part.*“

⁴⁸⁶ Ustanovení čl. 68 odst. 2 AA: „*Serious irregularity means an irregularity of one or more of the following kinds which the court considers has caused or will cause substantial injustice to the applicant (a)failure by the tribunal to comply with section 33 (general duty of tribunal); (b)the tribunal exceeding its powers (otherwise than by exceeding its substantive jurisdiction: see section 67); (c)failure by the tribunal to conduct the proceedings in accordance with the procedure agreed by the parties; (d)failure by the tribunal to deal with all the issues that were put to it; (e)any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to the proceedings or the award exceeding its powers; (f)uncertainty or ambiguity as to the effect of the award; (g)the award being obtained by fraud or the award or the way in which it was procured being contrary to public policy; (h)failure to comply with the requirements as to the form of the award; or (i)any irregularity in the conduct of the proceedings or in the award which is admitted by the tribunal or by any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to the proceedings or the award.*“

Pokud dojde k takovýmto vadám, potom může soud rozhodčí nález částečně nebo zcela zrušit, případně vrátit věc rozhodci k přehodnocení svých závěrů či prohlásit rozhodčí nález zcela nebo zčásti za neúčinný („*no effect*“). Proti všem těmto rozhodnutím soudu prvního stupně je přípustné odvolání, a to se souhlasem tohoto soudu.⁴⁸⁷

Podobně lze napadnout u soudu i právní otázku.⁴⁸⁸ Za pozornost jistě stojí i vydávání souhlasu soudu k odvolání, který soud vydá v případě, že se rozhodčí nález podstatně dotýká práv jedné ze stran, dále jde o zodpovězení otázky, kterou měl zodpovědět i rozhodce, případně je rozhodčí nález skutkově chybný či jde o zodpovězení otázky veřejně významné a rozhodčí nález vyvolává vážné pochybnosti.

Poslední možností, kterou lze označit za „*zbytkovou*“, je situace, kdy i přes dohodu stran, že jejich spor má být rozhodnut rozhodcem, je třeba, aby o daném sporu při respektování všech okolností rozhodl soud, neboť je to správné a spravedlivé.⁴⁸⁹

Odvolací soud může následně rozhodčí nález potvrdit, upravit, vrátit zcela nebo částečně k přehodnocení, případně dokonce rozhodčí nález zčásti nebo zcela zrušit. Aby mohlo být odvolání podáno, musí odvolatel vyčerpat veškeré opravné prostředky přípustné v rozhodčím řízení, případně nevyčerpání možnosti opravy či doplnění rozhodčího nálezu může mít za následek nepřípustnost odvolání.⁴⁹⁰

Předestřená právní úprava anglického rozhodčího řízení sofistikovaně připouští možnost napadení rozhodčího nálezu, k čemuž poskytuje velmi podrobný a precizní postup, přičemž lze zdůraznit, že odvolatel musí, vědom si svých práv, využít všech opravných prostředků v rozhodčím řízení, jinak není odvolání přípustné. Takové řešení lze z pohledu české právní úpravy *de lege ferenda* jednoznačně doporučit.

⁴⁸⁷ Ustanovení čl. 67 odst. 4 a čl. 68 odst. 4 AA: „*The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.*“

⁴⁸⁸ Ustanovení čl. 69 odst. 1 AA: „*Unless otherwise agreed by the parties, a party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) appeal to the court on a question of law arising out of an award made in the proceedings. An agreement to dispense with reasons for the tribunal's award shall be considered an agreement to exclude the court's jurisdiction under this section.*“

⁴⁸⁹ Ustanovení čl. 69 odst. 3 AA: „*Leave to appeal shall be given only if the court is satisfied (a) that the determination of the question will substantially affect the rights of one or more of the parties, (b) that the question is one which the tribunal was asked to determine, (c) that, on the basis of the findings of fact in the award (i) the decision of the tribunal on the question is obviously wrong, or (ii) the question is one of general public importance and the decision of the tribunal is at least open to serious doubt, and (d) that, despite the agreement of the parties to resolve the matter by arbitration, it is just and proper in all the circumstances for the court to determine the question.*“

⁴⁹⁰ Ustanovení čl. 70 odst. 2 AA: „*If on an application or appeal it appears to the court that the award (a) does not contain the tribunal's reasons, or (b) does not set out the tribunal's reasons in sufficient detail to enable the court properly to consider the application or appeal, the court may order the tribunal to state the reasons for its award in sufficient detail for that purpose.*“

Německá právní úprava podobně jako český zákon o rozhodčím řízení připouští podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu u soudu.⁴⁹¹ Obdobně potom vymezuje i důvody, na základě kterých lze rozhodčí nález zrušit.

Zajímavý je v tomto ohledu důvod, dle kterého lze rozhodčí nález zrušit v případě, že nedošlo ke správnému informování o určení rozhodce, případně pokud nebylo možné aktivně či pasivně se bránit v rozhodčím řízení.⁴⁹² Následně musí být rozhodčí nález prohlášen vykonatelným. Takový návrh může být odmítnut za současného zrušení rozhodčího nálezu, existuje-li některý z důvodů pro zrušení takového nálezu. To ovšem neplatí, pokud již existuje rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, případně již uplynuly lhůty pro podání návrhu na jeho zrušení⁴⁹³ a nedošlo k podání tohoto návrhu.⁴⁹⁴

Předmětná úprava tak jednoznačně směřuje k tomu, aby nebyl vykonán rozhodčí nález, který neměl být vůbec vydán. Na druhé straně není důvodu, proč bránit výkonu rozhodčího nálezu, pokud již jednou byl návrh na jeho zrušení jako nedůvodný zamítnut.

V neposlední řadě lze zmínit i slovenskou právní úpravu, dle které lze, jak již bylo zmíněno výše, přezkoumat rozhodčí nález jinými rozhodci.⁴⁹⁵ Podobně jako česká právní úprava obsahuje i slovenské právo týkající se této problematiky úpravu návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.⁴⁹⁶

⁴⁹¹ Ustanovení § 1059 odst. 1 ZPO: „Gegen einen Schiedsspruch kann nur der Antrag auf gerichtliche Aufhebung nach den Absätzen 2 und 3 gestellt werden.“

⁴⁹² Ustanovení § 1059 odst. 2 ZPO: „Ein Schiedsspruch kann nur aufgehoben werden, 1. wenn der Antragsteller begründet geltend macht, dass a) eine der Parteien, die eine Schiedsvereinbarung nach den §§ 1029, 1031 geschlossen haben, nach dem Recht, das für sie persönlich maßgebend ist, hierzu nicht fähig war, oder dass die Schiedsvereinbarung nach dem Recht, dem die Parteien sie unterstellt haben oder, falls die Parteien hierüber nichts bestimmt haben, nach deutschem Recht ungültig ist oder b) er von der Bestellung eines Schiedsrichters oder von dem schiedsrichterlichen Verfahren nicht gehörig in Kenntnis gesetzt worden ist oder dass er aus einem anderen Grund seine Angriffs- oder Verteidigungsmittel nicht geltend machen können oder c) der Schiedsspruch eine Streitigkeit betrifft, die in der Schiedsabrede nicht erwähnt ist oder nicht unter die Bestimmungen der Schiedsklausel fällt, oder dass er Entscheidungen enthält, welche die Grenzen der Schiedsvereinbarung überschreiten; kann jedoch der Teil des Schiedsspruchs, der sich auf Streitpunkte bezieht, die dem schiedsrichterlichen Verfahren unterworfen waren, von dem Teil, der Streitpunkte betrifft, die ihm nicht unterworfen waren, getrennt werden, so kann nur der letztgenannte Teil des Schiedsspruchs aufgehoben werden; oder d) die Bildung des Schiedsgerichts oder das schiedsrichterliche Verfahren einer Bestimmung dieses Buches oder einer zulässigen Vereinbarung der Parteien nicht entsprochen hat und anzunehmen ist, dass sich dies auf den Schiedsspruch ausgewirkt hat; oder 2. wenn das Gericht feststellt, dass a) der Gegenstand des Streites nach deutschem Recht nicht schiedsfähig ist oder b) die Anerkennung oder Vollstreckung des Schiedsspruchs zu einem Ergebnis führt, das der öffentlichen Ordnung (ordre public) widerspricht.“

⁴⁹³ To však pouze u některých důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu, a to dle § 1059 odst. 2 bod 1 ZPO (viz výše).

⁴⁹⁴ Ustanovení § 1060 odst. 2 ZPO: „Der Antrag auf Vollstreckbarerklärung ist unter Aufhebung des Schiedsspruchs abzulehnen, wenn einer der in § 1059 Abs. 2 bezeichneten Aufhebungsgründe vorliegt. Aufhebungsgründe sind nicht zu berücksichtigen, soweit im Zeitpunkt der Zustellung des Antrags auf Vollstreckbarerklärung ein auf sie gestützter Aufhebungsantrag rechtskräftig abgewiesen ist. Aufhebungsgründe nach § 1059 Abs. 2 Nr. 1 sind auch dann nicht zu berücksichtigen, wenn die in § 1059 Abs. 3 bestimmten Fristen abgelaufen sind, ohne dass der Antragsgegner einen Antrag auf Aufhebung des Schiedsspruchs gestellt hat.“

⁴⁹⁵ Ustanovení § 37 zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní : „(1) Účastníci rozhodcovského konania sa môžu v rozhodcovskej zmluve dohodnúť, že rozhodcovský rozsudok môže na základe žiadosti niektorého z nich preskúmať iný rozhodca (rozhodcovia). Na ustanovenie tohto rozhodcu (rozhodcov) primerane platia ustanovenia § 6 až 11. Ak sa účastníci rozhodcovského konania nedohodli v rozhodcovskej zmluve na preskúmaní rozhodcovského rozsudku, je jeho preskúmanie iným rozhodcom (rozhodcami) vylúčené, ak tento zákon neustanovuje inak. (2) Účastník rozhodcovského konania má právo podať žiadosť o preskúmanie rozhodcovského rozsudku do 15 dní od jeho doručenia tomuto účastníkovi rozhodcovského konania.“

⁴⁹⁶ Ustanovení § 40 odst. 1 zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní „(1) Tuzemský rozhodcovský rozsudok môže byť zrušený príslušným súdom len na základe žaloby účastníka rozhodcovského konania podanej proti druhému účastníkovi

Jedním z těchto důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu je i uzavření rozhodčí doložky v rozporu s právním řádem, případně skutečnost, že rozhodčí doložka nebyla uzavřena vůbec. Dokonce je explicitně zakotveno, že podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu nelze vyloučit.⁴⁹⁷ Návrh, resp. žalobu, lze podat ve lhůtě 60 dnů od doručení rozhodčího nálezu.⁴⁹⁸

Z předestřené komparace právní úpravy vyplývá, že tuzemská právní úprava je poměrně obdobná všem výše předestřeným úpravám. Jako dobrý inspirační vzor lze upozornit na anglickou právní úpravu, jež je úpravou velice precizní, kdy je možné u soudu napadat i právní otázky, což je zcela zásadní rozdíl od české úpravy.

Soud dále může dokonce rozhodnutí rozhodce částečně nebo zcela zrušit, a to i bez návrhu jedné ze stran, což opět představuje zásadní rozdíl oproti české právní úpravě, která stanovuje, že pokračovat v soudním řízení lze na návrh jedné ze stran.⁴⁹⁹

Německá právní úprava nadto zdůrazňuje důležitost určení rozhodce, kdy umožňuje zrušení rozhodčího nálezu tehdy, pokud nedošlo ke správnému informování o určení rozhodce, případně pokud nebylo možné aktivně či pasivně se bránit v rozhodčím řízení. To jsou naprosto správné úvahy.

Po provedené komparaci tedy lze uzavřít, že česká právní úprava je v tomto ohledu skutečně dosti podobná vyspělým zahraničním právním úpravám, byť samozřejmě lze objevit i menší odchylky, případně i vhodnou inspiraci pro změnu (novelizaci) rozhodčího řízení v tuzemských podmínkách (viz dále).

rozhodcovského konania, ak a) účastník rozhodcovského konania preukáže, že 1. nemal spôsobilosť uzavrieť rozhodcovskú zmluvu, rozhodcovská zmluva nebola uzavretá v súlade s právnym poriadkom, podľa ktorého sa na základe dohody zmluvných strán mala rozhodcovská zmluva uzavrieť, alebo že takáto dohoda nebola uzavretá, podľa právneho poriadku Slovenskej republiky, 2. nebol riadne upovedomený o ustanovení rozhodcu, o rozhodcovskom konaní alebo že mu nebolo umožnené sa zúčastniť na rozhodcovskom konaní, 3. rozhodcovským rozsudkom sa rozhodol spor, pre ktorý nebola uzatvorená rozhodcovská zmluva, alebo ktorý nie je v medziach rozhodcovskej doložky, alebo že rozsudok prekračuje dosah dohovoru o rozhodcovi alebo dosah rozhodcovskej doložky; ak ale môžu byť časti rozhodcovského rozsudku vo veciach podrobených rozhodcovskému konaniu oddelené od časti rozsudku pojednávajúcich o veciach, ktoré nie sú mu podrobené, súd zruší rozhodcovský rozsudok len v dotknutej časti, 4. rozhodcovský súd nebol ustanovený, rozhodcovské konanie neprebiehala spôsobom dohodnutým účastníkmi rozhodcovského konania alebo že sa táto dohoda neuzavrela, ak ustanovenie rozhodcovského súdu alebo priebeh rozhodcovského konania bol v rozpore s ustanoveniami tohto zákona, ak tieto skutočnosti mohli mať vplyv na rozhodnutie vo veci samej alebo b) súd zistí, že sú dôvody, pre ktoré by boli odopreté uznanie a vykonanie cudzieho rozhodcovského rozsudku aj bez návrhu účastníka podľa § 50 ods. 2 tohto zákona.“

⁴⁹⁷ Ustanovení § 42 zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní: „Ustanovenia týkajúce sa zrušenia rozhodcovského rozsudku nemôžu účastníci rozhodcovského konania vylúčiť.“

⁴⁹⁸ Ustanovení § 41 zákona č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní: „Žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku možno podať v lehotě 60 dní odo dňa doručenia rozhodcovského rozsudku účastníkovi rozhodcovského konania, ktorý podáva žalobu o zrušenie rozhodcovského rozsudku. Ak účastník rozhodcovského konania požiadal o opravu rozhodcovského rozsudku podľa § 36, lehota začína plynúť od doručenia rozhodnutia o oprave rozhodcovského rozsudku.“

⁴⁹⁹ Ustanovení § 34 odst. 1 ZRR: „Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a) nebo b), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Věc již nelze projednat v rozhodčím řízení.“

4.6 Dílčí hodnocení

Vrátíme-li se po předestřené komparaci ke zhodnocení současného právního stavu v otázce přezkumu rozhodčí doložky, potom lze zdůraznit, že v případě, že orgán provádějící přezkum rozhodčí doložky dojde k závěru o neplatnosti rozhodčí doložky, bude to mít zcela fatální následky pro další průběh řízení. Totiž rozhodčí nález vydaný na základě neplatné rozhodčí doložky nepředstavuje a ani nemůže představovat věc rozsouzenou, a proto nevzniká překážka *rei iudicatae*.⁵⁰⁰

Z logiky věci tak plyne, že ničeho nebrání tomu, aby byla podána standardní žaloba u obecného soudu, který bude celou věc posuzovat opět v celém rozsahu. Podobně uvažoval i Ústavní soud, který konstatoval, že vydání rozhodčího nálezu mimo pravomoc rozhodce nezakládá překážku věci rozhodnuté.⁵⁰¹ Takové závěry jsou naprosto logické a chvályhodné, poněvadž zachovávají právo stran rozhodčího řízení na uplatnění jejich nároků u obecného soudu.

Výše uvedené zaručuje účastníkům řízení právo na spravedlivý proces, ovšem to na druhé straně také vyžaduje, aby závěr o případné neplatnosti rozhodčí doložky byl důkladně odůvodněn. V případě neúplnosti a nepřesvědčivosti takového odůvodnění je nutné zvažovat porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces.

Dojde-li k zastavení exekuce a tedy odepření vykonání exekučního titulu bez toho, aby bylo danému účastníkovi umožněno rozeznat, proč se tak stalo, je situace velmi neblahá a vede k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁵⁰² Takový závěr nelze než kvitovat s povděkem, protože představuje důležitý prvek v demokratickém právním státu, navíc v situaci, kdy dochází k potlačení zásady autonomie vůle smluvních stran rozhodčí doložky, neboť tito musí uplatnit svůj nárok u obecného soudu.

K jednotlivým možnostem přezkumu lze uvést, že ze zákona existuje hned několik okamžiků, resp. procesních stádií, kdy lze platnost rozhodčí doložky přezkoumávat, a to jak před zahájením rozhodčího řízení, tak v jeho průběhu, případně i po skončení rozhodčího řízení.

V případě sporu je umožněno smluvní straně rozhodčí doložky uplatnit žalobu u obecného soudu, a to i přes existenci rozhodčí doložky. Znamená to také první okamžik přezkumu rozhodčí doložky ze strany obecného soudu, k námitce jedné ze stran, že věc má být podle rozhodčí doložky řešena v rozhodčím řízení.⁵⁰³ Soud následně zhodnotí rozhodčí doložku, přičemž zjistí-li, že mezi

⁵⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014.

⁵⁰¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. února 2013, sp. zn. III. ÚS 199/13.

⁵⁰² Nález Ústavního soudu ze dne 1. února 2016, sp. zn. II. ÚS 2061/15.

⁵⁰³ Ustanovení § 106 odst. 1 OSŘ.

účastníky řízení nemůže být uzavřena platně rozhodčí doložka, věc dle zmíněného ustanovení sám věcně projedná.⁵⁰⁴

Po zahájení rozhodčího řízení, tedy podání rozhodčí žaloby, lze uplatňovat námitku nedostatku pravomoci rozhodce, případně i jeho podjatosti, nebo dokonce i návrh na vyloučení rozhodce přímo u soudu. Nicméně každý z těchto prostředků představuje spíše procesní obranu, když možnost jejich uplatnění je omezená pouze na určité předem vymezené situace. Jinými slovy, nelze hovořit o meritorním přezkumu rozhodčí doložky, zvláště v případě podjatosti rozhodce, případně o návrhu na vyloučení rozhodce. Za čistě meritorní přezkum lze považovat přezkum jinými rozhodcem nebo rozhodci, pokud se na tom ovšem strany dohodnou.

Zcela zásadním prostředkem k přezkumu platnosti rozhodčí doložky je návrh na zrušení rozhodčí doložky. Prostřednictvím tohoto návrhu je umožněno, aby se rozhodčím nálezem zabýval obecný soud, a to na základě jednoho z přípustných důvodů ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení, přičemž je v tomto ohledu možné přezkoumávat platnost rozhodčí doložky či to, zda nebyla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, případně vůbec otázku, zda lze v dané věci rozhodčí doložku uzavřít.

Ovšem tyto důvody jsou zaměřeny na přezkum otázek úzce souvisejících se splněním základních předpokladů rozhodčího řízení. Nejde tak o věcný přezkum rozhodčího nálezu,⁵⁰⁵ nýbrž o projev kontrolní funkce soudu v rozhodčím řízení.

Velmi zajímavou alternativou je i možnost uplatnění soukromoprávní žaloby proti rozhodci, neboť tento, pokud by nebylo možné uplatnit návrh na zrušení rozhodčího nálezu, může odpovídat za způsobenou škodu. Samozřejmě v takovém případě bude zcela zásadní otázkou prokázání vzniku škody, následku a příčinné souvislosti a zároveň i toho, že nebylo možné uplatnit návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem.⁵⁰⁶

V exekučním řízení se přezkoumává materiální a formální vykonatelnost, nebude-li naplněna, musí být exekuční návrh zamítnut.⁵⁰⁷

Dojde-li k zahájení exekuce a později se objeví některý důvod, pro jehož existenci nelze v řízení nadále pokračovat, je třeba využít další prostředek, jímž je návrh na zastavení exekuce.

⁵⁰⁴ Ustanovení § 106 odst. 1 OSŘ poslední věta: „*Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věc se zabývat.*“

⁵⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2015, sp. zn. 25 Cdo 167/2014.

⁵⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2015, sp. zn. 25 Cdo 167/2014.

⁵⁰⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2909/2007.

Zákon o rozhodčím řízení umožňuje i v situaci, kdy nebyl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, navrhnout zastavení exekuce ve smyslu ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení na základě tam uvedených důvodů. Soud v takovém případě musí exekuci přerušit a uložit povinnému podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu.

Opět je třeba zdůraznit, že věcnou správnost rozhodčího nálezu nelze přezkoumávat při exekučním řízení.⁵⁰⁸ Proto je sice možné přezkoumávat určité otázky týkající předpokladů pro vykonatelnost rozhodnutí, avšak již není možné připustit námitky směřující do věcné správnosti exekvovaného rozhodnutí. To vše plyne ze skutečnosti, že exekuční soud nemá zásadně přezkoumávat věcnou správnost rozhodnutí nebo dokonce autoritativně nalézat právo.⁵⁰⁹ Specifikům v rámci spotřebitelského rozhodčího řízení se věnovala kapitola třetí této rigorózní práce.

V neposlední řadě je třeba zhodnotit i možnost přezkumu v rámci insolvenčního řízení. Jelikož v insolvenční právní úpravě absentuje podobná úprava jako je v ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení, přijaly soudy výklad, že v rámci incidenčního řízení vedeného v insolvenčním řízení vůči spotřebiteli lze připustit námitku neplatnosti rozhodčí doložky,⁵¹⁰ a to i přes nepodání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, a to proto, aby byla insolvenčnímu správci umožněna obdobná procesní obrana. Insolvenční správce by měl také analogicky přezkoumat i další důvody pro zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení.

Insolvenční správce by pak z těchto důvodů měl podat žalobu směřující k popření pravosti vykonatelné pohledávky, přičemž soud následně bude přezkoumávat, zda je rozhodčí nález skutečně exekučním titulem.⁵¹¹

Jak vidno, pokud jsou důkladně rozebrány veškeré možnosti obrany proti rozhodčímu nálezu, resp. vůbec proti rozhodčí doložce jako dohodě smluvních stran na tom, že jejich spor bude rozhodován v rozhodčím řízení, potom lze konstatovat, že těchto možností je opravdu celá řada.

Věřitel, domnívající se, že má k dispozici exekučně vymahatelný titul v podobě rozhodčího nálezu, může být velmi nepříjemně překvapen, když bude muset opakovaně čelit návrhům ze strany dlužníka směřujícím ke zpochybnění vykonatelnosti, ať už při zahájení exekuce, v jejím průběhu,

⁵⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98, z novějších např. nález Ústavního soudu ze dne 17. ledna 2012, sp. zn. I. ÚS 871/11, nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016, sp.zn. 20 Cdo 3294/2016.

⁵⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.8.2016, sp.zn. 20 Cdo 3294/2016.

⁵¹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze 4. 8. 2014, sp. zn. 34 ICm 2288/2012, 104 VSPH 50/2014 (KSPH 40 INS 1545/2012).

⁵¹¹ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. 122 ICm 2069/2013.

případně i v insolvenčním řízení. Z těchto důvodů nemusí ani postačovat ustání žaloby na zrušení rozhodčího nález, kterážto představuje prvotní obranu proti vydanému rozhodčímu nález.

De lege ferenda lze navrhnout změnu právní úpravy rozhodčího řízení s ohledem na možnost přezkumu rozhodčího nález, a to především na oprávnění obecného soudu zrušit rozhodčí nález. Pro inspiraci může posloužit výše uvedená anglická právní úprava, která umožňuje rozhodčí nález zrušit pouze zčásti, pokud tato zbývající část může obstát. Takové řešení je totiž zcela odpovídající zásadě autonomie vůle, kterou by soud svým kasačním rozhodnutím neměl příliš potlačovat. Jinými slovy, pokud lze alespoň z části vyhovět přání smluvních stran věc řešit v rozhodčím řízení a zároveň nedošlo k zásadním vadám a nedostatkům rozhodčího řízení, potom by obecný soud měl najít takovou cestu, která bude co nejlépe odpovídat přání samotných stran.

V části, ve které zruší rozhodčí nález, potom může obecný soud rozhodnout sám, případně se jeví jako velice zajímavá možnost, aby obecný soud vrátil věc rozhodci po zrušení k napravení nedostatků, kterých se dopustil, resp. kterými trpí rozhodčí nález či rozhodčí řízení. Zároveň by měla být konsolidována právní úprava možnosti přezkumu zejména v exekučním a insolvenčním řízení, poněvadž bude-li precizní úprava co do přezkumu obecným soudem v případě návrhu na zrušení rozhodčího nález, potom je třeba, aby případně další možnosti přezkumu byly omezeny na naprosto výjimečné případy, např. pokud by strana nebyla poučena o možnosti podat návrh na zrušení rozhodčího nález apod. Těmito návrhy by bylo mnohem více dáno za dost přání samotných stran a zároveň by byly zachovány postuláty a přednosti rozhodčího řízení.

Závěr

Rigorózní práce důkladně představuje problematiku platnosti rozhodčí doložky, přičemž podává ucelený pohled na rozhodčí řízení, zvláště s ohledem na turbulentní vývoj jak zákonné úpravy, tak i tomu odpovídající judikatorní činnosti soudů. Za poslední dekádu bylo k rozhodčímu řízení vydáno pozoruhodně velké množství rozhodnutí vysokých českých soudů.

Významnost této skutečnosti ještě více stěžovala i legislativní činnost zákonodárce, poněvadž docházelo poměrně často k zásadním novelizačním změnám. To vše v komplexním souhrnu vedlo k negativním důsledkům, neboť rozhodčí řízení ztratilo na své přehlednosti, a to zvláště ve spotřebitelské oblasti, kde bylo nakonec vyloučeno zcela. Lze proto považovat za nanejvýš žádoucí, aby do budoucna namísto snad až překotné legislativní činnosti byl spíše nastaven a udržován směr, kterým se problematika rozhodčích doložek bude ubírat. Ačkoli nelze ignorovat skutečnost, že právo je živý a stále se vyvíjející mechanismus reflektující společenské dění, lze spatřovat jako žádoucí, aby jeho další vývoj v této oblasti byl systematický, celistvý a harmonický.

Cílem rigorózní práce bylo zhodnocení důvodů neplatnosti rozhodčí doložky ve vztahu k vývoji judikatury v dané problematice. Byla stanovena otázka, jakou měrou a způsobem ovlivňuje judikatorní činnost soudů platnost rozhodčí doložky. První hypotéza, která byla v rigorózní práci stanovena, se týkala skutečnosti, že zákon o rozhodčím řízení neobsahuje přesné vymezení náležitostí rozhodčí doložky. Na základě provedeného výzkumu a s přihlédnutím k aktuální judikatuře lze dospět k závěru, že zákon o rozhodčím řízení neobsahuje přesné vymezení náležitostí rozhodčí doložky. Jakkoli se snad snaha zákonodárce o minimální zátěž subjektů práva přílišnými formalitami týkajícími se právního jednání může zdát pochopitelná či dokonce žádoucí, při zhodnocení vývoje judikatury není možno přehlédnout, že vzhledem k právnímu a společenskému prostředí v České republice by konkrétnější vymezení náležitostí obsahu rozhodčí doložky vedlo k posílení právní jistoty subjektů práva a harmonicky zapadalo do rámce právního státu, který není tvořen precedentálním právem, když *a priori* není úkolem soudů doplňovat svými rozhodnutími absentující zákonnou úpravu.

Rigorózní práce se tak zaobírala jak obsahovými náležitostmi rozhodčí doložky, tak náležitostmi formálními, neboť jde o naprosto zásadní otázky týkající se předpokladů pro platnost rozhodčí doložky.

Důkladně byla zanalyzována otázka formy rozhodčí doložky, a to v porovnání se zahraničními právními úpravami, když právě formu právního jednání při uzavírání rozhodčí doložky lze označit za jednu z velice zajímavých otázek.

S ohledem na zákon o rozhodčím řízení je základním předpokladem písemnost rozhodčí doložky. Nicméně písemné právní jednání dnes již není realizováno pouze v tradiční listinné formě, nýbrž díky technologickému pokroku je na dennodenním pořádku elektronizace, a s tím související elektronické právní jednání. Tato problematika byla důkladně analyzována a zhodnocena především s ohledem na formu podpisu elektronického jednání, neboť podpis je při takovém právním jednání z povahy věci otázkou nejproblematictější, když současná úprava připouští situace, v nichž může docházet k nejasnostem v identifikaci podepisující osoby, která představuje jeden z klíčových prvků rozhodčí doložky.

Původní zákon o elektronickém podpisu⁵¹² byl nahrazen novým zákonem o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce.⁵¹³ Tento nový zákon s sebou přináší opravdu zásadní proměnu týkající se elektronického podpisu, a to konkrétně skutečnost, že prostý elektronický podpis je roven vlastnoručnímu podpisu, což znamená, že jakoukoliv smlouvu, tedy i takovou, jejíž součástí bude rozhodčí doložka, lze zásadně podepsat prostým elektronickým podpisem, např. uvedením jména a příjmení na konci emailové zprávy.

To je sice obecný předpoklad, nicméně reakce judikatury na tuto změnu i ve vztahu k rozhodčímu řízení lze jen těžko odhadovat. Zcela jistě by měl zákonodárce vymezit, zda i v případě rozhodčích doložek je připuštěn prostý elektronický podpis tak, aby byly odstraněny veškeré jiné spekulace zejména s ohledem na identifikaci podepisující osoby.

Od formálních předpokladů náležitosti rozhodčí doložky se rigorózní práce přesunula ke zhodnocení obsahových náležitostí rozhodčí doložky. Tato otázka zaznamenala naprosto zásadní vývoj díky judikatuře soudů, avšak některé otázky stále ještě nejsou dostatečně vyjasněné. Jde zejména o problematiku rozvoje informačních technologií, na což by měl zákonodárce jednoznačně reagovat a s tím související otázku jasného vymezení formálních předpokladů platnosti rozhodčí doložky. Zákonodárce by měl stanovit kvalitativní požadavky pro uzavření rozhodčí doložky prostřednictvím elektronické komunikace, zejména s ohledem na identifikaci jednající osoby.

Zákon o rozhodčím řízení totiž nikde podrobně nevymezuje náležitosti rozhodčí doložky, což jistě lze samo o sobě považovat za chvályhodné. Zásadně by mělo totiž postačovat ujednání odpovídající ustanovení § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení, které vymezuje podstatu rozhodčí doložky - dohodu stran na tom, že jejich spor bude rozhodovat namísto soudu rozhodce. Ovšem soudy si tuto problematiku vysvětlovaly mnohem složitěji, za všechny problematické

⁵¹² Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.

⁵¹³ Zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce.

aspekty lze zmínit určování rozhodce, kde soudy nejsou za jedno a postupně se také judikatura k této otázce kritickou měrou vyvíjela.

Nejprve nebylo určování rozhodců natolik sporné, poněvadž ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení uvádí, že určení počtu či osob rozhodce, případně stanovení způsobu, jak má být počet či osoby rozhodce určeny, má rozhodčí doložka obsahovat *zpravidla*, tedy nikoliv vždy a mělo by se jednat o náležitost pravidelnou.⁵¹⁴

Na druhé straně se začal objevovat a postupně nabírat na opodstatněnosti judikatorní názor, že rozhodce musí být určen dle transparentních pravidel, přičemž nebude-li takto určen, bude to mít za následek absolutní neplatnost rozhodčí doložky.⁵¹⁵

Takto si navíc Nejvyšší soud dopomohl i ke konstatování, že určení rozhodce je podstatnou náležitostí rozhodčí doložky, byť je to evidentně v rozporu s jazykovým výkladem předmětného ustanovení. V souvislosti s určováním rozhodců došlo i ke změně judikatury. Nejdříve byl totiž přijat názor, že dohoda stran, ve které odkazují na seznam rozhodců vedený soukromým subjektem, jenž není stálým rozhodčím soudem, je platným ujednáním,⁵¹⁶ ovšem na druhé straně existovala celá řada rozhodnutí, která naopak potvrzovala opačný názor.⁵¹⁷

Klíčovým okamžikem bylo vydání rozhodnutí Vrchního soudu v Praze,⁵¹⁸ kde byl jednoznačně přijat názor, že odkaz na seznam rozhodců vedený právníkem osobou nelze považovat za konkrétní způsob určení rozhodců. Tento výklad později potvrdil i Nejvyšší soud.⁵¹⁹

Podstatné je i to, že Nejvyšší soud dovodil, že není postačující ani odkaz na seznam rozhodců vedený stálým rozhodčím soudem.⁵²⁰ To vše má za následek, že nesprávné určení rozhodce z pohledu transparentnosti jeho výběru či nestrannosti vybírající či vybrané osoby má za následek neplatnost rozhodčí doložky.

⁵¹⁴ Ustanovení 7 ZRR: „(1) Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý. (2) Nemá-li rozhodčí smlouva ustanovení podle odstavce 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tyto rozhodci volí předsedajícího rozhodce.“

⁵¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2016, sp. zn. 23 Cdo 19/2015.

⁵¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. Odo 135/2006, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 4895/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 4895/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp.zn. 23 Cdo 1201/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 4112/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp. zn. 23 Cdo 4743/2010.

⁵¹⁷ Usnesení Nejvyššího soud ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008.

⁵¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008, obdobně rozhodl i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 21. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007.

⁵¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

⁵²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 5754/2015.

Lze poukázat i na specifické situace řešené Nejvyšším soudem, například ujednání, že spor rozhodne transparentně určený rozhodce ad hoc. Pokud by tento (primární) rozhodce ad hoc nebyl z jakéhokoliv důvodu schopen spor rozhodnout, bude mít oprávnění rozhodnout spor stranami předem neurčený rozhodce, přičemž oprávnění určit jej by měl pouze primárně určený rozhodce. Takové ujednání bylo Nejvyšším soudem připuštěno jako platné.⁵²¹

Na druhé straně jiné ujednání, které bylo na první pohled velmi podobné, stanovovalo, že rozhodce bude určen konkrétně jmenovanou osobou. Tato osoba mohla (ale nemusela) určit za rozhodce ve věci sama sebe. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že tato rozhodčí doložka je absolutně neplatná v celém rozsahu.⁵²² Nejzásadnější problém byl shledán v tom, že rozhodčí doložka vůbec neobsahovala určení rozhodce ad hoc, neboť daná osoba byla pouze oprávněna jmenovat sama sebe za rozhodce, případně kohokoliv jiného.⁵²³

Rozhodci musí být určeni transparentně a jednoznačně uvedením jména nebo jednoznačným vymezením způsobu jeho určení, přičemž za zcela zásadní je třeba považovat skutečnost, že výběr rozhodce se nemůže měnit nezávisle na vůli smluvní strany rozhodčí doložky, ale musí být stálý po celou dobu existence právního vztahu.⁵²⁴

To jsou jednoznačné požadavky, které byly postupně vyjádřeny judikaturou. Požadavky transparentnosti lze považovat za dostatečně srozumitelné a pochopitelné, ovšem obsah transparentního určení rozhodce již záleží na konkrétním ujednání v konkrétní věci, vždy je třeba posoudit individuální okolnosti daného případu, neboť je patrné z předestřené judikatury, že daná ujednání mohou být velice rozličná.

V rozhodčí doložce si lze sjednat i takový mechanismus určení rozhodce, kdy bude postupně určeno několik rozhodců ad hoc a vždy, když nebude moci rozhodovat předchozí rozhodce, přechází oprávnění rozhodnout věc na dalšího v pořadí určeného rozhodce.⁵²⁵

Podobně se strany mohou dohodnout na několika rozhodcích ad hoc současně s tím, že oprávnění rozhodovat spor bude mít pouze rozhodce, který bude vybrán žalující stranou.⁵²⁶ Daný závěr byl relativizován Nejvyšším soudem,⁵²⁷ který dospěl k závěru, že způsob určování

⁵²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016.

⁵²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 33 ICdo 11/2015, podobně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

⁵²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 33 ICdo 11/2015, podobně také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010.

⁵²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2014, sp. zn. 23 Cdo 2276/2014.

⁵²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2015, sp. zn. 23 Cdo 2327/2015.

⁵²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 3913/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014.

⁵²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. listopadu 2016, sp. zn. 23 Cdo 1098/2016.

rozhodce by měl být v souladu se zásadou rovnosti, a proto je nežádoucí, aby rozhodci byli určeni zcela nebo převážně jednou stranou. Pokud je tedy ponechána vůle určit rozhodce pouze na jednom z účastníků, je takové ujednání neplatné z důvodu porušení zásady rovnosti.

Je však třeba upozornit, že v daném řízení byl výčet rozhodců zcela libovolný, jejich výčet nebyl nijak omezen, což byla situace téměř totožná s odkazem na seznam rozhodců vedený u soukromé právnické osoby.

Z výše uvedeného je nanejvýš zřejmé, že posuzovat rozhodčí doložky je třeba individuálně v konkrétním případě. Proto lze zásadně určit několik transparentně určených rozhodců, ze kterých si lze vybrat, ovšem tento výčet musí být omezený a určitý. Takový závěr je logický a pochopitelný, pokud totiž nelze odkazovat na seznam rozhodců vedený soukromou osobou, potom již vůbec není možné odkázat na předem zcela nejasnou množinu rozhodců. Z hlediska principu právní jistoty a předvídatelnosti práva se však jeví jako poněkud zarážející, kolik konkrétních a z hlediska platnosti rozhodčí doložky zásadních aspektů v současnosti upravuje judikatura. Ačkoli každý jednotlivý případ sjednání rozhodčí doložky může mít jisté jedinečné rysy, jevílo by se jako žádoucí, aby byly judikatorní závěry abstrahovány a generalizovány ve formě příslušných zákonných ustanovení.

Určování rozhodců je spojeno i s otázkou rozsahu neplatnosti rozhodčí doložky. Jinými slovy jde o to, zda je rozhodčí doložka v případě neplatnosti určení rozhodce neplatná v celkovém rozsahu nebo jen částečně. Tato otázka závisí na posouzení, zda je určení konkrétní osoby rozhodce v rozhodčí doložce obligatorní či nikoliv. Výše bylo konstatováno, že Nejvyšší soud považuje určení rozhodce za nutnou náležitost rozhodčí doložky.

Nedávné rozhodnutí⁵²⁸ je však poněkud zavádějící, neboť z něho plyne, že tato otázka má význam pouze akademický a že jediné v případě, kdy by v rozhodčí doložce nebyla určena konkrétní osoba rozhodce vůbec, měla by taková otázka význam. V tomto ohledu je těžké vysledovat konečný názor Nejvyššího soudu. Taková situace se jeví jako nevhodná a nežádoucí, neboť do právních vztahů založených rozhodčí doložkou vnáší určitou právní nejistotu. Zákonné zakotvení jasných pravidel týkajících se náležitostí rozhodčí doložky ve vztahu k osobě rozhodce by se tedy ve světle výše uvedeného jevílo jako velmi přínosné.

⁵²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016.

Na základě analýzy jednotlivých rozhodnutí⁵²⁹ a v souladu i s názory odborné veřejnosti⁵³⁰ lze dojít k závěru, že naprosto zásadní je v tomto ohledu rozlišování mezi tím, zda si smluvní strany v rozhodčí doložce sjednají pouze jednoho konkrétního rozhodce pro rozhodování jejich sporů a žádného jiného či nikoliv. Je nezbytné totiž pochopit i vůli jednotlivých stran, které souhlasily s rozhodčím řízením třeba jen díky tomu, že jejich spor bude rozhodovat konkrétní osoba rozhodce (známá z předchozí činnosti apod.). V jiném případě by ani na řešení jejich sporu prostřednictvím rozhodčího řízení naopak nepřistoupily.

V takto úzce vymezené situaci lze dojít k závěru, že pokud by tento jediný rozhodce nemohl věc rozhodnout, rozhodčí doložka by měla zaniknout. Ovšem pokud rozhodčí doložka bude formulována tak, že si strany sice sjednávají, že jejich spory budou rozhodovány v rozhodčím řízení, avšak osobu rozhodce si nezvolí výlučně, potom je možné, aby takovou osobu zvolil soud, a to na základě ustanovení § 9 odst. 1, 2 zákona o rozhodčím řízení,⁵³¹ neboť dané ustanovení reaguje na podobné situace a umožňuje stanovit náhradního rozhodce, který danou věc rozhodne, ačkoli to nebyl rozhodce stranami původně dohodnutý.

Snaha zákonodárce o zabránění situacím, kdy by bylo vydáno rozhodnutí v podobě rozhodčího nálezu, i když nemělo být vůbec vydáno, je srozumitelná, byť je třeba poukázat na problematiku soudní výklady týkající se platnosti rozhodčích doložek zejména s ohledem na určování rozhodce, resp. vůbec na nutnost určení rozhodce v samotné rozhodčí doložce.

V tomto ohledu lze přijmout mnohem přilehavější možnosti úpravy patrně v zahraničních právních řádech, kterými je možno se inspirovat. Řeč je především o sofistikované úpravě pro určování rozhodce v anglické právní úpravě, kdy jen proto, že byl rozhodce určen neplatně, nemusí být okamžitě celá rozhodčí doložka neplatná. Neplatné ustanovení lze naopak nahradit zákonným mechanismem určení náhradního rozhodce, a to například v podobě určení třech rozhodců, kdy jeden rozhodce bude určen každou stranou a třetí bude určen těmito dvěma rozhodci. Pokud by bylo namítáno, že v některých situacích se strany dohodly na rozhodčím řízení pouze a jen tehdy, pokud jejich spor bude rozhodovat výlučně jeden konkrétně jmenovaný rozhodce a nikdo jiný, potom by i v samotné rozhodčí doložce měla být výslovně vyloučena možnost náhradního zákonného mechanismu, čímž by bylo stanoveno, že v případě neschopnosti

⁵²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. Zář 2016, sp. zn. 23 Cdo 877/2016.

⁵³⁰ LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, 2010, č. 13, s. 473, DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215.

⁵³¹ Ustanovení § 9 odst. 1, 2 ZRR: „(1) Jestliže strana, která má jmenovat rozhodce, tak neučiní do 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nemohou-li se jmenovaní rozhodci ve stejné lhůtě shodnout na osobě předsedajícího rozhodce, jmenuje rozhodce nebo předsedajícího rozhodce soud, pokud se strany nedohodly jinak. Návrh může soudu podat kterákoliv strana nebo každý z již jmenovaných rozhodců. (2) Nedohodly-li se strany jinak, jmenuje soud na návrh kterékoliv strany nebo rozhodce nového rozhodce, jestliže jmenovaný rozhodce se vzdá funkce rozhodce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat.“

tohoto konkrétně jmenovaného rozhodce stranami sjednaná rozhodčí doložka neplatí a nadále je možné uplatnit příslušný nárok pouze u obecného soudu. Taková úprava by byla maximálním způsobem transparentní, spravedlivá a rovněž by naplňovala i zásadu autonomii vůle smluvních stran.

Určování rozhodců je velice problematický aspekt, který je spojen s celou řadou nevyjasněných otázek, ať již jde o skutečnost, zda-li je určení rozhodce podstatnou náležitostí rozhodčí doložky nebo nikoliv, či s tím úzce související aspekt oddělitelnosti tohoto ujednání, až po otázky spojené s možností soudu jmenovat rozhodce náhradního. Vše je ovlivněno náhledem toho kterého odborníka, který se k danému problému vyjadřuje, případně jde o bohatou judikaturu, která se k daným otázkám staví taktéž nejednotně. To může celou problematiku činit poněkud nepřehlednou a v praxi přinášet aplikační obtíže. Lze však zhodnotit, že aby byl zachován smysl rozhodčího řízení a zároveň smluvní volnost stran rozhodčího řízení, potom je třeba rozvolnit přijaté výklady a přijmout výklad co možná nejvíce odpovídající vůli jednotlivých stran, toto je správná cesta, byť ani tato není nejdokonalejší, neboť samozřejmě přináší určité obtíže, avšak zachovává v odpovídající míře zásadu smluvní autonomie a právní jistoty.

Jde-li o procesní pravidla, lze zde především poukázat na skutečnost, že by taková pravidla měla být oddělitelná od zbývajících obsahu rozhodčí doložky, a proto by jejich neplatnost neměla způsobovat neplatnost rozhodčí doložky jako takové.⁵³²

Strany rozhodčí doložky se však mohou dohodnout i na vyloučení ústnosti rozhodčího řízení a i jeho jednoinstančnosti, což samo o sobě nezpůsobuje neplatnost rozhodčí doložky. Muselo by dojít k jejich zneužití, jak tomu bývalo například ve spotřebitelských sporech.⁵³³

Významné změny také dostala problematika doručování rozhodčího nálezu, a to s ohledem na otázku konce rozhodčího řízení, jež nyní bylo posunuto až na právní moc rozhodčího nálezu, která nastává doručením, proto si lze dohodnout i způsob doručování.⁵³⁴ Obecně je však vždy nutné zachovat možnost uplatnění práv stran, kdy jde například o možnost vyjádření se, doplnění svých tvrzení a důkazů⁵³⁵ tak, aby byl zachován princip rovnosti vyjádření v ustanovení § 18 zákona o rozhodčím řízení.⁵³⁶ Pokud by tomu tak nebylo, bylo by nutné zvažovat platnost takového ujednání.

⁵³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015.

⁵³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2015, sp. zn. 26 Cdo 1492/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 1637/2014.

⁵³⁴ Ustanovení § 19 ZRR.

⁵³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07.

⁵³⁶ Ustanovení § 18 ZRR: „Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv.“

Proto nelze než potvrdit první hypotézu této rigorózní práce, neboť náležitosti rozhodčí doložky působí díky absenci explicitního vyjádření v zákoně výkladové problémy, o čemž konečně svědčí bohatá judikatura, jež se zabývala hned celou řadou výkladových otázek spojených s nezbytnými náležitostmi rozhodčí doložky. Výslovné zakotvení těchto náležitostí by preventovalo potenciální vznik řady aplikačních problémů, jakož i limitovalo roli judikatury při interpretaci zákonů do patřičných mezí.

S tímto poměrně úzce souvisí druhá i třetí hypotéza stanovená rigorózní prací. Při výkladu platnosti rozhodčí doložky je třeba vždy brát na zřetel, že rozhodčí doložka musí obsahovat zejména základní ujednání, a to dohodu stran, že jejich spor bude rozhodován v rozhodčím řízení. Dále, rozhodčí doložka je smlouvou *sui generis*, která v sobě obsahuje jak hmotněprávní, tak i procesněprávní prvky, a proto je potřeba splnit při uzavírání rozhodčí doložky i náležitosti projevu vůle a samozřejmě je rovněž třeba, aby rozhodčí doložka byla uzavřena osobou způsobilou k tomuto jednání apod., tedy aby byly splněny i hmotněprávní předpoklady pro platnost smlouvy.

Vedle těchto obligatorních náležitostí, bez kterých se rozhodčí doložka neobejde, si lze dojednat i další ujednání, která můžeme označit za dobrovolné/obvyklé/vedlejší náležitosti rozhodčí doložky. V případě jejich absence, případně byla-li by nějaká z těchto dobrovolných náležitostí rozhodčí doložky shledána neplatnou, nezpůsobuje to neplatnost rozhodčí doložky jako celku. Jde o logický závěr, neboť je-li sjednána dobrovolná náležitost, byť je tomu učiněno neplatně, potom to nemůže mít za následek neplatnost celé rozhodčí doložky.

Ve vztahu k druhé hypotéze, a to, že platnost rozhodčí doložky je výrazně závislá na posouzení platnosti ze strany soudu, je třeba konstatovat, že i tato hypotéza byla naplněna. Zejména ve čtvrté kapitole rigorózní práce, ale ve velké míře i v třetí kapitole, bylo zmíněno opravdu značné množství judikatury vztahující se k výkladu rozhodčích doložek a jejich platnosti.

Mnohokrát bylo konstatováno, že přezkumná činnost soudů čteně narážela na právní jistotu smluvních stran rozhodčí doložky. Smluvní strany rozhodčí doložky totiž dojednaly rozhodčí doložku domnívající se, že vyhovuje zákonným předpokladům, nicméně později byla jejich rozhodčí doložka zneplatněna na základě rozhodnutí soudu.

V naprosté většině případů šlo o otázku určování rozhodců, což lze označit, pokud jde o zachování platnosti rozhodčí doložky, za nejpalčivější problém. Ostatně ve velké míře měla tato otázka i vliv na vyloučení spotřebitelského rozhodčího řízení, poněvadž spotřebiteli byla předložena formulářová smlouva s předem určeným rozhodcem, jehož volbu nemohl spotřebitel ovlivnit, judikatorně byly takové rozhodčí doložky vyloučeny, poněvadž se přičily dobrým

mravům.⁵³⁷ I tato skutečnost tak vedla k vyloučení rozhodčího řízení ve spotřebitelských věcech *ex lege*.

Je tak zcela zřejmé, že role soudního výkladu měla naprosto zásadní vliv ve výkladu rozhodčích doložek a výrazně ovlivnila i zákonnou úpravu. Soudy svými judikáty postupně stanovovaly milníky, které je nutné respektovat při formulaci rozhodčí doložky, přičemž tyto nejsou nikterak explicitně stanoveny zákonem. Nerespektují-li smluvní strany rozhodčí doložky tuto judikaturu, potom může dojít k zneplatnění rozhodčí doložky, poněvadž rozhodčí doložka nebude v souladu s názory soudů.

Na druhé straně lze postřehnout tendenci zákonodárce, kdy se snaží vyhovět judikatuře soudů a upravit zákonné znění. Zmínit je třeba novelu zákona o rozhodčím řízení č. 19/2012 Sb., která zcela podstatným způsobem pozměnila rozhodčí řízení ve spotřebitelských věcech, když zakotvila celou řadu nezbytných náležitostí rozhodčí smlouvy, která mohla existovat pouze v podobě samostatné listiny, nikoliv tedy v podobě rozhodčí doložky.

Nakonec však byly rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách zcela vyloučeny, a to novelou č. 258/2016 Sb., a to za podivných legislativních okolností,⁵³⁸ byť lze říci, že i judikaturou již toto vyloučení bylo konstatováno, protože ve většině případů šlo o nepřiměřené ujednání postavené v neprospěch spotřebitele.⁵³⁹ Jakkoli nelze souhlasit již ani se samotným způsobem provedení zmíněné novely, především nelze ani souhlasit s tím, že šlo z hlediska ochrany spotřebitele o nezbytný krok ani s tím, že by úplné vyloučení rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech bylo krokem žádoucím

Významnou otázkou, kterou se zabývala rigorózní práce, byla možnost soudního přezkumu rozhodčí doložky, což bylo skutečně důkladně rozebráno. Bylo nastíněno hned několik okamžiků a prostředků, pomocí kterých lze namítat neplatnost rozhodčí doložky.

Spornou záležitost mohou strany rozhodčí doložky uplatnit u obecného soudu, a to i přes existenci rozhodčí doložky ve smlouvě. Soud totiž přezkoumá, zda je rozhodčí doložka platná, případně zda vůbec může být rozhodčí doložka ve věci uzavřena a zjistí-li při tom, že rozhodčí doložka není přípustná, případně je neplatná, věc bude projednána soudem.⁵⁴⁰

⁵³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2014, sp. zn. 30 Cdo 2401/2014.

⁵³⁸ OLÍK, Miloš. *Konec rozhodčího řízení mezi spotřebitelem a podnikatelem v České republice* [online]. *pravnicaradce.cz*, 11. listopadu 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-65514050-konec-rozhodciho-řízení-mezí-spotřebitelem-a-podnikatelem-v-ceske-republice>>.

⁵³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. října 2013, sp. zn. III. ÚS 562/12, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2014, sp. zn. 30 Cdo 2401/2014.

⁵⁴⁰ Ustanovení § 106 odst. 1 OSŘ poslední věta: „*Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodčí přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věc se zabývat.*“

Dojde-li k zahájení rozhodčího řízení, mohou strany namítat nedostatek pravomoci rozhodce, jeho podjatost, případně uplatňovat žalobu na vyloučení rozhodce u soudu.

Rozhodce tak přezkoumá svou pravomoc k námitce strany rozhodčího řízení, tak by ostatně měl učinit sám,⁵⁴¹ neboť jde o jeden ze základních předpokladů rozhodčího řízení.

Každopádně primárním právním prostředkem, který je dán účastníkům rozhodčího řízení, je návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Jde o situaci, kdy je již vydán rozhodčí nález, který lze takto napadnout u obecného soudu z výslovně zákonem uvedených důvodů,⁵⁴² přičemž jedním z těchto důvodů je i neplatnost rozhodčí doložky, případně skutečnost, že rozhodčí doložku nebylo možné v dané věci vůbec uzavřít.

V exekčním řízení se přezkoumává materiální a formální vykonatelnost a nebude-li tato naplněna, musí být exekuční návrh zamítnut.⁵⁴³

Zákon o rozhodčím řízení umožňuje i v situaci, kdy nebyl podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, navrhnout zastavení exekuce ve smyslu ustanovení § 35 zákona o rozhodčím řízení na základě tam uvedených důvodů. Soudy přijaly nakonec i výklad, že v rámci incidenčního řízení lze připustit námitku neplatnosti rozhodčí doložky.⁵⁴⁴

Z provedené analýzy plyne, že je sice možné přezkoumávat určité otázky týkající se předpokladů pro vykonatelnost rozhodnutí, avšak již není možné připustit námitky směřující do věcné správnosti exekuovaného rozhodnutí, což jsou úvahy zcela správné.

Na druhé straně, přezkoumávání předpokladů pro řádné rozhodčí řízení je i přezkum platnosti rozhodčí doložky. Takový přezkum je však zcela zásadní pro postavení jednotlivých stran rozhodčí doložky, neboť závěr, zda je rozhodčí doložka platná či nikoliv, má za následek ve většině případů i to, zda má strana rozhodčí doložky nárok na určité plnění nebo nikoliv. Daná situace je tak mimořádně nepřehledná a komplikovaná.

Věřitel úspěšně žalující svůj nárok v rozhodčím řízení se až v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, dokonce až v řízení exekčním, nebude-li například probíhat řízení o zrušení rozhodčího nálezu, dozví, že rozhodčí doložka je neplatná. Podobně může být věřitel takto nepřijemně

⁵⁴¹ Ustanovení § 15 odst. 1 ZRR: „(1) Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením. (2) Námitku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícího se věci samé.“

⁵⁴² Ustanovení § 31 ZRR.

⁵⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2909/2007.

⁵⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze 4. srpna 2014, sp. zn. 34 ICm 2288/2012, 104 VSPH 50/2014 (KSPH 40 INS 1545/2012).

překvapen i v rámci insolvenčního řízení. Uvedené může být zdůrazněno za okolností, kdy již v rámci samotného rozhodčího řízení čelil věřitel námitkám neplatnosti rozhodčí doložky.

Opět i zde lze poukázat na snahu zákonodárce, aby nebylo vydáno a i vykonáno rozhodnutí, které buď nemělo být vůbec vydáno a bylo-li již vydáno, aby nebylo vykonáno. Z tohoto důvodu je připuštěno, aby se platnost rozhodčí doložky přezkoumávala i v takových fázích, jako je exekuční řízení a insolvenční řízení.

Snaha zákonodárce je pochopitelná, nicméně druhotným a poněkud nežádoucím efektem je výrazný zásah do právní jistoty stran rozhodčího řízení, zejména jde o věřitele, který je staven do značně nevýhodné situace, kdy i po výrazném časovém odstupu od vydání rozhodčího nálezu může být shledána jeho nevykonatelnost z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky. Takový časový odstup může být spojen s vysokými finančními náklady, případně jinými ztrátami či škodami.

Pochopitelně však nelze vyloučit posuzování platnosti rozhodčí doložky, to by nebyl krok správným směrem. Na druhé straně lze opětovně zdůraznit, že právní jistota věřitele může být posílena tím, že budou zřetelně vyloženy náležitosti rozhodčí doložky tak, aby bylo již předem možné sjednat rozhodčí doložku dostatečně určitě, díky čemuž by nemohla být později zneplatněna.

Rozhodčí řízení je skutečně velmi vhodným způsobem řešení sporů, který stojí vedle tradičního soudního řízení jako užitečná alternativa. Vývoj rozhodčího řízení v tuzemském právním prostředí prošel opravdu dlouhým vývojem, kdy bylo nutné reagovat na nekalé praktiky využívané v rozhodčím řízení, avšak tato reakce byla v některých případech radikální a odhlížela od smyslu rozhodčího řízení.

Aby bylo učiněno zadost i konkrétním návrhům *de lege ferenda*, lze především odkázat na nutnost vyjasnění nezbytných náležitostí rozhodčí doložky. S ohledem na smysl rozhodčího řízení jako alternativního způsobu řešení sporů by zásadně mělo postačovat především splnění základních požadavků na obsah právního jednání, a to z toho důvodu, že rozhodčí doložka bude vždy smlouvou,⁵⁴⁵ tudíž bez splnění těchto náležitostí nemůže jít vůbec o právní jednání.

Za druhé, a to je zcela zásadní, pro platnost rozhodčí doložky musí postačovat ujednání stran, že jejich případné majetkové spory budou vyňaty z pravomoci obecných soudů a budou rozhodovány v rozhodčím řízení. Za podstatnou náležitost rozhodčí doložky již proto není třeba

⁵⁴⁵ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 64, ZOULÍK, František. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2007 č. 1, s. 13 – 15. Zde srovnej i bližší odůvodnění názoru na povahu rozhodčí smlouvy viz DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 210, podobně DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

požadovat ničeho dalšího. Další ujednání jsou dobrovolná či obvyklá a nemohou způsobovat neplatnost rozhodčí doložky samy o sobě, a to ani v otázce určení rozhodce, jak nesprávně dovozuje současná judikatura. Tím je myšlen závěr soudů v otázce ujednání o určení rozhodce, které není dle zákona podstatnou náležitostí rozhodčí doložky. Pokud lze mít v konkrétním případě za to, že tato část rozhodčí doložky (byť je evidentně neplatná) je oddělitelná od zbytku rozhodčí doložky, pak lze důvodně uzavřít, že rozhodčí doložka by měla zůstat ve zbývajícím rozsahu platná. Soudy však dovozují opak.

De lege ferenda lze s ohledem na problém určení rozhodce doporučit změnu právní úpravy v tom směru, aby zaručovala dostatečné informování smluvních stran o způsobu a osobě rozhodce, což nabírá na významu ve vztahu ke slabší straně rozhodčí doložky. Ostatně tak tomu bylo za právní úpravy rozhodčího řízení od 1.1.2014 do 30.11.2016 v případě spotřebitelského rozhodčího řízení.⁵⁴⁶ Taková úprava byla velice vhodná a rozumná, přičemž dále lze např. doporučit, aby o tomto byl učiněn záznam, který by musel být podepsán slabší stranou/spotřebitelem. Absence takového poučení by mohla založit důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.

Bylo-li by ujednání o určení rozhodce neplatné, potom by rozhodce měl jmenovat soud na návrh stran rozhodčího řízení, avšak to pouze tehdy, pokud si strany výslovně nevyhradily, že rozhodcem může být pouze a jen konkrétní osoba rozhodce. Pokud k této výhradě nedošlo, ničeho nebrání tomu, aby soud jmenoval rozhodce sám, a tento rozhodl v rozhodčím řízení.

K procesním úpravám rozhodčího řízení lze navrhnout především úpravy ve vztahu k aktivním či pasivním možnostem obrany v rozhodčím řízení, tudíž obecný soud by mohl především posoudit, zda rozhodčí řízení zaručovalo vyvážené postavení všem stranám rozhodčího řízení při uplatňování jednotlivých procesních prostředků, zda-li měly strany stejnou možnost se vyjádřit, ve stejné lhůtě apod. Opět i zde, pokud by v rozhodčí doložce byla taková úprava, která by však byla shledána neplatnou, potom by rozhodčí doložka ve zbylém rozsahu měla zůstat stále platnou a v rozhodčím řízení by mělo být postupováno dle obecné procesní úpravy zakotvené v občanském soudním řádu.

Dále se *de lege ferenda* jeví jako velice vhodné doporučit otevřít otázku rozhodčích doložek ve spotřebitelských věcech a mnohem důkladněji ji posoudit po diskuzi s odbornou právníkou veřejností, neboť lze uzavřít, že jistě je možno vyhnout se tak zásadnímu zásahu, kdy je znemožněno, aby byl vztah mezi podnikateli a spotřebiteli řešen pomocí rozhodčího řízení. I spotřebitelé mohou mít zájem na rozhodčím řízení, je však nezbytné systematicky odlišit

⁵⁴⁶ Ustanovení § 3 odst. 4 ZRŘ ve znění zákona č. 303/2013 Sb.: „S dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky poskytně podnikatel spotřebiteli náležité vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat. Náležitým vysvětlením se rozumí vysvětlení všech následků rozhodčí doložky.“

spotřebitelské rozhodčí řízení od obecné úpravy rozhodčího řízení, což již ostatně bylo zakotveno. Tuto úpravu je však nezbytné v jednotlivých bodech mnohem více precizovat, přičemž se lze inspirovat slovenskou právní úpravou, jež má zvláštní zákon týkající se spotřebitelského rozhodčího řízení. Byť je zřejmé, že atraktivita rozhodčího řízení v těchto věcech nebude vysoká, tak by stále měla existovat možnost spotřebitelské věci řešit v rozhodčím řízení. Jednou z variant je připuštění rozhodčí smlouvy uzavřené až po vzniku sporu, tehdy by totiž ničeho nebránilo, aby i spotřebitel ve slabším postavení, vědom si této skutečnosti, dobrovolně souhlasil s rozhodčím řízením. Plně by byla zachována autonomie vůle stran a i spotřebitelům by bylo umožněno využívat výhod rozhodčího řízení.

Nelze ani zapomenout na návrhy *de lege ferenda* týkající se přezkumu rozhodčího nálezu, zde lze jednoznačně odkázat na velmi precizní úpravu anglického rozhodčího řízení. Především lze rozšířit možnosti obecnému soudu v případě přezkumu rozhodčího nálezu, který by mohl být oprávněn rozhodčí nález zrušit i pouze zčásti, pokud tato zbývající část může obstát. Takové řešení je totiž zcela odpovídající zásadě autonomie vůle, kterou by soud svým kasačním rozhodnutím neměl příliš potlačovat. Obecný soud by tak měl mít možnost vytknout rozhodci pouze určité vady, následně mu věc vrátit, aby tyto vady napravil, není třeba vždy rozhodčí nález rušit v celém rozsahu. Je nezbytné respektovat přání smluvních stran řešit věc v rozhodčím řízení, a pokud lze jen z části vyhovět tomuto přání a zároveň nedošlo ke zcela zásadním vadám a nedostatkům rozhodčího řízení, potom by obecný soud měl najít takovou cestu, která bude co nejlépe odpovídat přání samotných stran.

I když je s rozhodčím řízením spojeno neblahé povědomí v široké veřejnosti o „podvodnických“ praktikách, stále platí, že rozhodčí řízení má jednoznačný potenciál, ať už jde o obchodní vztahy či o vztahy spotřebitelské. Lze tedy jen doporučit komplexní přehodnocení dosavadního vývoje judikatury a novelizaci právní úpravy rozhodčího řízení zvláště s ohledem na technologický vývoj, a to tak, aby byla současně více zabezpečena předvídatelnost práva v otázkách týkajících se rozhodčích doložek. Na základě tohoto přehodnocení zakotvit moderní úpravu rozhodčího řízení mj. inspirovanou i zahraniční právní úpravou, která umožní řešit spory pomocí rozhodčího řízení a zároveň budou plně zachovávat právo na spravedlivý proces a právní jistotu dotčených stran.

Seznam zkratek

AA	Arbitration Act 1999
ADR	Alternative Dispute Resolution
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Evropská úmluva	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži.
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
Insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku
NS	Nejvyšší soud České republiky
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SOZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
TKS	Tsiviilkohtumenetluse seadustik
ZPO	Zivilprozessordnung
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

a) knižní publikace

- ANDRLE, Pavel. K podjatosti, nezávislosti a nestrannosti rozhodce a třetí osoby, jež má jmenovat rozhodce. In: SEHNÁLEK, David et al. Dny práva - 2009 - Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 1581 - 1588.
- BERGER, Klaus Peter. *Private Dispute resolution in international business*. Hague: Kluwer Law International, 2009. 791 s.
- BETANCOURT, Julio César. *ADR, Arbitration, and Mediation: A Collection of Essays*. London: AuthorHouse UK, 2014. 728 s.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 1776 s.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. Praha: C. H. Beck, 2012. 1792 s.
- BORN, Gary. *International commercial arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2001. 3950 s.
- BOGUSZAK, Jiří, ČAPEK, Jiří, GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. Praha: ASPI, 2004. 348 s.
- BROWN, Henry, MARRIOTT, Arthur. *ADR Principles and Practice*. London: Sweet & Maxwell, 1999. 711 s.
- BRUNET, Edward, CRAVER Charles. *Alternative Dispute Resolution: The Advocate's Perspective*. Charlottesville: MICHIE, 1997. 719 s.
- BŘÍZA, Petr a kol. *Zákon o mezinárodním právu soukromém*. Praha: C.H.Beck, 2014. 768 s.
- DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 1986 s.
- DOBIÁŠ, Petr a kol. *Současné trendy řešení sporů v rozhodčím řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 220 s.
- DRÁPAL, Lubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 2500 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde, 2008. 1243 s.
- FOREJT, Alois. *Řešení sporů v rozhodčím řízení*. Praha: Prospektrum, 1995. 175 s.
- FRIEDENTHAL, Jack a kol. *Civil procedure: cases and materials*. 9. vydání. St. Paul: Thomson-West, 2008. 1274 s.
- GAILLARD, Emmanuel, SAVAGE, John. *Fouchard Gaillard Goldman on International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 1999. 1320 s.

- GARNER, Bryan. *Black's Law Dictionary*. St. Paul: West, 2004. 1810 s.
- HARRIS, Bruce, PLANTEROSE, Rowan, TECKS, Jonathan. *The Arbitration Act 1996: a commentary*. Oxford: Blackwell Publishings, 2007. 507 s.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. Praha: C.H.Beck, 2009. 1481 s.
- HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§1721-2054). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014. 1344 s.
- JAUERNIG, Othmar. *Zivilprozessrecht*. 29. vydání. Mnichov: C. H Beck, 2007. 327 s.
- JIRSA, Jaromír a kolektiv. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 616 s.
- KAMLACH, Milan. *Zákon o rozhodčím řízení s komentářem*. Ostrava: Sagit, 1995. 112 s.
- KANE, Mary Kay. *Civil procedure in a nutshell*. 2. vydání. St. Paul: West Publishing, 1985. 306 s.
- KLEIN, Bohuslav, DOLEČEK, Martin. *Rozhodčí řízení*. Praha: Aspi, 2007. 272 s.
- KLÍMA, Karel. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 332 s.
- KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan. *Občanské právo hmotné 1*. Praha: ASPI, 2005. 523 s.
- KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2004. 458 s.
- KÜHN, Zdeněk, BOBEK, Michal, POLČÁK, Radim. *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006. 256 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2014. 2400 s.
- LEW, Julian, MISTELIS, Loukas, KRÖLL, Stefan. *Comparative International Commercial Arbitration*. Hague: Kluwer Law International, 2003. 953 s.
- LISSE, Luděk. *Komentář ke zákonu o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů*. Praha: Linde, 2012. 930 s.
- MADAR, Zdeněk a kol. *Slovník českého práva, 2. rozšířené a podstatně přepracované vydání*. Praha: Linde, 1999. 1781 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013. 720 s.

- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014. 1264 s.
- MOTHEJZÍKOVÁ, Jitka, STEINER, Vilém a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 1996. 214 s.
- MURRAY, John, RAU, Alan, SHERMAN, Edward. *Processes of Dispute Resolution: The Role of Lawyers*. New York: Foundation Press, 1989. 761 s.
- OLÍK, Miloš a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 440 s.
- PETERKA, Jiří. *Báječný svět elektronického podpisu*. Praha: CZ.NIC, 2011. 430 s.
- POUDRET, Jean-Francois, BESSON, Sebastien. *Comparative law of international arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2007. 952 s.
- RABAN, Přemysl. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a v zahraničí*. Praha: C.H.Beck, 2004. 745 s.
- REDFERN, Alan, HUNTER Martin, BLACKABY, Nigel, PARTASIDES, Constantine. *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London: Sweet & Maxwell, 2004. 661 s.
- ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: Wolters Kluwer, 2013. 400 s.
- RŮŽIČKA, Květoslav. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. Praha: PROSPEKTRUM, 1997. 163 s.
- RŮŽIČKA, Květoslav. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 254 s.
- SCHELLE, Karel, SCHELLEOVÁ, Ilona. *Rozhodčí řízení: historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX Bohemia, 2002. 300 s.
- STAVINHOHOVA, Jaroslava, HLAVSA, Tomáš. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, 2003. 600 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2013. 1422 s.
- TICHÝ, Luboš. *Obecná část občanského práva*. Praha: C. H. Beck, 2014. 390 s.
- VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 262 s.

WALLGREN, Carita. ADR and Business. In GOLDSMITH, Jean-Claude, INGEN-HOUSZ, Arnold, POINTON, Gerald. *ADR in Business: Practice and Issues across Countries and Cultures*. The Netherlands : Kluwer Law International, 2006, s. 3.

WIECZOREK, Bernhard, SCHÜTZE, Rolf. *Zivilprozessordnung und Nebengesetze. Elfter Band. §§ 916 - 1066*. 4. vydání. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2014. 857 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde, 2006. 729 s.

b) odborné časopisy

BEZOUŠKA, Petr, KOCINA, Jan. Právní povaha rozhodčího řízení, aplikační problémy. *Právní rozhledy*, 2010, č. 16, s. 585.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Aplikace procesních předpisů na rozhodčí řízení. *Právní rádce*, 2008, č. 2, s. 112-115.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Návrh novely zákona o rozhodcovském konání. *Právní rozhledy*, 2005, č. 22, s. 235-238.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. *Právní rozhledy*, 2004, č. 7, s. 256-261.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Procesní předpisy a rozhodčí řízení. *Právní fórum*, 2007, č. 12, s. 431-441.

BĚLOHLÁVEK, Alexander. Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu. *Právní fórum*, 2010, č. 3, s. 89-100.

DAVID, Marek. K povaze rozhodčí smlouvy podruhé a jinak. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 27.

DERKA, Ladislav. Je platná rozhodčí smlouva v případě neplatného určení rozhodce (rozhodců)? *Právní rozhledy*, 2010, č. 6, s. 215.

DOBIÁŠ, Petr. Nová právní úprava rozhodčího řízení v Rakousku. *Právník*, 2006, č. 9, s. 1074-1085.

DOHNAL, Jakub. Obrana spotřebitele, nebo bránění obchodnímu styku? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 66-69.

HULMÁK, Milan, TOMÁNČÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek k řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 6, s. 168-174.

- HULMÁK, Milan, TOMÁNCÁKOVÁ, Blanka. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek k řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem (2. část). *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 7, s. 189-202.
- HRABÁNEK, Dušan. K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých rozhodčích soudů. *Právní fórum*, 2010, č. 3, s. 139-143.
- CHOVANCOVÁ, Katarína. Medzinárodná obchodná arbitráž a trestné právo. *Notitiae ex Academia Bratislavensi Jurisprudentiae*, 2008, č. 2, s. 132-140.
- JURÁŠ, Marek. Spotřebitelské rozhodčí řízení tři roky po novele. *Právní rozhledy*, 2015, č. 11, s. 398.
- KLEIN, Bohuslav. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 128-133.
- KLEIN, Bohuslav. Rozhodčí řízení a výkon rozhodčích nálezů v České republice. *Právní rozhledy*, 1995, č. 7, s. 265-304.
- KMENT, Vojtěch. Nahradí elektronický podpis prostý ten tradiční vlastnoruční? *Bulletin advokacie*, 2016, č. 12, s. 31-35.
- KOCINA, Jan. Rozhodčí nález jako exekuční titul a jeho doručení. *Právní rozhledy*, 2008, č. 15, s. 569-571.
- KOCINA, Jan. Vykonatelnost a doručování rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, s. 30.
- KOUKAL, Pavel. Rozhodčí smlouva a pravomoc soudů. *Právní rádce*, 2001, č. 9, s. 17.
- KORBEL, František, MELZER, Filip. Písemnost, elektronický a biometrický podpis v elektronickém právním jednání. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 31-36.
- KULHÁNEK, Martin. Poznámky k připravované novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní rozhledy*, 2011, č. 7, s. 247.
- LANDOLT, Phillip. Limits on Court Review of International Arbitration Awards Assessed in light of EU Law Requirements. *Arbitration International*, 2007, č. 23/1, s. 63.
- LISSE, Luděk. Arbitrabilita v pracovněprávních sporech. *Obchodní právo*, 2008, č. 3, s. 2-16.
- LISSE, Luděk. K otázce platnosti rozhodčí smlouvy v případě neplatného určení rozhodce. *Právní rozhledy*, č. 13, 2010, s. 473
- MACKOVÁ, Alena. Zkoumání platnosti rozhodčí doložky ve vykonávacím řízení ve světle práva na soudní ochranu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 1-2, s. 35-29.
- MACUR, Josef. Důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy. *Právní rozhledy*, 2001, č. 12, s. 581.

- MACUR, Josef. Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů? *Právní rozhledy*, 1995, č. 11, s. 440.
- MIKULCOVÁ, Lenka. Důsledky neplatné rozhodčí doložky ve spotřebitelských věcech pro exekuci. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, s. 52 - 62.
- MUZIKÁŘ, Vladimír, MUZIKÁŘOVÁ, Andrea. Praktické důsledky zastavení exekuce pro neplatnost rozhodčí doložky zejména z pohledu promlčení. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 6, s. 21-22.
- MYŠÁKOVÁ, Petra. Autonomie vůle v mezinárodní arbitráži. *Právní rádce*, 2008, č. 4, s. 41-47.
- NOVÝ, Zdeněk. Spotřebitelské úvěry a rozhodčí řízení. *Jurisprudence*, 2010, č. 7, s. 22-30.
- PAŘÍZEK, Igor. K dalšímu posunu judikatury u rozhodčích doložek. *Právní rozhledy*, 2015, č. 2, s. 61-64.
- PAŘÍZEK, Igor. K platnosti rozhodčí doložky u nespotřebitele. *Právní rozhledy*, 2014, č. 17, s. 598-602.
- PAUKNEROVÁ, Monika. Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí - otázky rozhodného práva. *Právní rozhledy*, 2003, č. 12, s. 587-595.
- PECHA, Richard. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, s. 41 - 46.
- PELIKÁNOVÁ, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 10, s. 17.
- PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Podpis písemného právního jednání v době moderních komunikačních technologií se zvláštním zřetelem k rozhodčí doložce. *Právní rozhledy*, 2015, č. 15-16, s. 550.
- PETR, Bohuslav, MAXA, Hubert. Rozhodčí doložka sjednaná ve spotřebitelské smlouvě – judikaturní vrtkavost. *Právní rozhledy*, 2015, č. 4, s. 136.
- POHL, Tomáš. K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 158–167.
- POHL, Tomáš. Nad novelou zákona o rozhodčím řízení. *Obchodní právo*, 2012, č. 7-8, s. 250.
- POLČÁK, Radim. Praxe elektronických dokumentů. *Bulletin advokacie*, 2011, č. 7-8, s. 53.
- RABAN, Přemysl. Autorizovaní rozhodci nebo adjudikatoři? Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích? *Bulletin advokacie*, 2010, č. 6, s. 17.

- RŮŽIČKA, Květoslav. Je rozhodčí smlouva základem rozhodčího řízení? *Bulletin advokacie*, 2005, č. 5, s. 52-54.
- RŮŽIČKA, Květoslav. Mezitímní a částečný rozhodčí nález. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 153-157.
- SADECKÝ, Lukáš. Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. *Právní rozhledy*, 2012, č. 5, s. 153-158.
- SLOVÁČEK, David. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 7-8, s. 47-49.
- SLOVÁČEK, David. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. 331 – 333.
- SOKOL, Tomáš. Vázanost rozhodce právem ČR ve vnitrostátním sporu. *Právní fórum*, 2008, č. 4, s. 134-140.
- STEINER, Vilém. O vzorovém zákonu pro mezinárodní obchodní arbitráž. *Právník*, 1992, č. 8, s. 730-753.
- VALOUŠKOVÁ, Zuzana. O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých rozhodčích soudů. *Bulletin advokacie*, 2010, č. 5, s. 35.
- VANTUCH, Pavel. Majetkoprávní spory a možnosti jejich řešení podle zákona o rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 4, s. 14.
- VLASTNÍK, Jiří. Právo na spravedlivý rozhodčí proces? *Právní rozhledy*, 2012, č. 1, s. 1.
- WÁGNEROVÁ, Eliška. Otázka možnosti uplatnění precedentu v českém právním řádu. *Právní rozhledy*, 2000, č. 1, s. 1.
- ZACHARIÁŠ, Jaroslav. Ošklivý trik [aneb nad zkoumáním platnosti či existence rozhodčí doložky]. *Právník*, 2003, č. 12, s. 1229-1237.

c) elektronické zdroje

- DOMKE, Martin. *Commercial Arbitration. Annual Survey of American Law* [online]. Heinonline.org, 1973. [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/annam1972&div=19&id=&page=&collection=journals>>.
- DONÁT, Josef. *Revoluce jménem eIDAS* [online]. pravnicadce.cz, 12. února 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.rowanlegal.com/wp-content/uploads/2016/06/SKMBT_55216021511191.pdf>.

- FOSTOUCOS, Anghelos. *Conditions Required for the Validity of an Arbitration Agreement* [online]. Hague: Kluwer Law International: 1988. *Journal of International Arbitration*. [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://heinonline.org/HOL/Contents?handle=hein.kluwer/jia0005&id=1&size=2&index=&collection=kluwer>>.
- HANOTIAU, Bernard. *The law applicable to arbitrability*. *Singapore Academy of Law Journal*, č. 26, 2014, s. 874. [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://journalsonline.academyPublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue/e-Archive/ctl/eFirstSALPDFJournalView/mid/513/ArticleId/336/Citation/JournalsOnlinePDF>>.
- HERBOCZKOVÁ, Jana. *Arbitrabilita spotřebitelských sporů*. [online]. 2009 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Herboczkova_Jana__1555_.pdf>.
- HORÁČEK, Tomáš. *Nové aspekty ochrany spotřebitele*. [online]. *pravniProstor.cz*, 28. července 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.ppravniProstor.cz/clanky/obcanske-pravo/nove-aspekty-ochrany-spotrebitele>>.
- ICC Dispute Resolution Rules : 1998 Arbitration Rules* [online]. Paris: International Chamber of Commerce (ICC), last modified 30. dubna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx>
- JENERÁL, Jaroslav. *Malé zamyslení nad současným zněním zákona o rozhodčím řízení* [online]. *epravo.cz*, 11. prosince 2012 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/male-zamysleni-nad-soucasnym-znenim-zakona-o-rozhodcim-rizeni-87223.html>>.
- JIRSA, Jaromír. *Jak se dnes snáší rozhodčí řízení s občanským soudním řádem (aneb několik úvah na věčné téma podpůrného použití o. s. ř. na řízení před rozhodci)* [online]. *epravo.cz*, 8. prosince 2015 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.ppravniProstor.cz/clanky/procesni-pravo/jak-se-dnes-snasi-rozhodci-rizeni-s-obcanskym-soudnim-radem-aneb-nekolik-uvah-na-vecne-tema-podpurneho-pouziti-o-s-r-na-rizeni-pred-rozhodci>>.
- KOS, Jiří. *Pohled na vývoj a změnu judikatury Nejvyššího soudu ČR týkající se rozhodčích doložek a postavení arbitrážních center* [online]. *epravo.cz*, 10. srpna 2011 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pohled-na-vyvoj-a-zmenu-judikatury-nejvyssiho-soudu-cr-tykajici-se-rozhodcich-dolozek-a-postaveni-arbitraznich-center-75637.html>>.

- KRAUSE, Christophe. *Existence and Validity of an Arbitration Agreement: The French Supreme Court Confirms that the Validity of an Arbitration Agreement Depends Primarily on the Common Intent of the Parties* [online]. kluwerarbitrationblog.com, 27. ledna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://kluwerarbitrationblog.com/2010/01/27/existence-and-validity-of-an-arbitration-agreement-the-french-supreme-court-confirms-that-the-validity-of-an-arbitration-agreement-depends-primarily-on-the-common-intent-of-the-parties/>>.
- LICHOVNÍK, Tomáš. *Neznalost zákona neomlouvá. Opravdu?* [online]. pravni prostor.cz, 7. května 2014 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/neznalost-zakona-neomlouva-opravdu>>.
- LISSE, Luděk. *K otázce rozhodčího řízení bez existence rozhodčí smlouvy* [online]. epravo.cz, 29. března 2011 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/k-otazce-rozhodciho-rizeni-bez-existence-rozhodci-smlouvy-72577.html>>.
- LISSE, Luděk. *Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (Pod-vodníku?) rozhodců ad hoc v Čechách, na Moravě a ve Slezsku?* [online]. epravo.cz, 31. března 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/neplatnost-rozhodci-smlouvy-arbitrazniho-centra-aneb-konec-pod-vodniku-rozhodcu-ad-hoc-v-cechach-na-morave-a-ve-slezsku-60960.html>>.
- LISSE, Luděk. *Věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem a přezkum platnosti rozhodčí doložky v aktuální judikatuře* [online]. epravo.cz, 30. prosince 2014 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/vecny-prezkum-rozhodciho-nalezu-soudem-a-prezkum-platnosti-rozhodci-dolozky-v-aktualni-judikature-96294.html>>.
- MISTELIS, Loukas, A. *Fundamental Observations and Applicable Law, Chapter 1 - Arbitrability – International and Comparative Perspectives* [online]. kluwerarbitration.com, 2009 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/document.aspx?id=ipn31585>>.
- MISTELIS, Loukas, BREKOULAKIS, Stavros, *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*. [online]. kluwerarbitration.com, 2009 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://www.kluwerarbitration.com/CommonUI/book-toc.aspx?book=TOC_Mistelis_2009_V03>.
- PALLA, Tomáš. *Zneužívání rozhodčích doložek – stále nevyřešený problém* [online]. epravo.cz, 10. února 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nevyreseny-problem-60076.html>>.

- PAULSSON, Jan. *Arbitration in Three Dimensions* [online]. LSE Law, Society, and Economy Working Papers 2/2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1536093>.
- PETERKOVÁ, Kamila. *Arbitrabilita sporu v rozhodčím řízení* [online]. *pravni prostor.cz*, 19. února 2015 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pравниprostor.cz/clanky/procesni-pravo/arbitrabilita-sporu-v-rozhodcim-rizeni>>.
- POSPÍŠIL, Petr. *K současné situaci v českém rozhodčím řízení*. [online]. *epravo.cz*, 14. dubna 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/k-soucasne-situaci-v-ceskem-rozhodcim-rizeni-60981.html>>.
- ŠUSTOVÁ, Jana. *Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle §118a OSŘ v rozhodčím řízení*. [online]. *epravo.cz*, 25. dubna 2012 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovaci-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-rizeni-82006.html>>.
- TOMŠEJ, Jakub. *Malá poznámka k novele zákona o rozhodčím řízení* [online]. *epravo.cz*, 15. března 2012 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/mala-poznamka-k-novele-zakona-o-rozhodcim-rizeni-81281.html>>.
- TROJAN, Petr, TROJANOVÁ, Tereza. *Kdy lze v soukromém právu považovat e-mail za platné právní jednání v písemné formě?* [online]. *epravo.cz*, 2. března 2016 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-lze-v-soukromem-pravu-povazovat-e-mail-za-platne-pravni-jednani-v-pisemne-forme-100673.html>>.
- ZELENKOVÁ, Nela. *Kdy je nově prostý elektronický podpis rovnocenný s podpisem vlastnoručním?* [online]. *epravo.cz*, 12. ledna 2017 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-je-nove-prosty-elektronicky-podpis-rovnocenny-s-podpisem-vlastnorucnim-104697.html>>.
- ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Zdánlivé právní jednání* [online]. *pravni prostor.cz*, 15. července 2015 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<http://www.pравниprostor.cz/clanky/rekodifikace/zdanlive-pravni-jednani>>.
- ŽÍLA, Michal. *Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch servisních organizací pro rozhodce ve světle rozsudku Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008* [online]. *epravo.cz*, 3. března 2010 [citováno 18. ledna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-sjednane-ve-prospech-servisnich-organizaci-pro-rozhodce-ve-svetle-rozsudku-vrchniho-soudu-v-praze-sp-zn-12-cmo-4962008-60447.html>>.

d) právní předpisy

Úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů ze dne 10. 6. 1958, konsolidované znění (vyhláška č. 74/1959 Sb.).

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži ze dne 21. 4. 1961, konsolidované znění (vyhláška č. 176/1964 Sb.).

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb.

Zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, ve znění zákona č. 64/2014 Sb.

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 297/2016 Sb., zákon o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

e) soudní rozhodnutí

Usnesení Vrchního soudu v Praze z 15. listopadu 1995, sp. zn. 10 Cmo 414/95

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 1999, sp. zn. 21 Cdo 2020/98

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. července 1999, sp. zn. 2 Cdon 828/96

Nález Ústavního soudu ze dne 25. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 470/1997

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2000, sp. zn. 20 Cdo 2018/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. října 2000, sp. zn. 20 Cdo 2312/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2001, sp. zn. 25 Cdo 176/99

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. III. ÚS 729/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 3. července 2001, sp. zn. II. ÚS 105/01

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. února 2003, sp. zn. 20 Cdo 1833/2002

Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. prosince 2003, sp. zn. IV. ÚS 511/03

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5. února 2004, sp. zn. 20 Co 572/2003

Nález Ústavního soudu ze dne 14. dubna 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1079/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 1051/2004

Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. dubna 2005, sp. zn. III. ÚS 166/05

Nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2006, sp. zn. 20 Cdo 1257/2006

Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 805/06

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2007 sp. zn. 32 Odo 95/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. června 2007, sp. zn. 32 Odo 181/2006

Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. července 2007, sp. zn. IV. ÚS 1357/07

Usnesení téhož soudu ze dne 12. července 2007, sp. zn. 26 Odo 353/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2007, sp. zn. 32 Cdo 229/2006

Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. června 2007, sp. zn. IV. ÚS 321/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2007, sp. zn. 29 Odo 1222/2005

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 33 Odo 135/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2008, sp. zn. 20 Cdo 3074/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. června 2008, sp. zn. 32 Cdo 1201/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2008, sp. zn. 32 Cdo 2282/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. října 2008, sp. zn. 32 Cdo 4661/2007

Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. listopadu 2008, sp. zn. II. ÚS 2682/08

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. ledna 2009, sp. zn. 32 Cdo 3837/2007

Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. ledna 2009, sp. zn. II. ÚS 3059/08

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2312/2007

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 37/08

Rozsudek ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 20 Cdo 1214/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 23 Cdo 2351/2007

Usnesení Městského soud v Brně ze dne 26. května 2009, sp. zn. 52 C 65/2008-65

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2009, sp. zn. 23 Cdo 2273/2007

Usnesení Vrchního soudu v Praze 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2009, sp. zn. 20 Cdo 2909/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 5129/2007

Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. října 2009, sp. zn. III. ÚS 2266/09

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009; sp. zn. 33 Cdo 2675/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. prosince 2009, sp. zn. 30 Cdo 2811/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2009, sp. zn. 23 Cdo 1164/2009

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 17. prosince 2009, č. j. 4 Cmo 328/2009-62

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 4895/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. dubna 2010, sp. zn. 23 Cdo 2672/2008

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. května 2009, sp. zn. 12 Cmo 496/2008

Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. března 2010, sp. zn. I. ÚS 533/10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. června 2010, sp. zn. 23 Cdo 1201/2009

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. června 2010, sp. zn. III. ÚS 1208/10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. července 2010, sp. zn. 25 Cdo 121/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2010, sp. zn. 32 Cdo 761/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. srpna 2010, sp. zn. 32 Cdo 4815/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2010, sp. zn. 20 Cdo 476/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2010, sp. zn. 20 Cdo 4096/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2011, sp. zn. 23 Cdo 1748/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2011, sp. zn. 23 Cdo 111/2009

Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. března 2011, sp. zn. 23 Cdo 4743/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 8. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. května 2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1130/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2011, sp. zn. 23 Cdo 1873/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

Nález Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 3613/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 32 Cdo 939/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2012, sp. zn. 23 Cdo 2950/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2012, sp.zn. 33 Cdo 3121/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. května 2012, sp. zn. 23 Cdo 963/2011

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. března 2012, sp. zn. IV. ÚS 2457/11

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne ze dne 28. března 2012, sp. zn. 32 Cdo 4706/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2012, sp. zn. IV. ÚS 2735/11

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. července 2012, sp. zn. 22 Cdo 1643/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2012, sp. zn. 32 Cdo 4061/2010

Nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2012, sp. zn. III. ÚS 1624/12

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2012, sp. zn. 33 Cdo 3183/2010

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. listopadu 2012, sp. zn. 12 Co 354/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2013, sp. zn. 23 Cdo 2628/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2013, sp. zn. 23 Cdo 3737/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2013, sp.zn. 33 Cdo 3740/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. května 2013, sp. zn. 20 Cdo 989/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. července 2013, sp.zn. 31 Cdo 958/2012

Nález Ústavního soudu ze dne 16. července 2013, sp. zn. I. ÚS 1794/10

Nález Ústavního soudu ze dne 30. července 2013, sp.zn. II. ÚS 1512/12

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2013, sp.zn. 23 Cdo 3896/2012

Nález Ústavního soudu ze dne 24. října 2013, sp. zn. III. ÚS 562/12

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. října 2013, sp. zn. 23 Cdo 2447/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. ledna 2014, sp. zn. 29 Cdo 3969/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2014, sp. zn. 23 Cdo 96/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2014, sp. zn. 21 Cdo 174/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2014, sp. zn. 30 Cdo 3425/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2014, sp. zn. 30 Cdo 2401/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. července 2014, sp. zn. 21 Cdo 1637/2014

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. září 2014, č.j. 40 ICm 1601/2012, 104 VSPH
149/2014-102

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 1354/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 1616/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2014, sp. zn. 33 Cdo 2504/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2014 sp. zn. 23 Cdo 3150/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2014, sp. zn. 33 Cdo 2505/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 2014, sp. zn. 25 Cdo 2790/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2014, sp. zn. 23 Cdo 2622/2014

Usnesení Krajského soudu v Ostravě, pobočka v Olomouci z 18. prosince 2014, sp. zn. 40 Co
689/2014.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. února 2015, sp. zn. II. ÚS 2250/14

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. února 2015, sp. zn. 23 Cdo 4049/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. února 2015, sp. zn. 26 Cdo 443/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. dubna 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 21. května 2015, sp. zn. 13 Co 155/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2015, sp. zn. 26 Cdo 4522/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2015, sp. zn. 29 Cdo 3495/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2015, sp. zn. 26 Cdo 2582/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2015, sp. zn. 30 Cdo 5414/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. července 2015, sp. zn. 26 Cdo 489/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. srpna 2015, sp. zn. 25 Cdo 167/2014

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, č.j. 1 Cmo 56/2015 – 196

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. září 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. října 2015, sp. zn. 23 Cdo 1631/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. listopadu 2015, sp. zn. 23 Cdo 2327/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. 33 Cdo 692/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, sp. zn. 29 Cdo 5258/2014

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2016, sp. zn. 29 Cdo 5084/2014

Nález Ústavního soudu ze dne 1. února 2016, sp. zn. II. ÚS 2061/15

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2016, sp. zn. 29 Cdo 5401/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2016, sp. zn. 20 Cdo 362/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2016, sp. zn. 33 Cdo 11/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2016, sp. zn. 20 Cdo 1255/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1085/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. června 2016, sp. zn. 23 Cdo 19/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 20 Cdo 164/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2016, sp. zn. 20 Cdo 5647/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. srpna 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016, sp. zn. 23 Cdo 4584/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. září 2016 sp. zn. 20 Cdo 2927/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2016, sp. zn. 23 Cdo 877/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2016, sp. zn. 23 Cdo 5728/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2016, sp. zn. 20 Cdo 5754/2015

Usnesení Ústavního soudu ze dne 11. října 2016, sp. zn. III. ÚS 431/16

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2016, sp. zn. 20 Cdo 2739/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. listopadu 2016, sp.zn. 23 Cdo 1098/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. listopadu 2016, sp. zn. 33 Cdo 1546/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. ledna 2017, sp.zn. 20 Cdo 3913/2016

Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. srpna 2017, č.j. 28 Co 263/2017-103

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. júna 2004, sp. zn. Obdo V 73/2003.

Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek ze dne 28. října 2010, Suda proti České republice, stížnost č. 1643/06

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 6. října 2009, Asturcom Telecomunicaciones SL v. Maria Kristina, C-40/08

Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 26. října 2016, Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL, C-168/05

Rozhodčí doložky, Vybrané problematické aspekty platnosti rozhodčích doložek

Abstrakt

Rigorózní práce je zaměřena na problematiku platnosti rozhodčích doložek. V rozhodčím řízení nevystupuje státem podepřená autorita, která by zajišťovala dostatečnou právní erudovanost v dané oblasti a zároveň zajišťovala, že budou zachovány veškeré komponenty práva na spravedlivý proces. Právě regulérnost řízení založeného na platné rozhodčí smlouvě je kruciólním aspektem celé rigorózní práce. Práce popisuje a především analyzuje vývoj judikatury ve specifických otázkách předpokladů pro platnost rozhodčí doložky, možnostech přezkumu rozhodčí doložky. Cílem rigorózní práce pod názvem „Rozhodčí doložky, Vybrané problematické aspekty platnosti rozhodčích doložek“ je zhodnocení důvodů neplatnosti rozhodčí doložky ve vztahu k vývoji judikatury v dané otázce. Otázkou je jakou měrou a způsobem ovlivňuje judikatorní činnost soudů platnost rozhodčí doložky? Hypotézy pro zodpovězení výzkumné otázky jsou stanoveny následovně: a) náležitosti rozhodčí doložky působí díky absenci explicitního vyjádření v zákoně výkladové problémy, b) platnost rozhodčí doložky je výrazně závislá na posouzení platnosti ze strany soudu, c) platnost rozhodčí doložky je závislá na několika proměnných faktorech (činitelích, prvcích) stanovených judikatorní činností, kteréžto musí smluvní strany při formulaci rozhodčí doložky respektovat. Struktura práce je sestavena logicky dle cíle, kterého má práce dosáhnout, proto nejdříve představuje základních zákonných předpoklady pro platnost rozhodčí smlouvy a jejich konkrétní vymezení z pohledu judikatury, následuje vymezení procesních prostředků a okamžiků, kdy a jak lze platnost rozhodčí smlouvy zkoumat, na což vždy navazuje i zhodnocení důsledků spojených s případnou neplatností rozhodčí smlouvy. Nepostradatelnou součástí práce je zhodnocení vývoje spotřebitelského rozhodčího řízení až k jeho úplnému vyloučení.

V práci je použito metody analýzy, která kriticky hodnotí právní úpravu rozhodčího řízení skrze judikaturou vyslovené názory k té které konkrétní otázce. Dále, induktivní metoda umožňuje jednotlivé důvody neplatnosti zkoumat a uvést, jaké dopady mají na samotné rozhodčí řízení, čímž je vyjádřena i další použitá metoda, a to metoda interpretace. V neposlední řadě je také využita metoda komparace, jejíž pomocí je česká právní úprava srovnána s úpravou zahraniční, kdy zejména úprava členských států EU je klíčová. Práce tak přispívá k vysvětlení klíčových předpokladů pro sjednání platné rozhodčí doložky, a to na základě důkladné analýzy judikatury vysokých soudů ČR. Hypotézy rigorózní práce byly potvrzeny, což znamená, že judikatura soudu ovlivňuje platnost rozhodčích doložek v naprosto zásadní míře, proto je třeba ji při formulaci rozhodčí doložky znát a respektovat. Práce rovněž přináší díky komparaci se zahraniční úpravou i

celou řadu postřehů, které mohou mít pro rozhodčí řízení a jeho posun pozitivní význam. V souladu s tímto jsou činěny i návrhy de lege ferenda, a to především s ohledem na růst a posun tohoto mimosoudního způsobu řešení sporu.

Seznam klíčových slov

rozhodce

rozhodčí doložka

platnost

Arbitration Clauses, Selected Problematic Aspects of Arbitration Clause's Validity

Abstract

This rigorous thesis is concerning the validity of arbitration clause. In the arbitration proceeding, no state authority which would guarantee an adequate legal professionalism in this area and concurrently observing all the components of the right to due process exists. Just the correctness of the proceeding based on the valid arbitration clause is the essential aspect of whole rigorous thesis. This thesis primarily describes the progress of the case law in specific areas of prerequisites for validity and re-examinability of the arbitration clause. The goal of rigorous thesis called "Arbitration Clauses, Selected Problematic Aspects of Arbitration Clause's Validity" is the evaluating of arbitration clause's invalidity reasons in relation to the progress of case law regarding these aspects. The question is: In what measure and in what way the deciding of the courts does influence the validity of arbitration clause? The hypothesis for answering this research question were determined as follows: a) Due to lack of explicit legal regulation enshrined in the law the necessities of arbitration clause causes application's problems, b) validity of the arbitration clause is dependent on judging by court, c) the validity of arbitration clause is dependent on a few varying factors (elements, components) stipulated by the case law which are to be followed by the parties when formulating the arbitration clause. The thesis structure is logically composed according to the thesis goal which should be reached. Therefore primarily the fundamental legal requirements for validity of the arbitration clause have been introduced as well as their concrete definition from the case law viewpoint. The specifying of the procedural instruments and the moments when and how validity of the arbitration clause may be re-examined which is followed by evaluating of the consequences caused by the arbitration clause's invalidity. The essential part of this thesis is evaluating the development of the consumers arbitration proceeding resulting to its complete elimination as well.

The analysis method critically evaluating legal norms concerning the arbitration proceeding by means of the case law legal opinions on the concrete issue has been used. Further, the inductive method enables the reasons of invalidity to be examined as well as to indicate its consequences for the arbitration proceeding by which the other used method is expressed, namely interpretation method. Finally, the comparison method helping to compare Czech legal norms with the foreign one has been used. In the light of mentioned, especially the legal norms of the states of EU seems to be crucial. Therefore, the thesis using thorough analysis of the Czech high court's valid case law contributes to the explanation of the key requirements for negotiation of valid arbitration clause. The hypothesis of the rigorous thesis have been confirmed which means that the case law

influences the validity of the arbitration clause in the fundamental measure. Therefore, when formulating arbitration clause it is necessary to know and follow it. Also, the thesis brings the comparison with the foreign legislation as well as many observations which may mean the positive import for the arbitration proceeding and its progress. In accordance with that the De Lege Ferenda suggestions have been made, especially regarding the growth and development of this out-of-court way of dispute resolution.

Key words

arbitrator

arbitration clause

validity